

Sisällysluettelo

OSALJAOS, 29.4.2020 14:00, Pöytäkirja

§ -3 Pöytäkirjan kansilehti (läsnäolijat)	1
§ -1 Pöytäkirjan kansilehti (vakiopykälät)	3
§ 13 Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston kokousten menettelytavat ja pöytäkirjan nähtävillä pitäminen jäljellä olevan toimikauden ajaksi	4
§ 14 Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston 27.8.2020 kokouspäivän aikataulumuutos	7
§ 15 Koronatilanteeseen liittyvät toimenpiteet	8
§ 16 Vuoden 2020 avustusten ja projektitukien menettelytavat koronatilanteeseen liittyen	9
§ 17 Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön Lahden alueverkoston toimintakertomus vuodelta 2019 ja toimintasuunnitelma vuodelle 2020	11
Liite: Liite 1: Pete Lahti toimintasuunnitelma 2020	13
Liite: Liite 2: Pete Lahti toimintakertomus 2019	24
§ 18 Arki terveeksi, mieli hyväksi – Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintakertomus vuodelta 2019	49
Liite: Arki terveeksi, mieli hyväksi – Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintakertomus vuodelta 2019	51
§ 19 PYLL- analyysissä esiin tulleisiin hyvinvointivajeisiin vastaaminen alueellisella yhteistyöprojektilla	88
§ 20 Valtuustoaloite: Lahden kaupunki tekee selvityksen siitä millä tapaa päihdeongelma on täysin hallinnassa	90
Liite: Valtuustoaloite: Lahden kaupunki tekee selvityksen siitä millä tapaa päihdeongelma on täysin hallinnassa	92
§ 21 Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston vuosiavustukset järjestöille 2020	93
Liite: Avustuspäätökset 2020	95
§ 22 Tiedoksi merkittävät asiat	101
§ 23 Muut asiat	102
§ 9998 Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus	103

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto
Pöytäkirja

n:o 3/2020

Aika: 29.04.2020 klo 14.00 – 15.27
Paikka: Sähköinen kokous Teams-etäyhteydellä

Jaosto piti kokousta klo 14.42 – 14.48.

Läsnä:

Varsinaiset jäsenet:

Sirkku Hildén, puheenjohtaja poistui esteellisenä §:n 21 käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi klo 15.22-15.27
Juha Rostedt, varapuheenjohtaja puheenjohtajana §:n 21 käsittelyn ja päätöksenteon ajan klo 15.22-15.27

Aleksi Mäntylä
Maria Mäkynen
Marju Markkanen

poistui esteellisenä §:n 21 käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi klo 15.22-15.27

Francis McCarron

Puheenjohtajat:

Hannu Rahkonen kaupunginvaltuuston puheenjohtaja
Antti Holopainen, saapui klo 14.18 §:n 22 käsittelyn aikana, poistui esteellisenä §:n 21 käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi klo 15.22-15.27 kaupunginvaltuuston II vpj
Jarkko Nissinen, saapui klo 14.31 asiantuntijaesittelyn aikana kaupunginvaltuuston III vpj

Viranhaltijat:

Pekka Timonen, saapui klo 14.18 §:n 22 käsittelyn aikana kaupunginjohtaja
Mikko Komulainen hyvinvointijohtaja

Poissa:

Mika Kari kaupunginvaltuuston I vpj

Asiantuntijat:

Päivi Pitkänen erityisasiantuntija
Anne-Maria Karjalainen diakoniajohtaja, asiantuntijaesittely klo 14.27 - 14.40, Dila:n ja kaupungin yhteisprojektin (PYLL) tuloksien toimenpiteet
Johanna Sääksniemi yleiskaava-arkkitehti, asiantuntijaesittely klo 14.48 – 15.05 Lahden suunta -työn ehdotuksen esittely
Anna Huttunen projektipäällikkö, asiantuntijaesittely klo 14.48 – 15.05 Lahden suunta -työn ehdotuksen esittely

Marja Mikola

ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön
koordinaattori, asiantuntijaesittely klo 15.05 –
15.15, Päijät-Hämeen ehkäisevän
mielenterveys- ja päihdetyön Lahden
alueverkoston toimintakertomus vuodelta 2019
ja toimintasuunnitelma vuodelle 2020

Pöytäkirjanpitäjä:

Tuula Seljas

valmistelusihteeri

OSALLISUUDEN JA HYVINVOINNIN JAOSTON puolesta:

Sirkku Hildén

Tuula Seljas

Juha Rostedt
21 §

Pöytäkirja tarkastettu ja hyväksytty Lahdessa toukokuun 4. päivänä 2020

Alexi Mäntylä

Maria Mäkynen

Pöytäkirja on ollut nähtävillä Lahden kaupungin yleisessä tietoverkossa osoitteessa
<http://www.lahti.fi>, toukokuun 5. päivänä 2020; todistaa

Tuula Seljas

valmistelusihteeri

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Päätös: Puheenjohtaja totesi kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Pöytäkirjan tarkastajien valinta

Puheenjohtajan ehdotuksesta tämän pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston jäsenet Aleksi Mäntylä ja Maria Mäkynen.

Asioiden käsittelyjärjestyksen muuttaminen

Jaosto päätti muuttaa asioiden käsittelyjärjestystä niin, että §:t 13-20 ja 22 -23 käsiteltiin ensimmäisinä ja § 21 viimeisenä.

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 13

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston kokousten menettelytavat ja pöytäkirjan nähtävillä pitäminen jäljellä olevan toimikauden ajaksi

D/961/00.02.03.00.00/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen puh. 044 482 0590

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus

Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto päättää osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston kokousten kokouskutsujen tiedoksi antamisesta, sähköisestä kokouksesta, kokousten asiantuntijoista, pöytäkirjan tarkastamisesta ja pöytäkirjojen nähtävillä pitämisestä perusteluosassa esitetyn mukaisesti.

Samalla jaosto tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Perusteluosa

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto päätti 31.1.2018 § 1 Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston kokousten menettelytavoista ja pöytäkirjan nähtävillä pitämisestä. Kokousten menettelytapoja on tullut tarve päivittää lisäämällä kirjaus sähköisistä kokouksista.

Kaupunginvaltuusto on 25.3.2020 § 38 päättänyt muuttaa hallintosääntöä lisäämällä kohdan 10a sähköinen kokous.

Kokouskutsujen tiedoksi antaminen

Hallintosäännön 11 §:n mukaan kokouskutsun antaa puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja. Kokouskutsu on annettava tiedoksi toimielimen jäsenille ja muille, joilla on oikeus tai velvollisuus olla läsnä kokouksessa, vähintään kolme päivää ennen kokousta toimielimen päättämällä tavalla. Kokouskutsussa on ilmoitettava kokouksen aika ja paikka sekä käsiteltävät asiat. Esityslista lähetetään mahdollisuuksien mukaan kokouskutsun yhteydessä. Kokouskutsu ja esityslista voidaan lähettää myös sähköisessä muodossa.

Kokouskutsu liitteineen julkisten asioiden osalta toimitetaan pdf-tiedostomuotoisena sähköisesti kaupungin verkkoympäristöön osoitteeseen www.lahti.fi > Esityslistat ja pöytäkirjat > Esityslista- ja pöytäkirjahaku > Toimielin: Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto >

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 13

Hae kokoukset, viimeistään kolme arkipäivää ennen kokousta.

Julkinen esityslista liitteineen ja oheismateriaaleineen viedään extranet-sivustoon, joka on toimielimen luottamushenkilö- ja virkamiesjäsenten sekä pöytäkirjanpitäjän nähtävillä.

Salaisten asioiden osalta esityslista liitteineen ja oheismateriaaleineen viedään extranet-sivustoon viimeistään kolme arkipäivää ennen kokousta kokouksessa läsnä olevien toimielimen jäsenten ja niiden, joiden tehtäviin ko. asian käsitteleminen kuuluu, nähtäville. Sähköisesti toimitettua salaista aineistoa ei tule tallentaa.

Päätettävään asiaan liittyvät muut mahdolliset asiakirjat ja aineistot voidaan tarvittaessa tuoda nähtäville kokoukseen.

Mahdolliset lisäasiat jaetaan kokouksessa pöydälle.

Mikäli jaoston varsinainen jäsen on estynyt saapumasta kokoukseen, hänen on hallintosäännön 13 §:n mukaan kutsuttava varajäsen sijaansa.

Toimielimen jäsen voi kutsua varajäsenen kokoukseen käsittelemään asiaa, jonka käsittelyyn hän ei voi itse esteen tai esteellisyyden vuoksi osallistua. Myös puheenjohtaja, esittelijä ja pöytäkirjanpitäjä voivat toimittaa kutsun varajäsenelle.

Jaoston jäsenet ja muut kokoukseen kutsutut huolehtivat salaisten asioiden osalta aineistot takaisin jaoston pöytäkirjanpitäjälle tuhottavaksi.

Sähköinen kokous

Hallintosäännön 10 a §:n mukaisesti toimielin voi pitää kokouksen sähköisesti.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston kokoukset voidaan pitää sähköisesti.

Kokousten asiantuntijat

Läsnäolo- ja puheoikeutta toimielinten kokouksessa koskevassa hallintosäännön 17 §:ssä säädetään, että muiden kuin 17 §:ssä nimenomaisesti mainittujen läsnäolosta ja puheoikeudesta kaupungin toimielimissä päättää asianomainen toimielin.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin vastuualueen erityisasiantuntijat toimivat kokouksissa pysyvinä asiantuntijoina. Pöytäkirjanpitäjänä

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 13

---

toimii ensisijaisesti valmistelusihteeri.

Pöytäkirjan tarkastaminen

Pöytäkirja tarkastetaan ensisijaisesti heti kokouksen jälkeen tai sähköisesti. Sähköisellä menettelyllä pöytäkirja asetetaan tarkastettavaksi luottamushenkilöiden extranettiin sen valmistuttua. Mikäli liitteisiin on tehty muutoksia, myös ne asetetaan tarkastettavaksi.

Sähköisellä menettelyllä pöytäkirja tarkastetaan viimeistään kokousta seuraavan viikon maanantaina tai mikäli se on pyhäpäivä, seuraavana arkipäivänä. Kokouksen puheenjohtajalle ja pöytäkirjan tarkastajille ilmoitetaan sähköpostilla etunimi.sukunimi@lh.lahti.fi, milloin pöytäkirja on tarkastettavissa. Sähköinen tarkastaminen todennetaan lähettämällä sitä koskeva ilmoitus sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@lahti.fi. Ilmoituksesta tulee ilmetä pöytäkirjan hyväksyminen tai mikäli pöytäkirjaa ei hyväksytä, sitä koskevat huomautukset. Koska pöytäkirjan päätösten katsotaan syntyvän sen tarkastamisella, pöytäkirjaan liitetään puheenjohtajan ja tarkastajien hyväksymisilmoitukset ja pöytäkirjanpitäjän varmennus. Pöytäkirja allekirjoitetaan myöhemmin erikseen.

Pöytäkirjan nähtävillä pitäminen

Pöytäkirja siihen liitettyine muutoksenhakuohjeineen pidetään tarkastamisen jälkeen nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimus
Toimenpiteet	Osallisuuden ja hyvinvoinnin vastuualue, Konsernipalvelut/kirjaamo
Liitteenä	-

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 14

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston 27.8.2020 kokouspäivän aikataulumuutos

D/2245/00.02.03.00.00/2019

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja   Valmistelusihteerit Tuula Seljas, p. 050 383 6501

Päätös   Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus   Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Jaosto päättää, että 27.8.2020 kokouksen alkamisajankohta on klo 13.00.

Perusteluosa   Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto on kokouksessaan 6.11.2020/3 § päättänyt vuoden 2020 kokouspäivistä.

Uuden asianhallintajärjestelmän käyttöönotto syksyllä 2020 vaikuttaa kaupunkitasoiseen kokousaikatauluun, joten osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston 27.8.2020 alkamisajankohtaan on tarpeen tehdä muutos. Jaoston kokous alkaa 27.8.2020 klo 13.00.

Muutoksenhaku   Oikaisuvaatimus

Toimenpiteet

Liitteenä   -

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 15

Koronatilanteeseen liittyvät toimenpiteet

D/984/00.01.02.01.01/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen, puh. 044 482 0590

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus

Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto merkitsee esittelyn tiedoksi.

Perusteluosa

Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen käy läpi osallisuuden ja hyvinvoinnin vastuualueella organisoituja/ suunniteltuja palveluita ja muita toimenpiteitä liittyen koronatilanteeseen. Vastuualueella on organisoitu ja käynnistetty asiointipalvelu riskiryhmille sekä soittopalvelu yli 80 – vuotiaille. Lisäksi suunnitteilla on käynnistää ruoka-aputoimintaa yhteistyössä seurakunnan ja Operaatio Avoin Ovi ry:n kanssa.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

-

Liitteenä

-

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 16

Vuoden 2020 avustusten ja projektitukien menettelytavat koronatilanteeseen liittyen

D/1970/00.01.05.00/2019

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen, puh. 044 482 0590

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto päättää että,

- 1) 18.12.2019 myönnettyjen Euroopan Ympäristöpääkaupunki-projektien toteutusaikaa voidaan jatkaa vuoden 2020 aikana niin, että jaostolle voidaan toimittaa käyttöselvitykset 31.12.2020 mennessä
- 2) jaoston yhdistyksille, järjestöille ja muille kolmannen sektorin toimijoille myöntämiä vuosivastuksia ei peritä takaisin, vaikka toimintaa ei pystyttäisi toteuttamaan taikka toiminnan toteuttamistapa muuttuu koronaepidemiasta aiheutuvassa erityistilanteessa.

Perusteluosa Lahden kaupunki tukee koronavirusepidemiasta johtuvassa poikkeustilanteessa yhdistyksiä, järjestöjä sekä muita kolmannen sektorin toimijoita, joiden toiminnan tavoitteena on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto myönsi Euroopan Ympäristöpääkaupunki- projektituet 18.12.2019 § 43, ja tukiehdossa oli, että määräraha tulee käyttää teemasta riippuen joko 1.4.2020 tai 31.7.2020 mennessä.

Poikkeusolojen rajoitustoimien vuoksi suunniteltuja toimintoja /projekteja ei ole mahdollista toteuttaa tukiohjeiden määräajoissa ja onkin tarpeen jatkaa projektien toteuttamisaikaa vuonna 2020.

Euroopan Ympäristöpääkaupunki- projektit tulee toteuttaa vuoden 2020 aikana niin, että niistä pystytään tekemään käyttöselvitys jaostolle 31.12.2020 mennessä.

2 (2)

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 16

Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimus
Toimenpiteet	Euroopan Ympäristöpääkaupunki- projektituen saajat, laskutustiimi, Saara Vauramo, Minna Vilen, Päivi Pitkänen
Liitteenä	-

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 17

Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön Lahden alueverkoston toimintakertomus vuodelta 2019 ja toimintasuunnitelma vuodelle 2020

D/635/00.01.02.01.01/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Erityisasiantuntija Pia Haverinen, puh. 050 398 7621
Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori Marja Mikola, puh. 044 482 6378

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto hyväksyy Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön Lahden alueverkoston (Pete Lahti) toimintasuunnitelman vuodelle 2020 ja merkitsee tiedoksi toimintakertomuksen vuodelta 2019.

Perusteluosa Ehkäisevän päihdetyönlain 5 §:n mukaan kunnan tulee huolehtia ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimetä kuntaan ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaava toimielin.

Lahden kaupungin hallintosäännön (Säädös nro:2019/1) mukaan osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto toimii ehkäisevän työn lain edellyttämänä toimielimenä. Kunnan tehtävänä on huolehtia omien hallinnonalojensa ehkäisevän päihdetyön toimista. Suurin osa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisyn toimenpiteistä tehdään osana päivittäistä palvelujen järjestämistä.

Tämän lisäksi eri ammattiryhmien edustajista, viranomaisista ja yleishyödyllisten yhteisöjen jäsenistä koostuva Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön Lahden alueverkosto (Pete Lahti) kokoaa yhteen ja koordinoi eri toimijoiden yhteistyötä. Pete Lahti on toiminut vuodesta 2010 alkaen ja kokoontunut säännöllisesti kuusi kertaa vuodessa.

Pete Lahden toimintaa ohjaa Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelma 2018 – 2021 (Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto 21.2.2018 / § 7) sekä vuosittain laadittava Pete Lahden toimintasuunnitelma. Vuoden 2020 toimintasuunnitelma (liite 1.).

2 (2)

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 17

Pete Lahden toimintaa rahoitetaan jäämistövaroilla ja toiminnasta laaditaan vuosittain toimintakertomus. Vuoden 2019 toimintakertomus (liite 2.).

Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimus hyväksymisen osalta. Muutoksenhakukielto tiedoksi merkitsemisen osalta.
Toimenpiteet	Marja Mikola, Hannu Lehtonen, Pia Haverinen
Liitteenä	1. Pete Lahti toimintasuunnitelma 2020 2. Pete Lahti toimintakertomus 2019

Liite 1

Pete Lahti
TOIMINTASUUNNITELMA 2020

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	2
1 TYÖRYHMÄ	3
1.1 Työryhmän kokoukset, jäsenet ja edustus seudullisissa työryhmissä	
1.2 Työryhmän tehtävät	
2 TOIMINTASUUNNITELMA V. 2020	5
2.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma	
2.2 Yhteistyö	

LIITE 1 TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA

Johdanto

Laissa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) todetaan että kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.

Toimielimen tehtävänä on:

- 1) huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa;
- 5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Lahden kaupungin hallintosäännön (Säädös nro: 2019/1) mukaan osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto toimii ehkäisevän työn lain edellyttämänä toimielimenä.

Kunnan tehtävänä on huolehtia omien hallinnonalojensa ehkäisevän päihdetyön toimista. Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön Lahden alueverkosto (Pete Lahti) kokoaa yhteen ja koordinoi eri toimijoiden yhteistyötä. Eri ammattiryhmien edustajista, viranomaisista ja yleishyödyllisten yhteisöjen jäsenistä koostuva Pete Lahti on toiminut vuodesta 2010 alkaen ja kokoontunut säännöllisesti kuusi kertaa vuodessa.

Pete Lahden toimintaa ohjaa Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelma 2018-2021 sekä vuosittain laadittava Pete Lahden toimintasuunnitelma.

1 Työryhmä

1.1 Työryhmän kokoukset, jäsenet ja edustus seudullisissa työryhmissä

Kokoukset

Pete Lahti –työryhmän kokouksia järjestetään kuusi kertaa vuodessa, kolme keväällä ja kolme syksyllä. Työryhmän muistiot kirjataan Päijät-Hämeen ehkäisevän työn verkostowiikiin, minne on koottu kattavasti aiheeseen liittyvää aineistoa sekä alueellisten työryhmien muistiot. Verkostowiki toimii myös tiedottamisen kanavana. Ehkäisevän työn verkostowiki: <http://phekaisevatyo.pbworks.com/w/page/27289515/TERVETULOA%21>

Työryhmän jäsenet

Marja Mikola (puheenjohtaja) osallisuus ja hyvinvointipalvelut, Lahti
 Hannu Lehtonen (varapuheenjohtaja ja sihteeri) psykologi – ja kuraattoripalvelut, Lahti
 Anna Sillanpää nuorisopalvelut, Lahti 8.3.2020 saakka, Homepage 9.3.2020 ->
 Anni Ratilainen nuorisopalvelut, Lahti
 Jenna Salo kaupunginkirjasto, Lahti
 Leena Miettinen varhaiskasvatuspalvelut, Lahti
 Emma Karimäki Mononside ry.
 Jukka Suomilampi Ehyt ry. Elokolo
 Tiina Holmberg–Kalenius Valopilkkä ry
 Päivi Kirjavainen Omaiset mielenterveystyön tukena – FinFami ry
 Arja Vuoristo, Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatrinen säätiö
 Ville Forstedt, Lahden seurakuntayhtymä / Erityisnuorisotyö
 Jenni Saarikko PHHYKY, perhe- ja sosiaalipalvelut
 Outi Melchy PHHYKY, opiskeluterveydenhuolto
 Salla Lampinen PHHYKY, alueelliset päihde – ja mielenterveyspalvelut
 Milla Rantakari PHHYKY, perhe- ja sosiaalipalvelut
 Kirsi Koivuniemi Hämeen poliisi
 Robert Koski ja Jemina Niemi Tukialus-hanke
 Mikko Ahtila Lahden Seta ry
 Atte Virtanen Hämeen yhdyskuntaseuraamustoimisto
 Katri Salmi KokoA ry

Seudulliset työryhmät

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatiotyöryhmän edustaja:
 Pete Lahti puheenjohtaja Marja Mikola (hänen ollessa estynyt, sovitaan edustaja ryhmän jäsenten keskuudesta)

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan seutukoordinaatiotyöryhmän edustaja:
 Pete Lahti puheenjohtaja Marja Mikola (hänen ollessa estynyt, sovitaan edustaja ryhmän jäsenten keskuudesta)

Pelihaittojen ehkäisyn seutukoordinaatiotyöryhmän edustaja:
 Taija Tamminen (hänen ollessa estynyt, sovitaan edustaja ryhmän jäsenten keskuudesta)

1.2 Työryhmän tehtävät

Ehkäisevä työ sisältää seuraavat osa-alueet: ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön sekä pelihaittojen ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön.

Ehkäisevää työtä tehdään osana kaikkien kaupungin palvelu- ja vastuualueiden työtä, kuten kouluissa ja nuorisotoiminnassa sekä hyvinvointiyhtymän tuottamissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Ehkäisevä työ kuuluu kaikille ja sitä tekevät järjestöt, yritykset ja yhteisöt, seurakunta, poliisi sekä kaupungin eri viranomaiset ja työntekijät. Pete Lahti koordinoi osaltaan tätä yhteistyössä tehtävää toimintaa, jonka tavoitteena on:

- tarjota tietoa koko väestölle päihdehaitoista ja niiden vähentämisestä
- kouluttaa ammattilaisia/työntekijöitä
- toteuttaa ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä erityisesti kouluikäisiin kohdistuvilla tietoisuuksilla
- jalkautua erilaisiin tori – ja messutapahtumiin
- verkostoitua ja tehdä yhteistyötä muiden ehkäisevää työtä tekevien toimijoiden kanssa

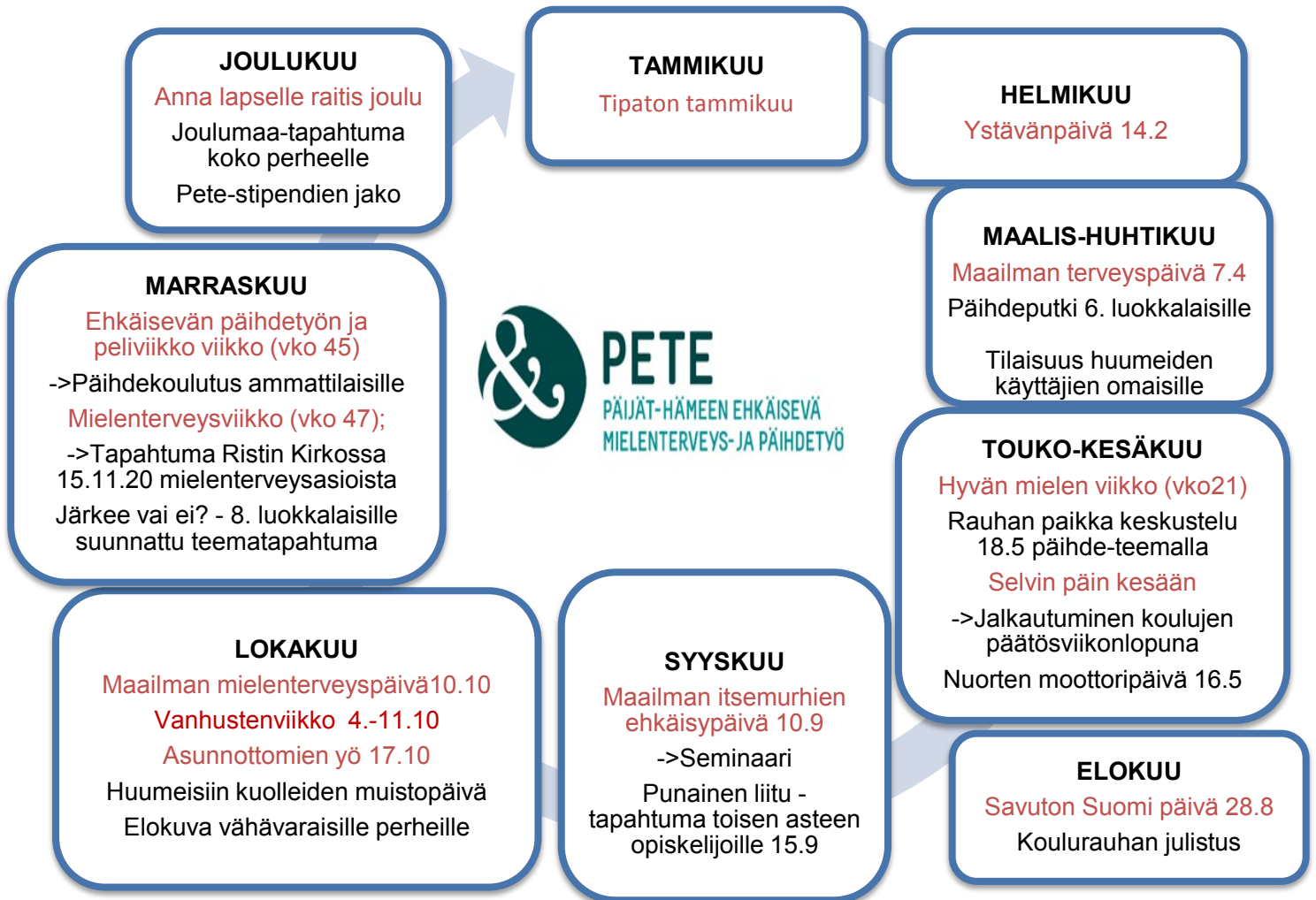
Pete Lahti seuraa ja raportoi lahtelaisten päihteiden käyttöä sekä raportoi toiminnastaan osallisuuden ja hyvinvoinnin jaostolle.

Pete Lahden toiminta rahoitetaan ennaltaehkäisevään työhön kohdistetuista Lahden kaupungin jäämistövaroista.

2 Toimintasuunnitelma v. 2020

Pete Lahti tapahtumien vuosikello

Vuosikellossa mainittujen tapahtumien lisäksi Pete Lahti – työryhmän toimesta kehitetään ja/tai kokeillaan seuraavia toimintamalleja vuoden 2020 aikana:

- Harrastustakuu (kannanotto ehkäisevän työn näkökulmasta)
- Vertaistukiryhmä alaikäisille ”minihombase”
- Pete Lahden ”pienet teot” lahtelaisille
- Tietoiskut / teemaillat Palvelutorilla- esimerkiksi sidottuina teemaviikkoihin savuton suomi päivä, hyvän mielen viikko ym.
  - o sähkötupakka
  - o vanhemmille suunnatut konkreettiset ”toimintakortit”
  - o kouluissa ja oppilaitoksissa voisi näkyä tietyt valtakunnalliset teemat myös

Vuonna 2020 Pete Lahti -työryhmään kutsutaan vanhusneuvoston jäsen.

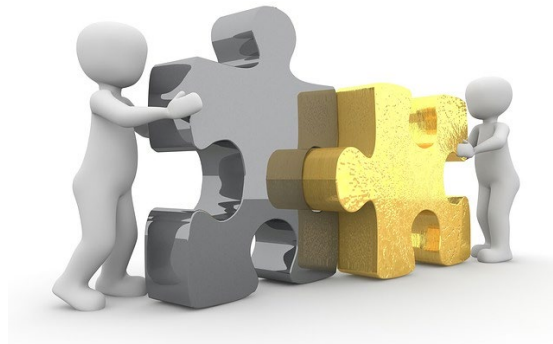
2.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma

Liitteenä 1 olevassa toiminta- ja taloussuunnitelmassa kuvataan vuosikellon tapahtumia tarkemmin sekä esitetään kustannusarvio.

2.2 Yhteistyö

Sosiaalialan osaamiskeskus Versolle on myönnetty terveyden edistämisen määrärahaa 1.1.2019 - 31.12.21 hankkeeseen HuuMa – Päijät-Häme, huumeeton maakunta. Lahden kaupunki on mukana kumppanina hankkeessa, jossa kehitetään systemaattinen tapa muodostaa nuorilähtöistä tietoa ja hyödyntää sitä ennaltaehkäisevässä työssä nuorten parissa. Pete Lahti tekee yhteistyötä hankkeen kanssa.

Pete Lahti tekee yhteistyötä eri järjestöjen, yhdistysten ja yhteisöjen kanssa.

Liite 1

PETE Lahti toiminta- ja taloussuunnitelma vuodelle 2020

Tammi- kuu	Tipaton tammikuu /Hannu PETE Lahti materiaalien hankintaa	<ul style="list-style-type: none"> - julisteiden 50 kpl jakoa kauppoihin, ja kirjastoihin ja ilmoitustauluille - muu materiaalihankinta mm. kangaskasseja, kyniä yms. 	maksuton 1000,00
Maalis- Huhti- kuu	Tilaisuus huumeiden käyttäjien omaisille /Fin-Fami Päihdeputki 30.3-9.4 Anni ja Krista nuorisopalveluista	Päihdeputki on kuudesluokkala- sille suunnattu päihdekasvatustapahtuma kasisalilla, jossa käsiteltävinä teemoina ovat digi- ja rahapeleminen, energijuomat, tupakkatuotteet, alkoholi ja huumeaineet. Tapahtuman toimijoina ovat Nuorisopalvelut, Monon Side ry ja Poliisi. Tapahtuman aikana järjestetään kaksi saman sisältöistä vanhempainiltaa kuudesluokkalaisten huoltajille. Tapahtuma tavoittaa lähes koko ikäryhmän opettajineen. Tarjoamalla kuljetuksen tapahtumaan mahdollistamme tasa-arvoisen osallistumismahdollisuuden oppilaille koulun sijainnista riippumatta	500,00 2500,00

Touko- Kesä- kuu	Nuorten moottoripäivä 16.5 Pääjärjestäjä: Lahden seurakuntayhtymän kasvatus -ja perheasiat/ Erityisnuorisotyö ja AKK (Turvassa tiellä-malli), mukana paljon muita toimijoita	Päivän tavoitteena on turvallisuuden lisääminen nuorten keskuudessa, sekä ennaltaehkäisevä työ erityisesti liikenneturvallisuusnäkökulmasta. Tärkeänä osa-alueena päihde- sekä mielenterveysnäkökulma, niin liikennekäyttäytymisen, kuin muiltakin osin. Päivän osallistujatavoite on n. 500 nuorta.	2500
	Rauhan paikka keskustelu, Tukiaslushanke, FinFami, Elokolo, HUU-Ma-hanke	Toritapahtuma 18.5. Siellä keskustelutilaisuus ja koulutusta päih-teistä	2000
	Selvin päin kesään Ajankohta koulujen päätymisviikonloppu Ankkuritiimi, Nuorisopalvelut, Monoside ry., Poliisin ennalta estävä toiminto, Lahden seurakuntayhtymä	Tehostettu, suunnitelmallinen, aikataulutettu jalkautuminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Ennaltaehkäisevä näkökulma - "Ketään ei jätetä yksin" -teemalla.	maksuton
Elokuu	Koulurauhan julistus Lahden Seta / Valopilkku		500,00
	Savuton Suomi päivä /Ehyt ry 28.8	Tapahtumapäivä palvelutorilla. Myös oppilaitoksissa huomioidaan tämä päivä	maksuton
Syyskuu	Punainen liitu -tapahtuma 15.9.20 Järjestäjinä Päijät-Hämeen pelastuslaitos, liikenneturva ja Hämeen poliisi	Liikenneturvallisuuskampanja Vipusenkadulla ammatillisessa koulutuksessa oleville opiskelijoille.	maksuton

	Maailman itsemurhien ehkäisyseminaarin seminaari 10.9.20		2000,00
Lokakuu	Asunnottomien yö 17.10 / Ehyt Elokolo	Asunnottomien yön tapahtuma Torilla.	1000,00
	Huumeisiin kuolleiden muistopäivä/ Home-base, Tukialus-hanke ja Srk		500,00
	Kutsunäytökset elokuvaan vähävaraisille perheille. Nuorisopalveluiden Anni vastuuhenkilönä.	Toteutetaan syyslomaviikolla.	1000,00
Marras-kuu	Ehkäisevän päihdetyön ja peliviikko viikko (vko 45) Päihdekoulutus	Ammattilaisille	3000,00
	Järkeä vai ei? - omat rajat, oikeudet ja velvollisuudet Anni ja Krista nuorisopalveluista	Järkeä vai ei? on kahdeksasluokkalaisille suunnattu teematapahtuma, jolla tavoitetaan lähes koko ikäryhmä opettajineen. Tapahtumassa käsiteltävinä teemoina ovat seksuaalinen itsemääräämisoikeus, sosiaalinen media ja päihteet sekä näihin teemoihin liittyvät omat rajat, oikeudet ja velvollisuudet. Tapahtuman toimijoina ovat Nuorisopalvelut, Kirjasto, Nuorten exit. Tapahtuma toteutettiin Vaahterasalilla. Tarjoamalla bussiliput kouluille tapahtumaan mahdollistamme tasa-arvoisen osallistumismahdollisuuden oppilaille koulun sijainnista riippumatta.	2000,00

	Mielenterveys- viikko (vko 47) Miete ry, Klubitalo, Fin- Fami, Valopilkku ja Ehyt ry	Yleisötapahtuma ja -luento mielenter- veysasioista Ristin kirkossa 15.11.2020	5000,00
Joulu- kuu	Anna lapselle raitis joulu Joulumaa/ Valopilkku Pete-stipendit 8. luokka- laisille	Koko perheen ulkotapahtuma Lahden urheilukeskuksessa	100,00 500,00
		Yhteensä	24 100

Liite 2

Pete Lahti
TOIMINTAKERTOMUS 2019

SISÄLLYSLUETTELO

1 TYÖRYHMÄ	2
1.1 Työryhmän tehtävät	2
1.2 Työryhmän kokoukset, jäsenet ja edustus seudullisissa työryhmissä	2
2 PETE LAHDEN TOIMINTA 2019	3
2.1 Pete Lahti tapahtumat v. 2019	3
2.2 Muu toiminta ja kehittäminen	4
2.2.1 Päihdetyön seurantamittarit/indikaattorit	
2.2.2 Toiminnan kehittäminen vuonna 2020	
Liitteet:	
1. Pete Lahti toiminta- ja talousraportti vuodelta 2019	
2. Ehkäisevän päihdetyön seurantamittarit/ indikaattorit	

1 Työryhmä

1.1 Työryhmän tehtävät

Pete Lahti (Päijät-Hämeen ehkäisevän työn edelläkävijät, Lahti) työryhmän tehtävänä on ollut:

1. Kaupungin päihdeolojen seuranta
2. Päihdehaittojen ja niiden vähentämistä koskevan tiedon tarjoaminen yksityisille henkilöille ja koko väestölle
3. Päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamisen lisääminen kaikissa kaupungin tehtävissä
4. Edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kaupungin eri tehtävissä
5. Jalkautua tapahtumiin ja mahdollistaa päihdeinterventioita
6. Tehdä laaja-alaista yhteistyötä muiden ehkäisevää työtä tekevien toimijoiden kanssa (eri viranomaiset, seurakunta, poliisi, yhdistykset, järjestöt ja yhteisöt).

1.2 Työryhmän kokoukset, jäsenet ja edustus seudullisissa työryhmissä

Kokoukset

Pete Lahti –työryhmän kokouksia järjestettiin kuusi kertaa vuoden 2019 aikana, kolme keväällä ja kolme syksyllä.

Työryhmän jäsenet

Työryhmän työskentelyyn ovat osallistuneet:

Pia Haverinen (puheenjohtaja 1.1.2019 alkaen) osallisuus ja hyvinvointipalvelut, Lahti
Hannu Lehtonen (varapuheenjohtaja ja sihteeri 1.1.2019 alkaen) psykologi – ja kuraattoripalvelut, Lahti
Anna Sillanpää nuorisopalvelut, Lahti
Anni Ratilainen nuorisopalvelut, Lahti
Taija Tamminen nuorisopalvelut, Lahti (8/2019 asti)
Jenna Salo kaupunginkirjasto, Lahti
Leena Miettinen, varhaiskasvatuspalvelut, Lahti
Hanna Virtanen Mononside ry.
Jukka Suomilampi Ehyt ry. Elokolo
Tiina Holmberg–Kalenius ja Katri Salmi Valopilkku ry
Päivi Kirjavainen Omaiset mielenterveystyön tukena – FinFami.ry
Arja Vuoristo, Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatrinen säätiö
Ville Forstedt, Lahden seurakuntayhtymä / Erytisnuorisotyö
Niina Anttila phhyky, perhe- ja sosiaalipalvelut
Jenni Saarikko phhyky, perhe- ja sosiaalipalvelut
Outi Melchy phhyky, opiskelijaterveydenhuolto
Salla Lampinen phhyky alueelliset päihde – ja mielenterveyspalvelut
Milla Rantakari phhyky, perhe- ja sosiaalipalvelut
Risto Ruuska Hämeen poliisi (4/2019 asti), Kirsi Koivuniemi Hämeen poliisi (5/2019 alkaen).
Robert Koski ja Jemina Niemi, Tukialus-hanke (uusi jäsen 8/2019 alkaen)
Mikko Ahtila Lahden Seta ry (uusi jäsen 8/2019 alkaen)
Atte Virtanen Hämeen yhdyskuntaseuraamustoimisto (uusi jäsen 10/2019 alkaen)

Seudulliset työryhmät

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatiotyöryhmässä vuonna 2019 Lahden edustajina ovat toimineet Pete Lahden varapuheenjohtaja Hannu Lehtonen ja joulukuun 2019 kokouksessa Pete Lahden puheenjohtaja Pia Haverinen.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan seutukoordinaatiotyöryhmän Lahden edustajana vuonna 2019 on toiminut Pete Lahden varapuheenjohtaja Hannu Lehtonen.

Pelihaittojen ehkäisyn seutukoordinaatiotyöryhmän Lahden edustajana vuonna 2019 on toiminut Taija Tamminen.

2. Pete Lahden toiminta 2019

Pete Lahden toimintaa on ohjannut vuoden 2019 toiminta- ja taloussuunnitelma.

Toiminta toteutui pääosin toimintasuunnitelman mukaisesti. Keväälle suunnitellut HUBU-koulutukset siirtyivät toteutettavaksi syksyllä osana Huuma-hanketta. Syyskuulle suunniteltu maailman itsemurhien ehkäisypäivän seminaari peruuntui.

2.1 Pete Lahti tapahtumat v. 2019

Pete Lahden toiminta on rahoitettu ennaltaehkäisevään työhön kohdistetuista Lahden kaupungin jäämistövaroista. Liitteenä olevaan toiminta- ja talousraporttiin on koottu vuosikellon toteutuneet tapahtumat ja kustannukset (liite1).

2.2 Muu toiminta ja kehittäminen

2.2.1 Päihdetyön seurantamittarit/indikaattorit

Vuoden 2019 aikana Pete Lahti työryhmässä määriteltiin seurattavat ehkäisevän päihdetyön seurantamittarit / indikaattorit (liite 2).

2.2.2 Toiminnan kehittäminen vuonna 2020

Lahteen on saatu uusi kokoaikainen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattorin tehtävä. Tehtävässä aloittaa 7.1.2020 Marja Mikola. Hän toimii jatkossa myös Pete Lahden puheenjohtajana.

Joulukuussa 2019 Pete Lahden kokouksessa ideoitiin vuoden 2020 tapahtumia toimintasuunnitelman laadinnan pohjaksi. Idearikkaalta työryhmältä löytyi paljon uusia toimenpiteitä toteutettavaksi vuonna 2020.

Lahdessa 2.1.2020   Pia Haverinen
Pete Lahti puheenjohtaja 2019

Liite 1

PETE Lahti toiminta- ja talousraportti vuodelta 2019

Tammi-kuu	Tipaton tammikuu /Hannu PETE Lahti materiaalien hankintaa	julisteiden 50 kpl jakoa kauppoihin, ja kirjastoihin ja ilmoitustauluille kangaskasseja, kyniä yms. ➤ Hankittu yhteensä 1000kpl, vaihdettu edullisempaan toimittajaan.	maksuton ~~4000,00~~ 1586,75
Maalis-kuu	Kouluterveyskyselyn huolenaiheet : - kannabiskokeilut - huumemyönteiset asenteet - helppous hankkia huumeita	Ehyt ry:n toteuttama kannabis- interventio (HUBU – koulutus) yläkoulun 9. luokkalaissille ➤ Toteutunut kaikissa Lahden yläkouluissa syksystä 2019 alkaen osana maakunnallista Huuma-hanketta	yht.3000,00
huhtikuu	Päihdeputki 1.-12.4.2019 Anna Hyvän mielen viikko (vko 17) draamapaja, Kokoa ry., Nuorisopalvelut / Domino	Päihdeputki on kuudesluokkalaisille suunnattu päihdekasvatustapahtuma kasisalilla, jossa käsiteltävinä teemoina ovat digi- ja rahapelaaminen, energiajuomat, tupakkatuotteet, alkoholi ja huumausaineet. Tapahtuman toimijoina ovat Nuorisopalvelut, Suunterveydenhuolto, Monon Side ry ja Poliisi. Tapahtuman aikana järjestetään kaksi saman sisältöistä vanhempainilta kuudesluokkalaisten huoltajille. Tapahtuma tavoittaa lähes koko ikäryhmän opettajineen. Tarjoamalla kuljetuksen tapahtumaan mahdollistamme tasa-arvoisen osallistumismahdollisuuden oppilaille koulun sijainnista riippumatta ➤ Toteutui suunnitelman mukaisesti. Kaikille 6. luokkalaissille kustannettiin matkat. Pidettiin vain yksi vanhempainilta, koska edellisinä vuosina osallistujia vain 10/ilta. Tänä vuonna osallistujia 60. ➤ Draamapajan nuoret jalkautuivat torille ja kirjaston tuntumaan toivottamaan hyvää mieltä lahtelaisille.	3000,00 2300,00 500,00 30,00

Touko- Kesäkuu	Savuton kesä ajankohta koulujen pääty- misviikonloppu Ankkuritiimi, Nuorisopalvelut, Monoside ry., Poliisin ennalta estävä toiminto, Lahden seurakuntayhtymä	Tehostettu, suunnitelmallinen, aikataulutettu jalkautuminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Ennaltaehkäisevä näkökulma - ”Ketään ei jätetä yksin” -teemalla. ➤ Koulujen päättymiseen varauduttu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Nuoria tavallista vähemmän liikkeellä. Ennaltaestävä toiminta on ollut vaikuttavaa.	4000,00
Elokuu	Koulurauhan julistus 20.8.19 klo 12 Harjulan settlementti ry / Valopilkku	➤ Valopilkku tehnyt 5 min. kestävän #mä (sydän)mua -videon	500,00- 4000,00 300,00
Syyskuu	RAKISMESSUT Rakokiven koulu, PETE Lahti	Koko perheen messutapahtuma Rakokiven koululla - ehkäisevän työn materiaalin jakoa PETE – kasseissa - osallistujia n. 250 - poliisin ennaltaestävä toiminto myös mukana	3000,00
Lokakuu	Asunnottomien yö / Ehyt Elokolo	17.10.19 Asunnottomien yön tapahtuma Torilla. Irwinin Lapset – yhtye esiintyi. Hyky:n sosiaalityö mukana. Pete-kassit ruoanjakeluun liittyen. osallistujamäärä 400 henkilöä	1000,00
Marras- kuu	Päihdekoulutus ammattilaisille / viikko 45 PETE Lahti, HUUMA-hanke Järkee vai ei?-omat rajat, oikeudet ja velvollisuudet Anni ja Krista nuorisopalveluista	Toteutunut osana Huuma-hanketta. Järkee vai ei? on kahdeksasluokkala- sille suunnattu teematapahtuma, jolla tavoitetaan lähes koko ikäryhmä opettajineen. Tapahtumassa käsiteltävinä teemoina ovat seksuaalinen itsemääräämisoikeus, sosiaalinen media ja päihteet sekä näihin teemoihin liittyvät omat rajat, oikeudet ja velvollisuudet. Tapahtuman toimijoina ovat Nuorisopalvelut, Kirjasto, Nuorten exit. Tapahtuma toteutettiin Vaahterasalilla. Sijaintinsa vuoksi teemalla tullaan tavoittamaan laajasti myös muuta kohderyhmää. Tarjoamalla bussiliput kouluille tapahtumaan mahdollistamme tasa-arvoisen osallistumismahdollisuuden oppilaille koulun sijainnista riippumatta. ➤ Pete Lahti kustansi tilavuokrat, bussiliput ja esiintymispalkkion ➤ toteutui 19.11 ja 20.11.2019 ➤ tavoitti 257 osallistujaa	5000,00 4000,00 1037,26

	Mielenterveys- viikko viikko 47 / Miete ry, Seurakunta,, Klubitalo, FinFami, Valopilkku ja Ehyt ry Miete ry, Lahden seurakuntayhtymä, Klubitalo, Lahden kriisikeskus	Luento mielenterveysasioista: 22.11.2019 Kiusaamisen vaikutukset mielenterveyteen ➤ osallistujamäärä 65 henkeä Pimeydestä valoon tapahtuma Ristinkirkolla 16.11.2019 ➤ osallistujamäärä 350 henkilöä	2000,00 2000,00
Joulukuu	Joulumaa Valopilkku	Koko perheen ulkotapahtuma Lahden urheilukeskuksessa ➤ Valopilkkujen Peikko-pisteessä vieraili 150 kävijää ➤ tapahtumassa jaettiin kääreellisiä joulukarkkeja (Pete)	1400,00 100,00
		Yhteensä	28 400,00 8354,01

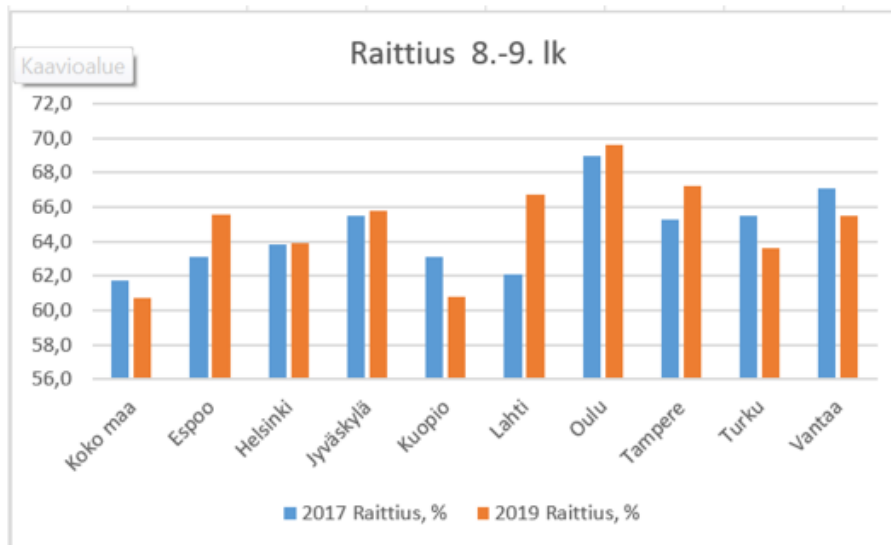

Kouluterveyskysely

- Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista ja luotettavaa, maakunnallista ja paikallista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta.
- Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi, seuraavan kerran keväällä 2021
- Kyselyyn osallistuvat seuraavat ryhmät:
  - perusopetuksen 4. ja 5. vuosiluokan oppilaat
  - perusopetuksen 4. ja 5. vuosiluokan oppilaiden huoltajat
  - perusopetuksen 8. ja 9. vuosiluokan oppilaat
  - lukiokoulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat
  - ammattillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat
- Vuoden 2019 kuntakohtaiset tulokset julkaistiin 17.9.2019
- Tässä diasarjassa tarkastellaan alkoholin, tupakan, nuuskan ja huumeiden käyttöä verraten tilannetta Suomen yhdeksän suurimman kaupungin tilanteeseen ja maan keskiarvoon.

Indikaattori: Raittius, %

Indikaattori tuottaa tietoa, niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat, että eivät käytä alkoholi juomia.

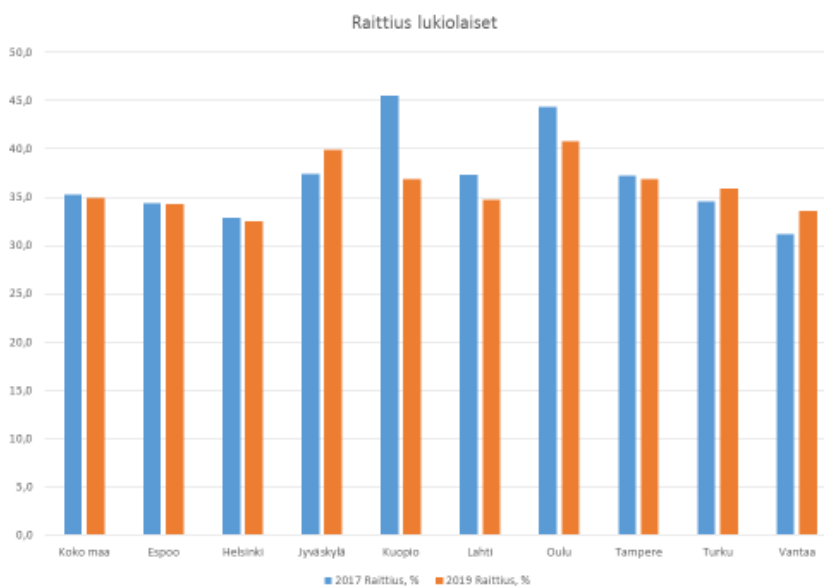

	2017 Raittius, %	2019 Raittius, %
Koko maa	61,7	60,7
Espoo	63,1	65,6
Helsinki	63,8	63,9
Jyväskylä	65,5	65,8
Kuopio	63,1	60,8
Lahti	62,1	66,7
Oulu	69,0	69,6
Tampere	65,3	67,2
Turku	65,5	63,6
Vantaa	67,1	65,5

- Lahden yläasteikäisten raittiusaste on noussut viimeisen kahden vuoden aikana
- Yläasteikäiset ovat kolmanneksi raittiimpia kaupunkien välisessä vertailussa ja raittiimpia kuin maassa keskimäärin

Indikaattori: Raittius, %

Indikaattori tuottaa tietoa, niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat, että eivät käytä alkoholi juomia.

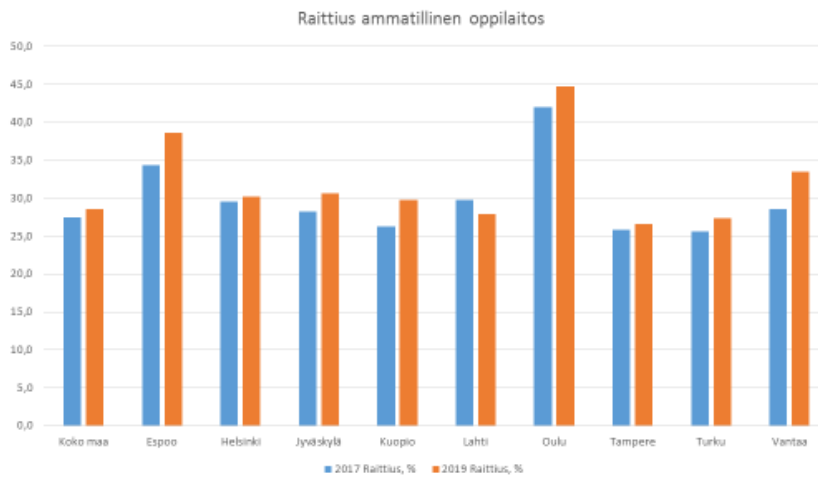

	2017 Raittius, %	2019 Raittius, %
Koko maa	35,3	34,9
Espoo	34,4	34,3
Helsinki	32,9	32,5
Jyväskylä	37,4	39,9
Kuopio	45,5	36,9
Lahti	37,3	34,7
Oulu	44,4	40,8
Tampere	37,2	36,9
Turku	34,6	35,9
Vantaa	31,2	33,6

- Lahtelaisten lukiolaisten raittiusaste on hieman laskenut ollen nyt lähellä maan keskitasoa

Indikaattori: Raittius, %

Indikaattori tuottaa tietoa, niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat, että eivät käytä alkoholijuomia.

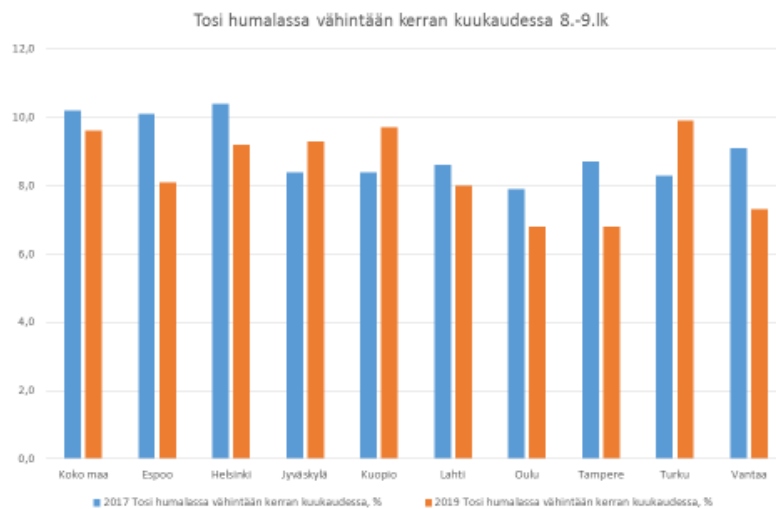

	2017 Raittius, %	2019 Raittius, %
Koko maa	27,5	28,6
Espoo	34,4	38,6
Helsinki	29,5	30,2
Jyväskylä	28,2	30,6
Kuopio	26,3	29,8
Lahti	29,8	27,9
Oulu	42,0	44,7
Tampere	25,8	26,6
Turku	25,6	27,4
Vantaa	28,6	33,5

- Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat ovat kolmanneksi raittiimpia kaupunkien välisessä vertailussa
- Raittiusaste on hieman laskenut kahden vuoden takaisesta

Indikaattori: Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ilmoittavat juovansa itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa.

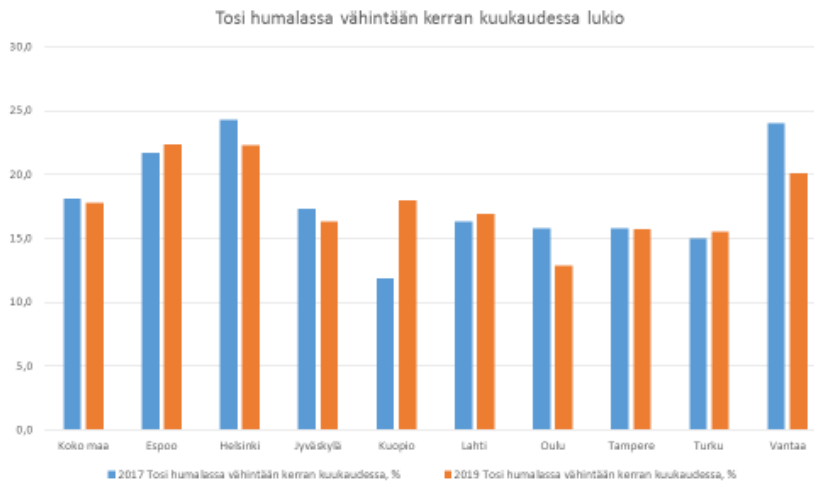

	2017 Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %	2019 Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %
Koko maa	10,2	9,6
Espoo	10,1	8,1
Helsinki	10,4	9,2
Jyväskylä	8,4	9,3
Kuopio	8,4	9,7
Lahti	8,6	8,0
Oulu	7,9	6,8
Tampere	8,7	6,8
Turku	8,3	9,9
Vantaa	9,1	7,3

- Tosi humalaan itsensä juovien yläasteikäisten määrä on vähentynyt viimeisen kahden vuoden aikana ja on vähäisempää kuin maassa keskimäärin

Indikaattori: Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ilmoittavat juovansa itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa.

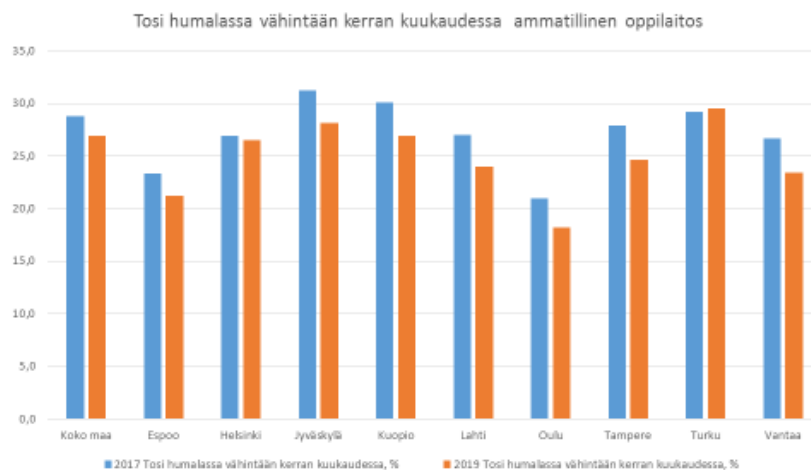

	2017 Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %	2019 Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %
Koko maa	18,1	17,8
Espoo	21,7	22,4
Helsinki	24,3	22,3
Jyväskylä	17,3	16,3
Kuopio	11,9	18,0
Lahti	16,3	16,9
Oulu	15,8	12,9
Tampere	15,8	15,7
Turku	15,0	15,5
Vantaa	24,0	20,1

- Lukiolaisten humalahakuinen juominen on hieman lisääntynyt kahdessa vuodessa, ollen kuitenkin alle maan keskiarvon

Indikaattori: Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ilmoittavat juovansa itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa.

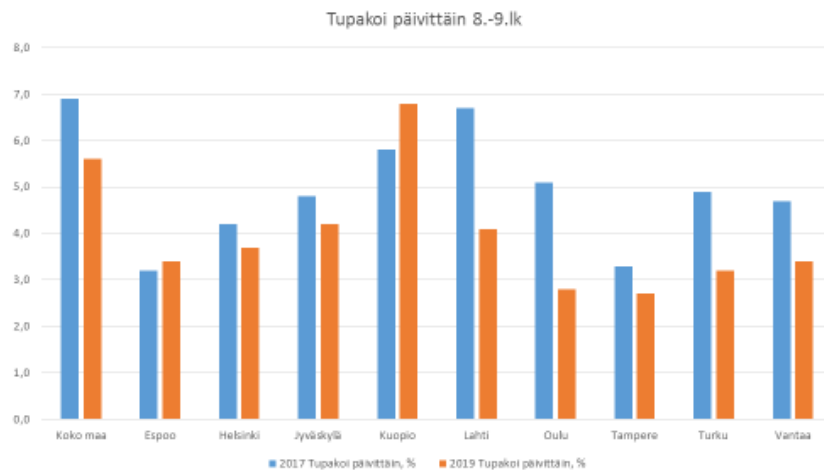

	2017 Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %	2019 Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %
Koko maa	28,8	26,9
Espoo	23,3	21,2
Helsinki	26,9	26,5
Jyväskylä	31,2	28,1
Kuopio	30,1	26,9
Lahti	27,0	24,0
Oulu	21,0	18,2
Tampere	27,9	24,6
Turku	29,2	29,5
Vantaa	26,7	23,4

- Humalahakuinen juominen on vähentynyt ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien osalta ja on vähemmän kuin maassa keskimäärin

Indikaattori: Tupakoi päivittäin, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka polttavat tupakkaa päivittäin.

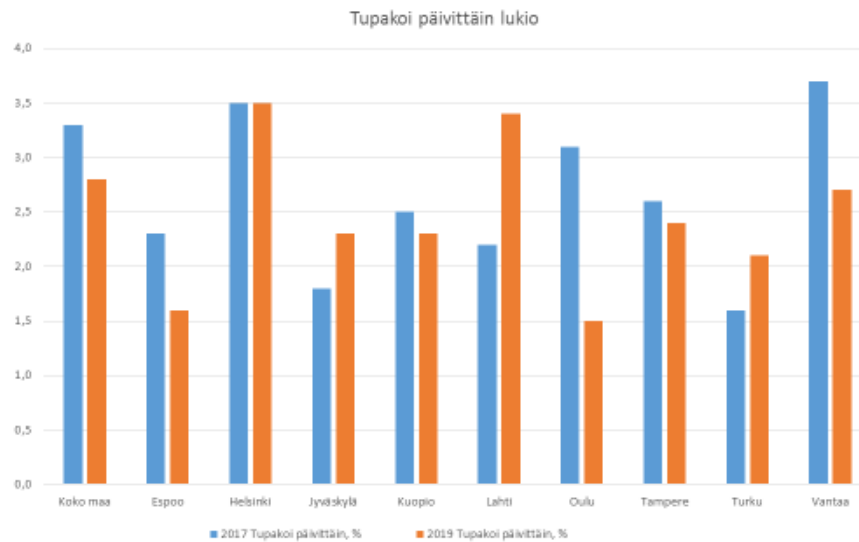
	2017 Tupakoi päivittäin, %	2019 Tupakoi päivittäin, %
Koko maa	6,9	5,8
Espoo	3,2	3,4
Helsinki	4,2	3,7
Jyväskylä	4,8	4,2
Kuopio	5,8	6,8
Lahti	6,7	4,1
Oulu	5,1	2,8
Tampere	3,3	2,7
Turku	4,9	3,2
Vantaa	4,7	3,4

- Yläkouluikäisten tupakointi on vähentynyt viimeisen kahden vuoden aikana Lahdessa ja myös valtakunnallisesti

- Lahdessa yläkouluikäiset tupakoivat maan keskiarvoa vähemmän, mutta on kaupunkien välisessä vertailussa tupakointi kolmanneksi yleisintä

Indikaattori: Tupakoi päivittäin, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka polttavat tupakkaa päivittäin.

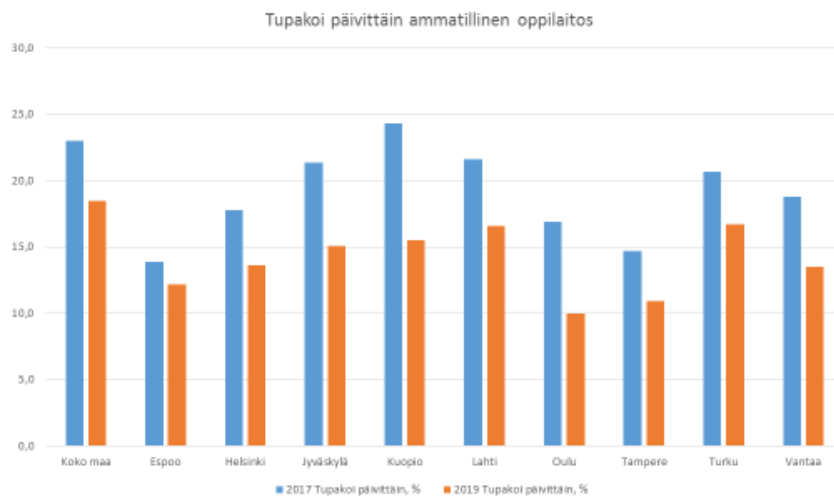

	2017 Tupakoi päivittäin, %	2019 Tupakoi päivittäin, %
Koko maa	3,3	2,8
Espoo	2,3	1,6
Helsinki	3,5	3,5
Jyväskylä	1,8	2,3
Kuopio	2,5	2,3
Lahti	2,2	3,4
Oulu	3,1	1,5
Tampere	2,6	2,4
Turku	1,6	2,1
Vantaa	3,7	2,7

- Lahtelaisten lukiolaisten tupakointi on lisääntynyt ja on kaupunkien välisessä vertailussa toiseksi yleisintä ja yli maan keskiarvon

Indikaattori: Tupakoi päivittäin, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka polttavat tupakkaa päivittäin.

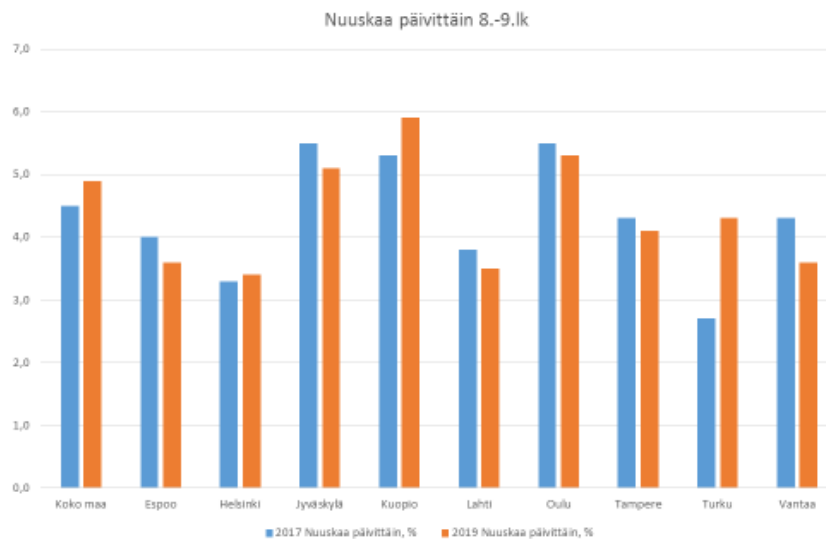

	2017 Tupakoi päivittäin, %	2019 Tupakoi päivittäin, %
Koko maa	23,0	18,5
Espoo	13,9	12,2
Helsinki	17,8	13,6
Jyväskylä	21,4	15,1
Kuopio	24,3	15,5
Lahti	21,6	16,6
Oulu	16,9	10,0
Tampere	14,7	10,9
Turku	20,7	16,7
Vantaa	18,8	13,5

- Tupakointi on vähentynyt Lahden ammatillisissa oppilaitoksissa ja on maan keskiarvoa vähäisempää (kuitenkin toiseksi yleisintä kaupunkien välisessä vertailussa)

Indikaattori: Nuuskaa päivittäin, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka käyttävät nuuskaa päivittäin.

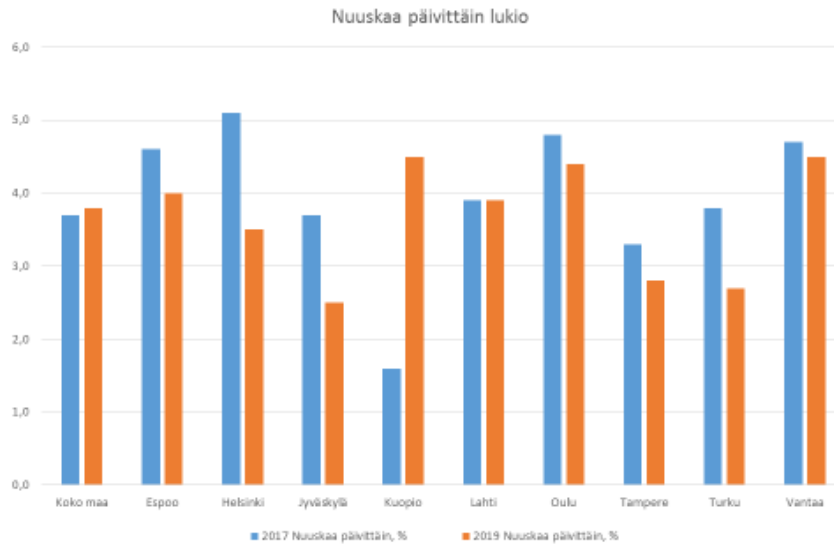

	2017 Nuuskaa päivittäin, %	2019 Nuuskaa päivittäin, %
Koko maa	4,5	4,9
Espoo	4,0	3,6
Helsinki	3,3	3,4
Jyväskylä	5,5	5,1
Kuopio	5,3	5,9
Lahti	3,8	3,5
Oulu	5,5	5,3
Tampere	4,3	4,1
Turku	2,7	4,3
Vantaa	4,3	3,6

- Yläasteikäisten nuuskaaminen on hieman vähentynyt kahden vuoden aikana ollen nyt toiseksi vähäisintä kaupunkien välisessä vertailussa

Indikaattori: Nuuskaa päivittäin, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka käyttävät nuuskaa päivittäin.

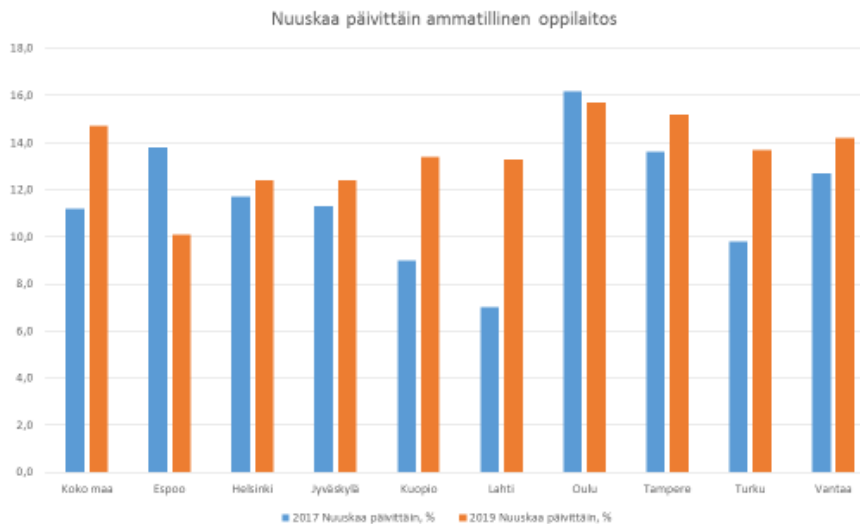

	2017 Nuuskaa päivittäin, %	2019 Nuuskaa päivittäin, %
Koko maa	3,7	3,8
Espoo	4,6	4,0
Helsinki	5,1	3,5
Jyväskylä	3,7	2,5
Kuopio	1,6	4,5
Lahti	3,9	3,9
Oulu	4,8	4,4
Tampere	3,3	2,8
Turku	3,8	2,7
Vantaa	4,7	4,5

- Lukiolaisten nuuskaamisessa ei ole tapahtunut muutosta kahden vuoden takaisesta
- Lahden lukiolaisten nuuskaaminen on hieman yleisempää kuin maassa keskimäärin

Indikaattori: Nuuskaa päivittäin, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka käyttävät nuuskaa päivittäin.

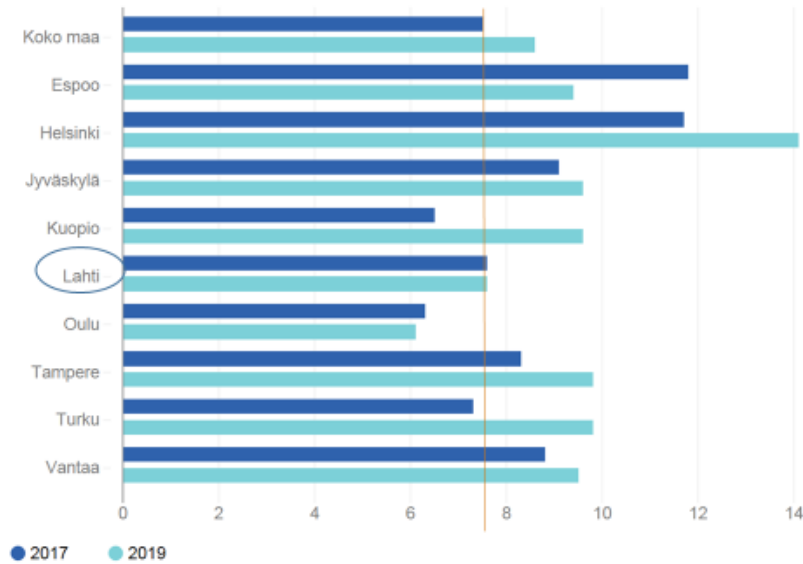
	2017 Nuuskaa päivittäin, %	2019 Nuuskaa päivittäin, %
Koko maa	11,2	14,7
Espoo	13,8	10,1
Helsinki	11,7	12,4
Jyväskylä	11,3	12,4
Kuopio	9,0	13,4
Lahti	7,0	13,3
Oulu	16,2	15,7
Tampere	13,6	15,2
Turku	9,8	13,7
Vantaa	12,7	14,2

- Ammatillisissa oppilaitoksissa nuuskan käyttö on lisääntynyt huomattavasti viimeisen kahden vuoden aikana
- Nuuskaaminen on kuitenkin neljänneksi vähäisintä kaupunkien välisessä vertailussa ja alle maan keskiarvon

Indikaattori: Kokeillut kannabista ainakin kerran, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat kokeilleet ainakin kerran marihuanaa/kannabista.

Perusopetus 8. ja 9. lk, Sukupuoli: yhteensä

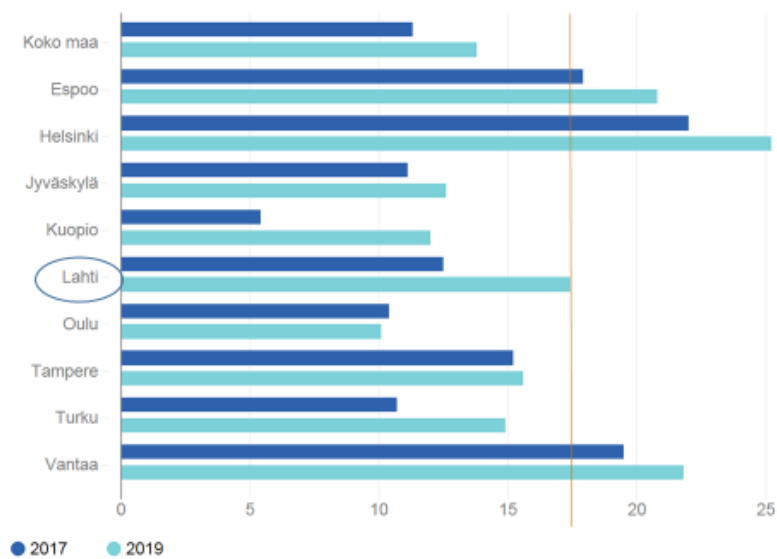
	2017 Kokeillut kannabista ainakin kerran, %	2019 Kokeillut kannabista ainakin kerran, %
Koko maa	7,5	8,6
Espoo	11,8	9,4
Helsinki	11,7	14,1
Jyväskylä	9,1	9,6
Kuopio	6,5	9,6
Lahti	7,6	7,6
Oulu	6,3	6,1
Tampere	8,3	9,8
Turku	7,3	9,8
Vantaa	8,8	9,5

- Yläkoululaisten kannabiskokeilut eivät ole lisääntyneet viimeisen kahden vuoden aikana
- Kannabiskokeilut ovat toiseksi vähäisimpiä kaupunkien välisessä vertailussa ja alle maan keskiarvon

Indikaattori: Kokeillut kannabista ainakin kerran, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat kokeilleet ainakin kerran marihuanaa/kannabista.

Lukio 1. ja 2. vuosi, Sukupuoli: yhteensä

	2017 Kokeillut kannabista ainakin kerran, %	2019 Kokeillut kannabista ainakin kerran, %
Koko maa	11,3	13,8
Espoo	17,9	20,8
Helsinki	22,0	25,2
Jyväskylä	11,1	12,6
Kuopio	5,4	12,0
Lahti	12,5	17,4
Oulu	10,4	10,1
Tampere	15,2	15,6
Turku	10,7	14,9
Vantaa	19,5	21,8

- Lukiolaisten kannabiskokeilut ovat lisääntyneet huomattavasti viimeisen kahden vuoden aikana
- Kannabiskokeilut ovat yleisempiä kuin maassa keskimäärin ja neljänneksi yleisintä kaupunkien välisessä vertailussa

Indikaattori: Kokeillut kannabista ainakin kerran, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat kokeilleet ainakin kerran marihuanaa/kannabista.

Ammatillinen oppilaitos, Sukupuoli: yhteensä

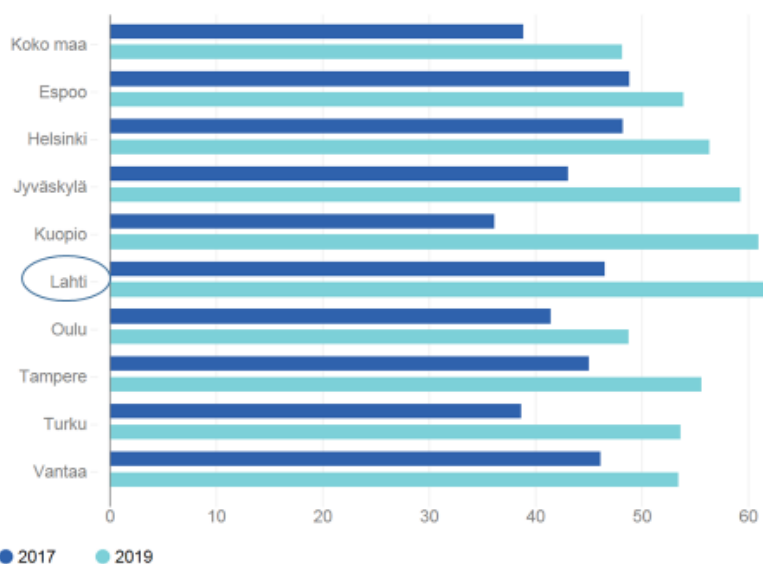
	2017 Kokeillut kannabista ainakin kerran, %	2019 Kokeillut kannabista ainakin kerran, %
Koko maa	18,3	19,7
Espoo	24,0	26,0
Helsinki	30,3	34,3
Jyväskylä	19,7	17,5
Kuopio	13,1	18,4
Lahti	20,3	25,5
Oulu	14,8	14,0
Tampere	24,8	25,3
Turku	19,1	24,8
Vantaa	25,3	30,4

- Ammatillisissa oppilaitoksissa kannabiskokeilut ovat lisääntyneet viimeisen kahden vuoden aikana
- Kannabiskokeilut ovat yleisempiä kuin maassa keskimäärin ja neljänneksi yleisintä kaupunkien välisessä vertailussa

Indikaattori: Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka arvioivat, että omalla paikkakunnalla omanikäisen on melko tai erittäin helppoa hankkia huumeita, esimerkiksi marihuanaa tai kannabista.

Perusopetus 8. ja 9. lk, Sukupuoli: yhteensä

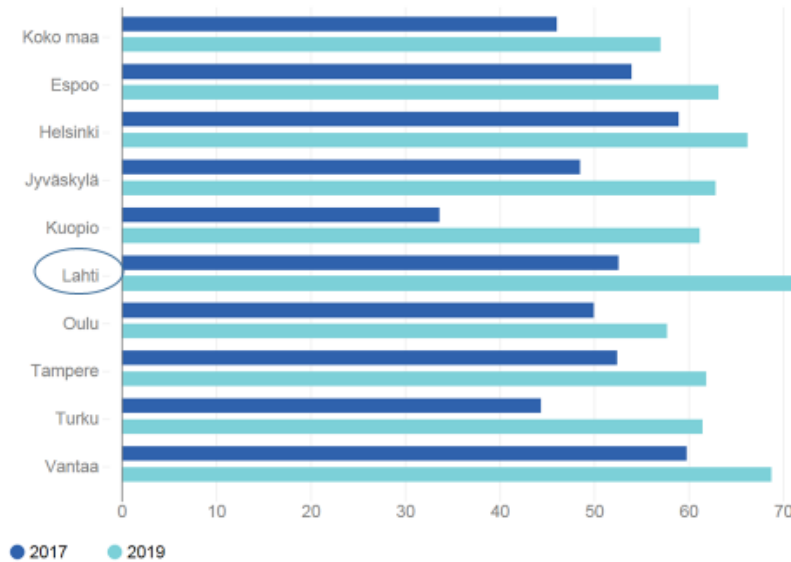
	2017 Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %	2019 Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %
Koko maa	38,8	48,1
Espoo	48,8	53,9
Helsinki	48,2	56,3
Jyväskylä	43,0	59,2
Kuopio	36,1	60,9
Lahti	46,5	62,8
Oulu	41,4	48,7
Tampere	45,0	55,6
Turku	38,6	53,6
Vantaa	46,1	53,4

- 62,8% lahtelaisista yläkoululaisista kokee, että omanikäisen on melko tai erittäin helppoa hankkia huumeita omalta paikkakunnalta
- Huumeiden hankinta koetaan helpoimpana Lahdessa ja se on huomattavasti helpompaa kuin kaksi vuotta sitten

Indikaattori: Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka arvioivat, että omalla paikkakunnalla omanikäisen on melko tai erittäin helppoa hankkia huumeita, esimerkiksi marihuanaa tai kannabista.

Lukio 1. ja 2. vuosi, Sukupuoli: yhteensä

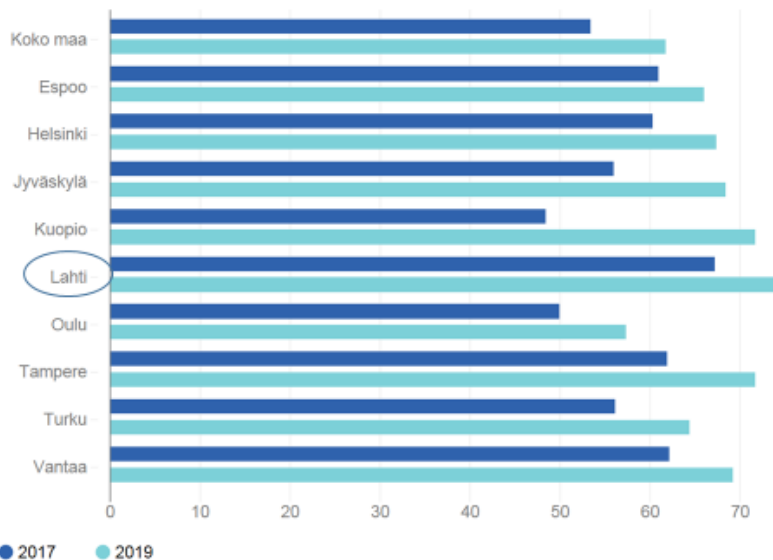
	2017 Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %	2019 Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %
Koko maa	46,0	57,0
Espoo	53,9	63,1
Helsinki	58,9	66,2
Jyväskylä	48,5	62,8
Kuopio	33,6	61,1
Lahti	52,5	70,9
Oulu	49,9	57,7
Tampere	52,4	61,8
Turku	44,3	61,4
Vantaa	59,7	68,7

- Siirryttäessä lukioon huumeiden hankinta omalta paikkakunnalta koetaan yhä helpommaksi; 70,9%
- Huumeiden hankinta koetaan helpoimpana Lahdessa ja se on huomattavasti helpompaa kuin kaksi vuotta sitten

Indikaattori: Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka arvioivat, että omalla paikkakunnalla omanikäisen on melko tai erittäin helppoa hankkia huumeita, esimerkiksi marihuanaa tai kannabista.

Ammatillinen oppilaitos, Sukupuoli: yhteensä

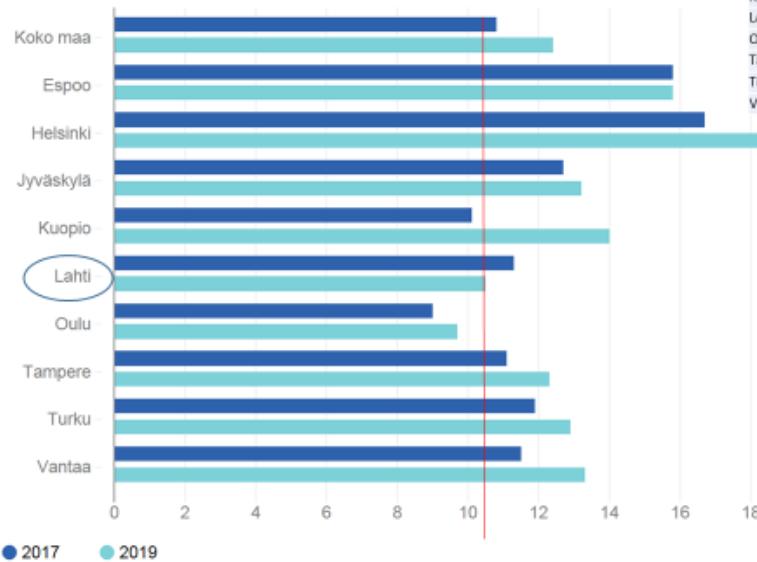
	2017 Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %	2019 Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %
Koko maa	53,4	61,7
Espoo	60,9	66,0
Helsinki	60,3	67,3
Jyväskylä	55,9	68,4
Kuopio	48,4	71,7
Lahti	67,2	75,0
Oulu	49,9	57,3
Tampere	61,9	71,7
Turku	56,1	64,4
Vantaa	62,1	69,2

- Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista 75% kokee, että huumeita on helppo hankkia omalta paikkakunnalta
- Huumeiden hankinta koetaan helpoimpana Lahdessa ja se on huomattavasti helpompaa kuin kaksi vuotta sitten

Indikaattori: Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat, että hyväksyvät ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen.

Perusopetus 8. ja 9. lk, Sukupuoli: yhteensä

	2017 Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %	2019 Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %
Koko maa	10,8	12,4
Espoo	15,8	15,8
Helsinki	16,7	18,6
Jyväskylä	12,7	13,2
Kuopio	10,1	14,0
Lahti	11,3	10,5
Oulu	9,0	9,7
Tampere	11,1	12,3
Turku	11,9	12,9
Vantaa	11,5	13,3

- Lahtelaiset yläkouluikäiset suhtautuvat toiseksi kriittisimmin ikäisensä kannabiksen käyttöön ja suhtautuminen on muuttunut kriittisemmäksi

Indikaattori: Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat, että hyväksyvät ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen.

Lukio 1. ja 2. vuosi, Sukupuoli: yhteensä

	2017 Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %	2019 Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %
Koko maa	16,9	20,2
Espoo	25,4	29,1
Helsinki	27,7	32,6
Jyväskylä	15,2	19,4
Kuopio	12,3	16,5
Lahti	16,8	23,9
Oulu	16,3	18,1
Tampere	18,5	19,1
Turku	16,7	20,6
Vantaa	23,7	26,7

- Lukiolaisten asenne on muuttunut kannabismyönteisemmäksi viimeisen kahden vuoden aikana
- Lahtelaiset lukiolaiset ovat vertailussa neljänneksi myönteisimpiä kaupunkien vertailussa ja myönteisempiä kuin maassa keskimäärin

Indikaattori: Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat, että hyväksyvät ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen.

Ammatillinen oppilaitos, Sukupuoli: yhteensä

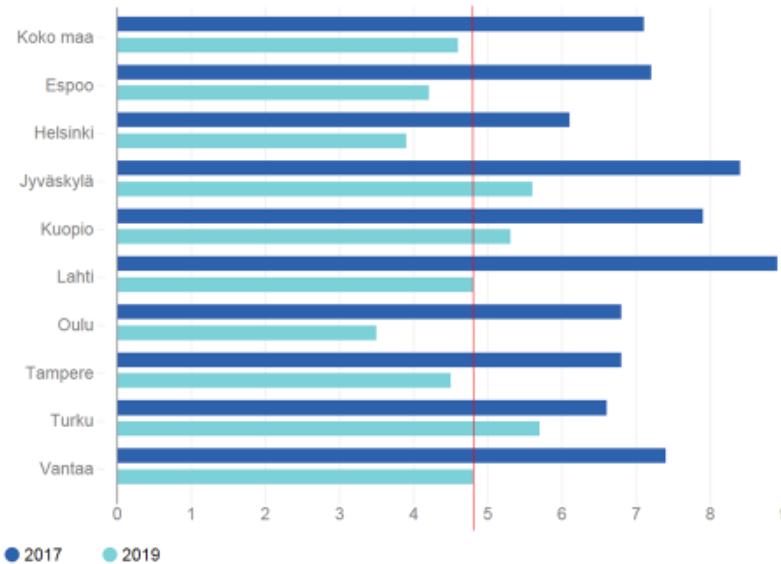
	2017 Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %	2019 Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %
Koko maa	19,4	21,6
Espoo	24,7	31,6
Helsinki	26,4	32,1
Jyväskylä	21,1	23,7
Kuopio	15,0	20,3
Lahti	19,0	23,2
Oulu	16,3	14,0
Tampere	26,6	26,7
Turku	21,5	27,6
Vantaa	22,7	28,0

- Myös ammatillisissa oppilaitoksissa kannabismyönteisyys on lisääntynyt
- Kaupunkien välisessä vertailussa ammatillisissa opinnoissa opiskelevat ovat kolmanneksi kriittisimpiä, mutta suvaitsevampia kuin maassa keskimäärin

Indikaattori: Pelaa rahapelejä viikoittain, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka pelaavat rahapelejä vähintään 1 - 2 päivänä viikossa.

Perusopetus 8. ja 9. lk, Sukupuoli: yhteensä

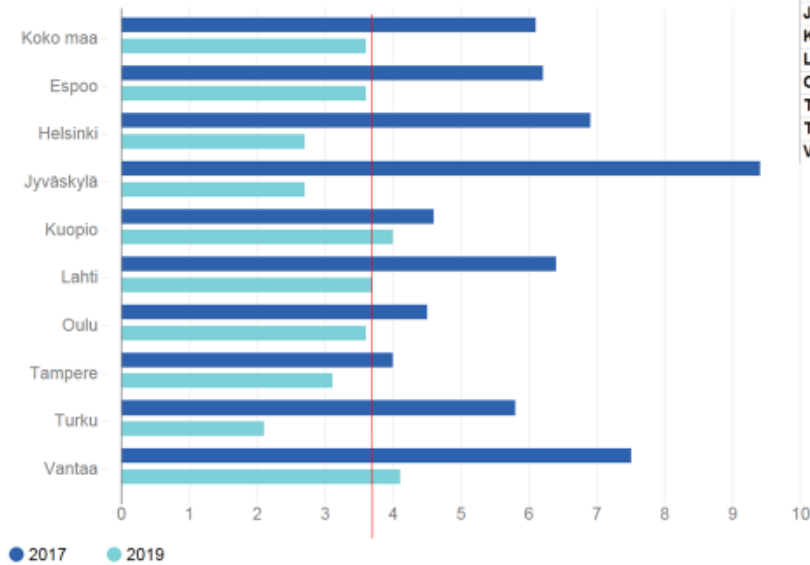
	2017 Pelaa rahapelejä viikoittain, %	2019 Pelaa rahapelejä viikoittain, %
Koko maa	7,1	4,6
Espoo	7,2	4,2
Helsinki	6,1	3,9
Jyväskylä	8,4	5,6
Kuopio	7,9	5,3
Lahti	8,9	4,8
Oulu	6,8	3,5
Tampere	6,8	4,5
Turku	6,6	5,7
Vantaa	7,4	4,8

- Rahapelaaminen on vähentynyt huomattavasti viimeisen kahden vuoden aikana
- Rahapelaaminen on kuitenkin yleisempää kuin maassa keskimäärin

Indikaattori: Pelaa rahapelejä viikoittain, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka pelaavat rahapelejä vähintään 1 - 2 päivänä viikossa.

Lukio 1. ja 2. vuosi, Sukupuoli: yhteensä

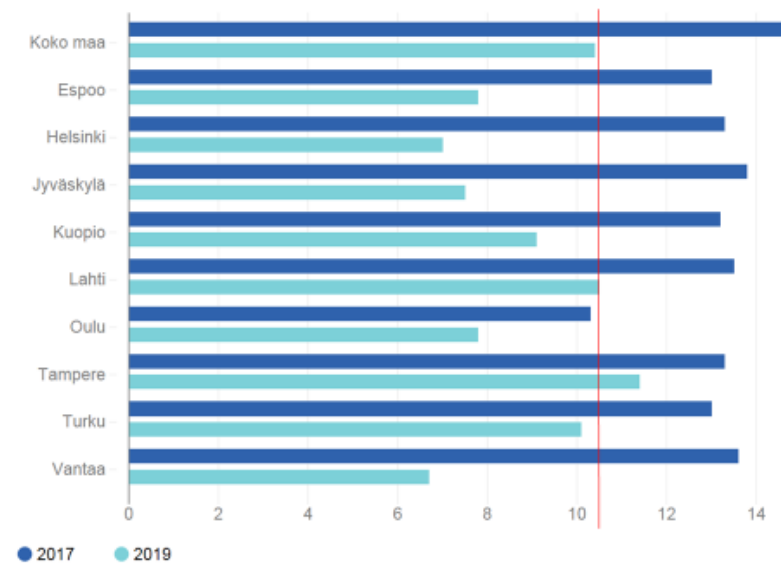
	2017 Pelaa rahapelejä viikoittain, %	2019 Pelaa rahapelejä viikoittain, %
Koko maa	6,1	3,6
Espoo	6,2	3,6
Helsinki	6,9	2,7
Jyväskylä	9,4	2,7
Kuopio	4,6	4,0
Lahti	6,4	3,7
Oulu	4,5	3,6
Tampere	4,0	3,1
Turku	5,8	2,1
Vantaa	7,5	4,1

-Myös lukiolaisten rahapelaaminen on vähentynyt, sen ollessa kuitenkin maan kesiarvoa hieman yleisempää

Indikaattori: Pelaa rahapelejä viikoittain, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka pelaavat rahapelejä vähintään 1 - 2 päivänä viikossa.

Ammatillinen oppilaitos, Sukupuoli: yhteensä

	2017 Pelaa rahapelejä viikoittain, %	2019 Pelaa rahapelejä viikoittain, %
Koko maa	14,7	10,4
Espoo	13,0	7,8
Helsinki	13,3	7,0
Jyväskylä	13,8	7,5
Kuopio	13,2	9,1
Lahti	13,5	10,5
Oulu	10,3	7,8
Tampere	13,3	11,4
Turku	13,0	10,1
Vantaa	13,6	6,7

- Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden rahapelaaminen on vähentynyt sen ollessa kuitenkin toiseksi yleisintä suurten kaupunkien vertailussa

PETE LAHTI

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SEURANTAMITTARIT/ INDIKAATTORIT (AIKUISET)

- ALKOHOLI
- TUPAKKA
- HUUMAUSAINHEET

Lähde: Sotkanet, THL

			2018
Alkoholia humalahakuisesti käyttävien osuus (AUDIT-1k) (%), 20 - 64-vuotiaat info ind. 4419	Koko maa	miehet	16,4
		naiset	4,1
		yhteensä	10,4
	Lahti	miehet	18,0
		naiset	4,8
		yhteensä	10,8
Alkoholia humalahakuisesti käyttävien osuus (AUDIT-1k) (%), 65 vuotta täyttäneet info ind. 4420	Koko maa	miehet	7,4
		naiset	1,7
		yhteensä	4,4
	Lahti	miehet	9,4
		naiset	0,6
		yhteensä	4,8
Alkoholia humalahakuisesti käyttävien osuus (AUDIT-1k) (%), 75 vuotta täyttäneet info ind. 4421	Koko maa	miehet	3,7
		naiset	0,5
		yhteensä	1,9
	Lahti	miehet	2,3
		naiset	0,0
		yhteensä	0,9

/fi/taulukko/?indicator=szY0NbY20jMEAA==8region=szbyzavAAA=8year=sy6rBAA=8g...

Lähde: Sotkanet

			2018
Päivittäin tupakoivien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat info ind. 4405	Koko maa	miehet	15,2
		naiset	13,0
		yhteensä	14,1
	Lahti	miehet	20,6
		naiset	17,1
		yhteensä	18,7
Päivittäin tupakoivien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet info ind. 4406	Koko maa	miehet	9,0
		naiset	4,7
		yhteensä	6,6
	Lahti	miehet	9,3
		naiset	5,1
		yhteensä	6,9
Päivittäin tupakoivien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet info ind. 4407	Koko maa	miehet	3,4
		naiset	1,9
		yhteensä	2,5
	Lahti	miehet	2,9
		naiset	0,9
		yhteensä	1,6
Päivittäin nuuskaavien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat info ind. 3983	Koko maa		2,5
	Lahti		2,1

Lähde: Sotkanet

Viimeisimmät alkoholinkäytön tilastoluvut (THL 5/2019):**Alkon myymälät, vähittäismyyntipaikat ja anniskeluluvat Lahdessa (2017-2018)**

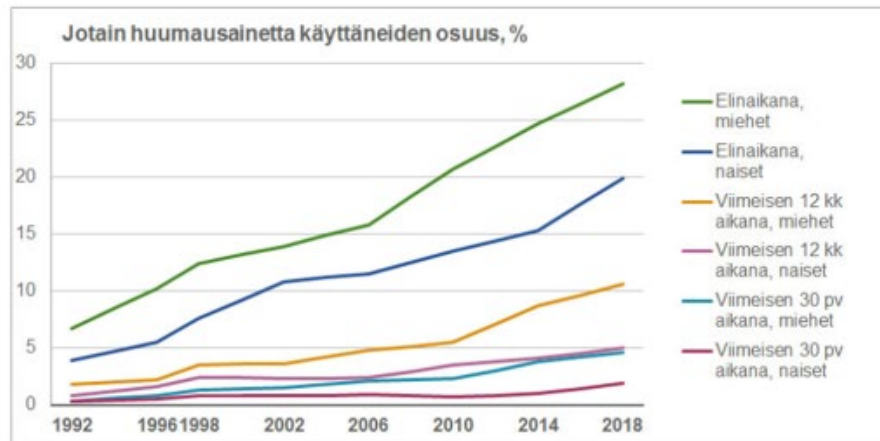
	v. 2018	v. 2017
Alkon myymälät	7	7
Vähittäismyyntipaikat	82	87
Anniskeluravintolat	174	185

Tilastoitu alkoholinmyynti

Alkoholijuomien tilastoitu myynti (litraa 100% alkoholina 15 vuotta täyttäneellä asukasta kohti).

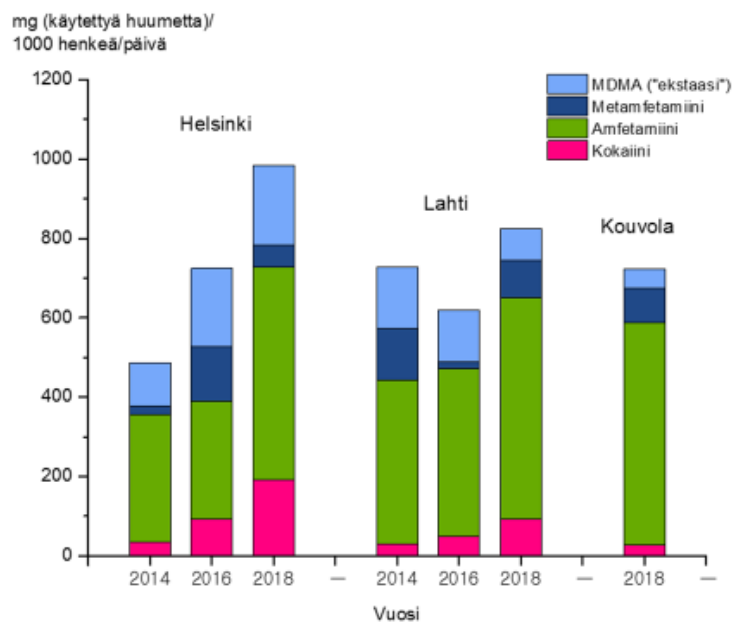
	v. 2018	v. 2017
Lahti	9,0	9,2
Päijät-Häme	9,0	9,0
Suomi	8,4	8,4

Vuoden 2018 huumeenkyselyyn vastasi 3 229 15–69-vuotiasta suomalaista. Samankaltaisina vuosina 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 ja 2018 toistetut kyselyt antavat yleiskuvan huumeiden käytön kehityksestä sekä huumeita ja huume politiikkaa koskevien asenteiden ja mielipiteiden muutoksista.

Lähde: THL

Lähde: THL

Rahapelaaminen aiheuttanut ongelmia 12 kk aikana, % 15 - 74-vuotiaasta väestöstä [Info 4162](#)

• Indikaattorista "Rahapelaaminen aiheuttanut ongelmia 12 kk aikana, % 15 - 74-vuotiaasta väestöstä" [id:4162] ei ole tietoja vuodelta/vuosilta 2016, 2017, 2018

		2015
Koko maa	miehet	4,2
	naiset	2,4
	yhteensä	3,3

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 18

Arki terveeksi, mieli hyväksi – Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintakertomus vuodelta 2019

D/635/00.01.02.01.01/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen puh. 044 482 0590

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus

Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto merkitsee tiedoksi Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintakertomuksen vuodelta 2019.

Perusteluosa

Ehkäisevän päihdetyönlain 5 §:n mukaan kunnan tulee huolehtia ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimetä kuntaan ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaava toimielin. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä on järjestänyt ja tuottanut sekä perus- että erikoistason sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut alueen kuntiin 1.1.2017 alkaen. Kuntien tehtävänä on edelleen huolehtia omien hallinnonalojensa ehkäisevän päihdetyön toimista, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen huolehtiessa siitä omalta osaltaan.

Ehkäisevää työtä on Päijät-Hämeen alueella tehty verkostomaisesti vuodesta 2010 alkaen. Seutukoordinaattori toimii koko maakunnan alueella ja tekee yhteistyötä kuntien, hyvinvointikuntayhtymän sekä järjestöjen kanssa. Seutukoordinaatioryhmään kuuluu kuntien, järjestöjen ja hyvinvointiyhtymän edustajia.

Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys – ja päihdetyön seutukoordinaatioryhmä on valmistellut seudullisen toimintasuunnitelman vuosille 2018 – 2021, PETE Arki terveeksi – mieli hyväksi, joka on hyväksytty osallisuuden ja hyvinvoinnin jaostossa 21.3.2018 § 7. Tähän toimintasuunnitelmaan liittyen on seutukoordinaatioryhmässä valmisteltu toimintakertomus vuodelta 2019 (liite 1), jossa käydään läpi seudullisten tavoitteiden toteumaa.

Seudulliset tavoitteet vuosille 2018 – 2021 ovat:

1.Ehkäisevä päihdetyö, pelihaittojen ehkäisy ja edistävä

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 18

---

mielenterveystyö toteutuu koordinoituna verkostoyhteistyönä

2. Päihde-, mielenterveys- ja pelihaittakysymyksissä on saatavilla tietoa helposti ja riittävästi

3. Ammattilaiset tunnistavat päihteisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa.

4. Kuntien toimet sovitetaan yhteen eri toimijoiden kanssa.

5. Ehkäisevä työ kuuluu kaikille.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Osaamiskeskus Verso / Susanna Leimio, Pia Haverinen, Marja Mikola, Hannu Lehtonen

Liitteenä

1. Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintakertomus vuodelta 2019

Lähettilä: [Leimio Susanna](#)
Vastaanottaja: "kirjaamo@asikkala.fi"; "kirjaamo@hartola.fi"; "kirjaamo@heinola.fi"; "kirjaamo@hollola.fi"; "kirjaamo@iitti.fi"; "kirjaamo@karkola.fi"; Kirjaamo Lahti; "kirjaamo@myrskylä.fi"; "kirjaamo@orimattila.fi"; "kirjaamo@padasjoki.fi"; "kirjaamo@pukkila.fi"; "kirjaamo@sysma.fi"; Kirjaamo
Aihe: Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön sekä lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintakertomukset 2019
Päivämäärä: perjantai 17. huhtikuuta 2020 8.44.03
Liitteet: [Arkiterveeksi mielihyväksi toimintakertomus 2019 final090420.pdf](#)
[Tavoitteenaturvallisuus toimintakertomus 2019 final170420.pdf](#)
Tärkeys: Suuri

Arki terveeksi, mieli hyväksi – Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön sekä **Tavoitteena turvallisuus** – Päijät-Hämeen perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintakertomukset vuodelta 2019 ovat valmistuneet.

Tiedoksi:

Asikkalan kunnanhallitus sekä hyvinvointilautakunta
Hartolan kunnanhallitus ja -valtuusto
Heinolan kaupungin sosiaali- ja terveystalautakunta sekä hyvinvointilautakunta
Hollolan kunnanhallitus
Iitin kunnanhallitus
Kärkölan kunnanhallitus sekä sivistys- ja hyvinvointilautakunta
Lahden sosiaali- ja terveystalautakunta sekä osallisuuden hyvinvoinnin jaosto
Myrskylän kunnanhallitus
Orimattilan kaupunginhallitus sekä perusturvalautakunta
Padasjoen kunnanhallitus sekä sivistyslautakunta
Pukkilan kunnanhallitus
Sysmän kunnanhallitus sekä sosiaali- ja terveysjaosto
Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

Yhteistyöterveisin,

Susanna Leimio

Päijät-Hämeen ehkäisevän työn seutukoordinaattori, YTM

(ehkäisevä päihdetyö, edistävä mielenterveystyö, pelihaittojen sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy)

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitos

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä

Kirkkokatu 29 A, 15140 Lahti

p. 044 729 7984

susanna.leimio@phhyky.fi

Twitter: @LeimioSusanna | #neljätuulta #ehkäisevätyö

<https://www.phhyky.fi/fi/yhtyma/verso/>

<http://phekaisevatyo.pbworks.com> | www.facebook.com/phekaisevatyo

<http://phturvallisuusverkosto.pbworks.com>

Arki terveeksi – mieli hyväksi

Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelma 2018–2021

TOIMINTAKERTOMUS 2019

Sisällys

1. JOHDANTO	3
2. KANSALLISET TAVOITTEET VUOTEEN 2025 MENNESSÄ – ILMIÖT PÄIJÄT-HÄMEESSÄ	4
3. TAVOITTEET VUOSILLE 2018-2021	9
4. TOIMINTA VUONNA 2019	10
I PAINOPISTEALUE: EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN ALUEELLISET JA PAIKALLISET RAKENTEET OVAT KUNNOSSA	10
II PAINOPISTEALUE: HAITOISTA VIESTITÄÄN TUTKITTUUN TIEToon PERUSTUEN YKSILÖIDEN VALINTOJEN JA SOSIAALI- JA TERVEYSPOLITIIKAN TUEKSI.....	14
III PAINOPISTEALUE: AMMATTILAISILLA ON RIITTÄVÄSTI EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN OSAAMISTA	15
IV PAINOPISTEALUE: PAIKALLISTA ALKOHOLI-, TUPAKKA- JA RAHAPOLITIIKkaa TOTEUTETAAN SUUNNITTELLUSTI JA LAAJASSA YHTEISTYÖSSÄ.....	18
V PAINOPISTEALUE: EHKÄISEVÄ TYÖ KUULUU KAIKILLE.....	18
5. TOIMINNAN SUUNTAVIIVOJA VUODELLE 2020	21
LIITTEET	22
LIITE 1. ASIKKALA	22
LIITE 2. HARTOLA.....	23
LIITE 3. HEINOLA.....	24
LIITE 4. HOLLOLA.....	25
LIITE 5. IITTI.....	26
LIITE 6. KÄRKÖLÄ.....	27
LIITE 7. LAHTI.....	28
LIITE 8. MYRSKYLÄ	29
LIITE 9. ORIMATTILA.....	30
LIITE 10. PADASJOKI.....	31
LIITE 11. PUKKILA	32
LIITE 12. SYSMÄ	33
LIITE 13. HUUMA – PÄIJÄT-HÄME, HUUMEETON MAAKUNTA -HANKE 2019-2021	34
LIITE 14. EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ EHYT RY.....	35

Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatio-ryhmä 3.4.2020

- Asikkala: Saira Juntunen
- Hartola: Heli Turve
- Heinola: Kirsi-Marja Vihervaara
- Hollola: Antti Anttonen
- Iitti: Irina Barkman
- Kärkölä: Erno Lampinen (Elisa Brusila)
- Lahti: Marja Mikola
- Myrskylä: Jaana Keisala
- Orimattila: Kristiina Hämäläinen
- Padasjoki: Eveliina Nieminen
- Pukkila: Piritta Ahl
- Sysmä: Tiina Luhio
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry: Heli Vaija
- Mente-palvelut (Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatrinen säätiö): Virpi Penna
- Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä: Heli Lehtovaara
- Sosiaalialan osaamiskeskus Verso: Susanna Leimio

Tiedoksi:

Asikkalan hyvinvointilautakunta

Hartolan kunnanhallitus ja -valtuusto

Heinolan kaupungin hyvinvointilautakunta

Hollolan kunnanhallitus

Iitin kunnanhallitus

Kärkölään kunnan sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Lahden kaupungin osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Myrskylän kunnanhallitus

Orimattilan kaupungin hallitus

Padasjoen kunnan sivistyslautakunta

Pukkilan kunnanhallitus

Sysmän kunnan sosiaali- ja terveysjaosto

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

1. Johdanto

Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelma 2018–2021 perustuu joulukuussa 2015 voimaan tulleeseen lakiin Ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) sekä Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaan (2015). Toimintasuunnitelma käsittää alueella tehtävän ehkäisevän päihdetyön, pelihaittojen ehkäisytyön ja edistävän mielenterveystyön. Suunnitelma on hyväksytty kaikissa alueen kunnissa sekä Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymässä.

Vuosille 2018-2021 laaditun toimintasuunnitelman lähtökohtana on ollut ymmärrys ehkäisevän työn kuulumisesta kaikille. Sitä tulee tehdä laajasti eri palveluissa ja osana kuntien, järjestöjen ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Vahva yhteistoiminnan rakenne ja koordinaatio tukevat tehtävää työtä. Alueellinen toimintasuunnitelma on laadittu yhteistyössä kuntien ja sote-yhtymän kanssa. Toimintasuunnitelma kytkeytyy kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelmiin.

Ehkäisevää päihdetyötä, pelihaittojen ehkäisyä sekä edistävää mielenterveystyötä on tehty seudullisesti koordinoituna vuodesta 2010 alkaen. Toimintasuunnitelman jalkautuksesta ja seurannasta vastaa Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatioryhmä yhteistyössä kuntien ehkäisevän päihdetyön työryhmien ja muiden yhteistyökumppaneidensa kanssa.

Ehkäisevä työ on osa laajaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta. Se ymmärretään monenlaisina toimina aina hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä riskien varhaiseen tunnistamiseen, haittojen ehkäisyyn sekä ongelmien hoitoon ja korjaamiseen.

2. Kansalliset tavoitteet vuoteen 2025 mennessä – ilmiöt Päijät-Hämeessä

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen nimeämät kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä ovat (taulukko 1):

Alkoholi	<ul style="list-style-type: none"> Alkoholin kokonaiskulutus on alle 10 litraa 100 % alkoholia asukasta kohden (15 vuotta täyttäneet) (THL) Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta kerran viikossa tai useammin juovien osuus on 20–64 -vuotiailla alle 10 % (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH) Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta 30 päivän aikana juovien osuus on 15–16 -vuotiaiden joukossa korkeintaan 15 prosenttia (THL, Eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD)
Tupakka	<ul style="list-style-type: none"> Alle kahdeksan prosenttia 20–64 -vuotiaista käyttää tupakka- tai nikotiiniuotteita (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH) Lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö vähenee sekä käytössä näkyvät erot kaventuvat näiden koulutusmuotojen opiskelijoiden välillä (THL, Kouluterveyskysely)
Huumausaineet	<ul style="list-style-type: none"> Viimeisen kuukauden aikana jotain huumausainetta käyttäneiden osuus 15–69 -vuotiaista on korkeintaan kaksi prosenttia (THL, Huumeekysely)
Rahapelaaminen	<ul style="list-style-type: none"> Niiden 15–74 -vuotiaiden osuus, joilla on ollut rahapelaamisen aiheuttama ongelma viimeisen 12 kuukauden aikana, on pienempi kuin vuonna 2015 (THL, Suomalaisten rahapelaaminen -kysely) Viikoittainen rahapelejä pelaavien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin seitsemän prosenttia (THL, Kouluterveyskysely)

Taulukko 1: Kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, 2015).

Kansalliset tulokset syntyvät alueellisten tulosten keskiarvoista, kaikkia em. tietoja ei kuitenkaan ole ollut alueellisesti saatavilla.

Sotkanetistä saadun, vuodelta 2018 olevan tiedon perusteella alueemme 20-64 -vuotiaat käyttävät *alkoholia* riskirajat ylittävällä tasolla merkittävästi enemmän (30 %) kuin tavoiteta- soksi kansallisesti on määritelty (alle 10 %). Miehistä 43 % ja naisista 20 % juo kerralla vähintään kuusi alkoholiannosta kerran viikossa tai useammin. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän terveys- ja sairaanhoitopalveluissa otettiin käyttöön systemaattinen alkoholin riskikäytön seulonta yli 18-vuotiaiden kohdalla syys-marraskuussa 2019. Siitä saatuihin ensi- tietoihin (taulukko 10) verraten alkoholin riskikäyttö on vähentynyt tai on vähäisempää, kuin Sotkanetin tilastot kertovat (14 % seulotuista potilaista, miehistä 15 % ja naisista 9 %). Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa olleiden 15-16-vuotiaiden määrä (taulukko 2)

kääntyi laskuun kaikissa ikä- ja koulutusryhmissä. Vuonna 2017 ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien kohdalla keskiarvo oli 27,7 % ja vuonna 2019 26,5 %. Lukiolaisten kohdalla vastaavat lukemat olivat vuonna 2017 18,3 % ja vuonna 2019 17,2 %. THL:n asettamaan kansalliseen tavoitetasoon (korkeintaan 15 %) oli kuitenkin vielä matkaa erityisesti ammattioppilaitoksissa opiskelevien kohdalla.

		2017	2019
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	29	24,3
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	27,1	26,5
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	27,7	25,3
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	21,8	19,5
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	15,8	15,6
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	18,3	17,2

Taulukko 2: Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta 30 päivän aikana juovien osuus on 15–16 -vuotiaista (Sotkanet, Kouluterveyskysely)

Alueemme 20–64 -vuotiaista asukkaista 16,6 % *tupakoi* päivittäin, kun kansalliseksi tavoitetasoksi on määritelty kahdeksan (8) prosenttia. Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö on vähentynyt vuodesta 2017 (28,3 %) vuoteen 2018 (26,9 %) yhteensä 1,4 %. Lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden kohdalla käyttö on sen sijaan pysynyt jokseenkin ennallaan tai kasvanut hiukan (v. 2017: 6,2 % ja v. 2019: 6,6 %). Käytössä näkyvät erot eri koulutusmuotojen opiskelijoiden välillä ovat edelleen suuria. Päivittäinen *nuuskan käyttö* (taulukko 3) on kaksinkertaistunut ammattioppilaitoksissa opiskelevien kohdalla ja käyttö on lisääntynyt sekä miesten että naisten osalta. Lukiolaisten nuuskan käytön lisääntyminen ei ole yhtä dramaattista kuin ammattiin opiskelevien, ja lukioikäisten poikien nuuskaaminen on jopa vähentynyt hieman samaan aikaan, kun tyttöjen nuuskaaminen on lisääntynyt.

		2017	2019
Nuuskaa päivittäin, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	13	17,5
Nuuskaa päivittäin, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	1,5	7,8
Nuuskaa päivittäin, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	6,1	12,9
Nuuskaa päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	7,5	6,4
Nuuskaa päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	0,7	2,2
Nuuskaa päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	3,6	3,9

Taulukko 3: Lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö (THL, Kouluterveyskysely)

Tavoitetta 'viimeisen kuukauden aikana jotain *huumausainetta* käyttäneiden osuus 15–69 -vuotiaista on korkeintaan kaksi prosenttia' voidaan alueellisesti tarkastella saatavissa olevien mittareiden valossa. Niiden perusteella tiedetään vain yläkouluikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden kokeilusta ja käytöstä. Yläkoululaisista 5,6 % (v. 2017 4,9 %), ammattioppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 17,9 % (v. 2017: 15,8 %) ja lukioikäisistä 10,6 % (v. 2017: 7 %) oli kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa (Taulukko 4).

		2017	2019
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	miehet	6,1	7,2
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	naiset	3,7	4,1
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	yhteensä	4,9	5,6
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	17,2	17,9
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	15,1	18,1
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	15,8	17,9
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	9,2	13,3
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	5,5	8,9
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	7	10,6

Taulukko 4: Peruskoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden kannabiskokeilut (THL, Kouluterveyskysely)

Vuoden 2019 kouluterveyskyselystä saadun tiedon perusteella yläkouluikäisistä 9,3 % (v. 2017: 8,6 %), ammattioppilaitoksissa opiskelevista 25,7 % (v. 2017: 22,3 %) ja lukiolaisista 16,6 % (v. 2017: 12,2 %) oli kokeillut laittomia huumeita vähintään kerran.

Viikoittain *rahapelejä* pelaavien osuus laski vuodesta 2017 vuoteen 2019 kaikissa muissa ikä- ja koulutusryhmissä, paitsi ammattioppilaitoksessa opiskelevien miesten kohdalla. Alueemme yläkouluikäisten osalta THL:n asettama tavoite, että viikoittain rahapelejä pelaavien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin seitsemän prosenttia, toteutui ongelmitta, ja poikienkin osalta käyrä lähestyi kansallista tavoitetta. (Taulukko 5).

		2017	2019
Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista	miehet	15,7	9,9
Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista	naiset	1,5	1,3
Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista	yhteensä	8,5	5,4
Pelaa rahapelejä viikoittain, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	28,6	16,8
Pelaa rahapelejä viikoittain, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	3,8	4,1
Pelaa rahapelejä viikoittain, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	13,7	10,7
Pelaa rahapelejä viikoittain, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	14,6	7,8
Pelaa rahapelejä viikoittain, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	0,6	0,9
Pelaa rahapelejä viikoittain, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	6,4	3,7

Taulukko 5: Peruskoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden kannabiskokeilut (THL, Kouluterveyskysely)

Tavoitteeseen, niiden 15–74 -vuotiaiden osuus, joilla on ollut rahapelaamisen aiheuttama ongelma viimeisen 12 kuukauden aikana, on pienempi kuin vuonna 2015, ei ollut saatavilla alueellisia tuloksia.

Mielenterveyteen liittyvät ongelmat alakoulun 4. ja 5. luokkalaisten parissa ovat lisääntyneet vuonna 2019 vuoteen 2017 verrattuna. Koulu-uupumusta kokee yhä useampi yläkoululainen ja toisen asteen opiskelija. Ainoastaan ammattioppilaitosopiskelijoiden keskuudessa koulu-uupumus on vähentynyt. (Taulukko 6.)

		2017	2019
Koulu-uupumus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	miehet	12,5	12,6
Koulu-uupumus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	naiset	18,8	21,5
Koulu-uupumus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	yhteensä	15,6	17,2
Koulu-uupumus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	5,8	4,8
Koulu-uupumus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	16,4	12,7
Koulu-uupumus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	12,1	8,5
Koulu-uupumus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	miehet	8,5	9,9
Koulu-uupumus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	naiset	16,9	21,8
Koulu-uupumus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	yhteensä	13,4	16,9
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	miehet	14	16,1

Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	naiset	12	20
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	yhteensä	13	18,1

Taulukko 6: Peruskoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden kannabiskokeilut (THL, Kouluterveyskysely)

Kohtalaista tai vaikeaa *masennusta* kokee 13,4 % (12,4 %) yläkoulun 8. ja 9. luokkalaisista, 11,8 % (16,4 %) ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ja 16,1 % (13,2 %) lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. Saatujen depressiolääkekorvausten määrä (v. 2017) on kasvanut niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin parissa. Yli 65-vuotiaiden kohdalla saadut korvaukset (v. 2018) ovat pysyneet vuoden 2017 tasossa.

3. Tavoitteet vuosille 2018-2021

Tavoitekaudella 2018-2021 ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seudullisessa yhteistyössä keskitytään toiminnan rakenteiden ja ammattilaisten osaamisen vahvistamiseen, tiedon ja tietoisuuden sekä laaja-alaisen yhdessä tekemisen lisäämiseen. Tavoitteet ovat yhteydessä mm. kuntien hyvinvointikertomusten esiin nostamiin tarpeisiin sekä kansallisiin että Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän järjestämissuunnitelmassa mainittuun hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteeseen ”Päihde- ja mielenterveysongelmien sekä pelaamisen ja lähisuhdeväkivallan esiintyvyys ei ole valtakunnan keskitasoa korkeampi”. Suunnitelman pohjalta on toimittu periaatteella, mitä useampi ehkäisevää työtä osaa tehdä ja tekee, sitä kattavammin alueen asukkaat kohtaavat toimenpiteitä, minkä tarkoituksena on edistää mielenterveyttä ja ehkäistä päihteiden käytöstä ja rahapelaamisesta aiheutuvia ongelmia ja haittoja.

Seudulliset tavoitteet vuosille 2018–2021 ovat:

1. Ehkäisevä päihdetyö, pelihaittojen ehkäisy ja edistävä mielenterveystyö toteutuu koordinoituna verkostoyhteistyönä.
2. Päihde-, mielenterveys- ja pelihaittakysymyksistä on saatavilla tietoa helposti ja riittävästi.
3. Ammattilaiset tunnistavat päihteisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa.
4. Kuntien toimet sovitetaan yhteen eri toimijoiden kanssa.
5. Ehkäisevä työ kuuluu kaikille.

4. Toiminta vuonna 2019

Ehkäisevässä työssä jatkettiin tavoitteiden mukaista toimintaa. Tässä vuoden 2019 toimintakertomuksessa kuntien raportit on lisätty liitetiedostoksi toimintakertomuksen loppuun kuvamaan yksityiskohtaisemmin tehtyjä toimia.

I Painopistealue: Ehkäisevän päihdetyön alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa

1. tavoite: Ehkäisevä päihdetyö, pelihaittojen ehkäisy ja edistävä mielenterveystyö toteutuu koordinoituna verkostoyhteistyönä.

Toimenpiteet:

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelma hyväksyttiin alueen kunnissa ja Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymässä keväällä 2018. Kaikkiin kuntiin on nimetty toimintaa ohjaava lakisääteinen (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015) toimielin (taulukko 6).

Kunta	Ehkäisevän päihdetyön toimielin
Asikkala	Hyvinvointilautakunta
Hartola	Erikseen nimetty työryhmä
Heinola	Hyvinvointilautakunta
Hollola	Kunnan hyvinvointityöryhmä
Iitti	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta
Kärkölä	Kunnan hyvinvointityöryhmä
Lahti	Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto
Myrskylä	Kunnan johtoryhmä
Orimattila	Erikseen nimetty työryhmä
Padasjoki	Erikseen nimetty työryhmä
Pukkila	Erikseen nimetty työryhmä
Sysmä	Sosiaali- ja terveystyöryhmä

Taulukko 7: Kuntien ehkäisevän päihdetyön toimielimet

Toimialueen kunnat ovat nimenneet ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin (kohdassa yhdyshenkilö, taulukko 2 ja 3), jotka toimivat tehtävässään muun työnsä ohella, pois lukien Lahden kaupunki, jossa tehtiin päätös täyspäiväisen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattorin palkkaamisesta. Työaikaa useimmille ehkäisevän työn koordinaattoreille on osoitettu 5-20 %, joidenkin kohdalla työaikaa ei ole erikseen määritelty. Koordinaattori vastaa kunnassa tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä yhteistyössä toiminnallisen

PETE-ryhmän ja / tai lakisääteisen toimielimen kanssa. Koordinaattori myös edustaa kuntaa Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatioryhmässä.

Kuntien ehkäisevän päihdetyön toiminnasta vastaava PETE-verkosto (taulukko 7) toimii Asikkalassa, Hartolassa, Heinolassa, Iitissä, Lahdessa, Myrskylässä, Padasjoella ja Sysmässä. Verkostojen kokoonpano ja rakenne pyrittiin saamaan mahdollisimman monialaiseksi ja niissä huomioitiin eri näkökulmat ja tarpeet. Kuntien ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön verkostojen monialaisia rakenteita on tarkemmin kuvattu Ehkäisevän työn verkostowikissä.

Kunta	Toimielin (5 §)	Koordinaattori	Työryhmä
Asikkala	X	X	X
Hartola	X	X	X
Heinola	X	X	X
Hollola	X	X	-
Iitti	X	X	X
Kärkölä	X	X	-
Lahti	X	X	X
Myrskylä	X	X	X
Orimattila	X	X	-
Padasjoki	X	X	X
Pukkila	X	X	-
Sysmä	X	X	X

Taulukko 8: Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön rakenteet kunnissa

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatioryhmä on toiminut vuodesta 2010 alkaen. Se vastaa alueelliseen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden toimeenpanosta ja toteutumisen seurannasta. Yhteistyö ja avoin vuoropuhelu on olennainen osa alueella tehtävää ehkäisevää työtä. Koordinoituina se lisää ja vahvistaa ammattilaisten osaamista sekä tietoa mm. ajankohtaisista ilmiöistä sekä olemassa olevista palveluista, niiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta.

Työryhmä kokoontui vuoden 2019 aikana kuusi kertaa (á 3 tuntia). Työryhmän jäsenet osallistuivat kokouksiin seuraavasti (taulukko 8):

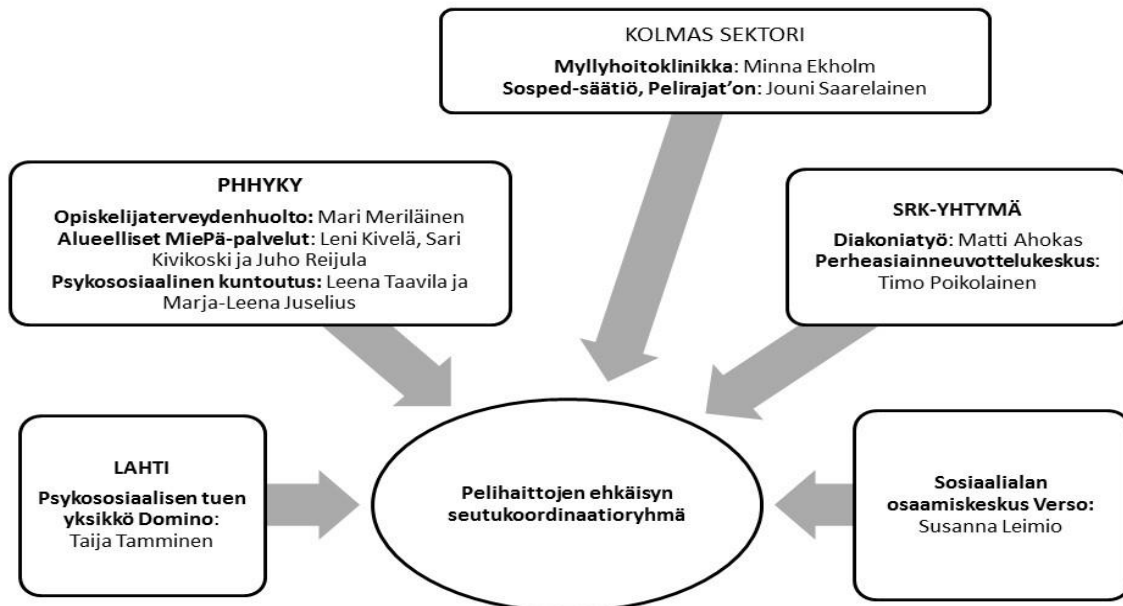
Taho	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori	Osallistuminen kokouksiin (6)
Asikkala	Saila Juntunen	4/6
Hartola	Heli Turve (Jenni Lehtimaa)	2/6
Heinola	Kirsi-Marja Vihervaara (Kirsi Mäkilä)	6/6
Hollola	Antti Anttonen	4/6
Iitti	Irina Barkman	3/6
Kärkölä	Erno Lampinen (Elisa Brusila, Petra Nevalainen)	5/6
Lahti	Pia Haverinen (Hannu Lehtonen)	6/6
Myrskylä	Jaana Keisala (Sirja Westman, Maija Vauhkonen)	5/6

Orimattila	Päivi Pitkänen, Kristiina Hämäläinen, alk. 1.5. (Piia Uotinen)	2/6
Padasjoki	Eveliina Nieminen (Tytti Alho)	2/6
Pukkila	Piritta Ahl	5/6
Sysmä	Tiina Luhio	5/6
Ehyt ry	Heli Vaija	5/6
PHSPS ry	Virpi Penna	5/6
PHHYKY	Heli Lehtovaara	4/6
Verso	Susanna Leimio	6/6

Taulukko 9: Ehkäisevän päihdetyön koordinaattorit ja osallistuminen kokouksiin vuonna 2019

Pelihaittojen ehkäisyn seutukoordinaatioryhmä (kuva 1) on työskennellyt vuodesta 2011 alkaen. Työryhmään kuuluu alueella toimivia, ongelmapelaajien parissa työskenteleviä alueen ammattilaisia (kuva 1). Seutukoordinaatioryhmä tukee työllään alueen muita ammattilaisia riskipelaamisen varhaisessa tunnistamisessa, asiakastuessa ja -neuvonnassa sekä hoitoonohjauksessa. Työryhmä on tehnyt näkyväksi alueen pelihoitopolkua, nostanut esiin huolta ongelmapelaajien ja näiden läheisten saamien palvelujen vähäisyydestä ja kehittänyt osaltaan saatavia palveluja. Pelihaittojen ehkäisyn seutukoordinaatioryhmä järjestää koulutusta, vahvistaa peliosaamista alueella yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden kanssa sekä ylläpitää [ehkäisevän työn verkostowikin peliosiota](#). Se tekee kansallista kehittämissyhteistyötä mm. THL:n kanssa. Työryhmä kokoontui vuoden aikana neljä kertaa. Työryhmän jäsenet ovat olleet erittäin sitoutuneita työskentelyyn.

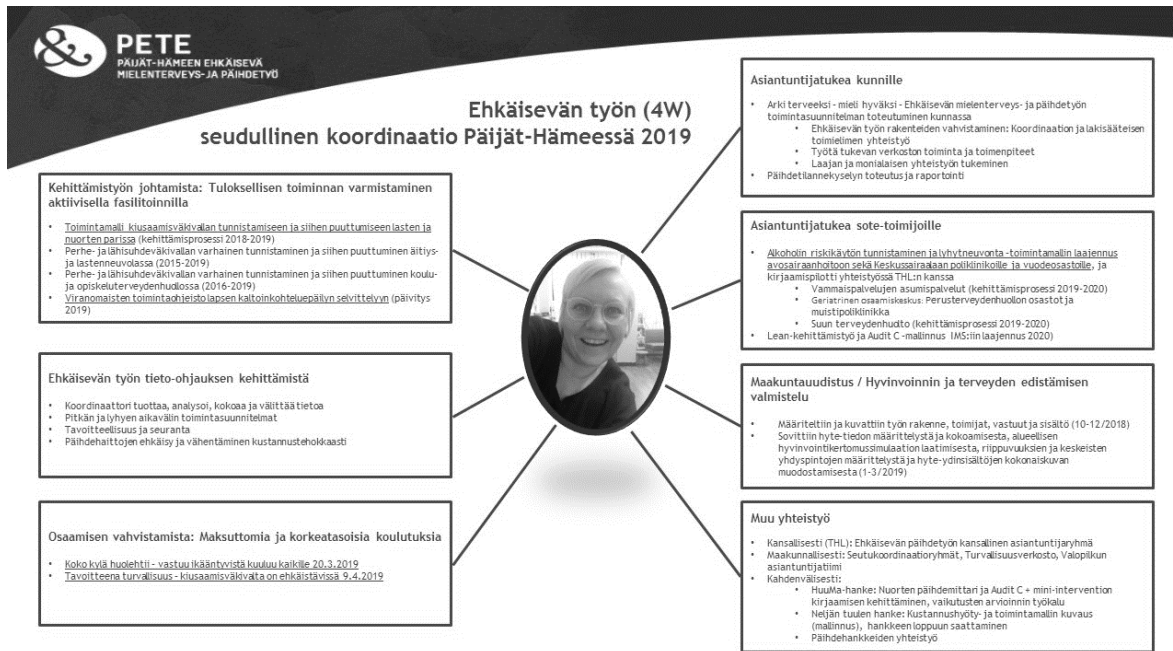
Kuva 1: Pelihaittojen ehkäisyn seutukoordinaatioryhmä 2019.

Ehkäisevän työn seutukoordinaattori vastaa työn seudullisesta koordinaatiosta, asiantuntijatuesta kunnille ja Hyvinvointiyhtymälle, tukee ehkäisevän työn tieto-ohjauksen kehittämistä sekä monialaisen yhteistyön toteutumista eri hallinnonaloilla ja -tasoilla yhteistyössä keskeisten toimijoiden kanssa. (Kuva 2). Seutukoordinaattori työskentelee Sosiaalialan osaamiskeskus Versossa. Työpanos myydään Hyvinvointiyhtymän välityksellä kunnille hintaan 0,35€ / asukas / vuosi.

Ehkäisevän työn seutukoordinaattori tapasi kuntatoimijoita erikseen sovitulla kuntakäynneillä ja seutukoordinaattoriyhtymän kokouksissa. Seutukoordinaattori osallistui pyydettyä kuntien ehkäisevän päihdetyön ja toimielinten kokouksiin ja tuki asiantuntijuudellaan kunnissa tapahtuvaa ehkäisevän päihdetyön kehittämistä ja toteuttamista. Ehkäisevä työ kunnissa perustuu asetettuihin tavoitteisiin. Työtä seurataan erikseen määriteltujen mittareiden avulla. Tiedolla johtamisen vahvistamiseksi toteutettiin (ensimmäinen) alueellinen Päihdetilannekysely yhteistyössä kuntien kanssa. Seutukoordinaattori vastasi kyselyn toteutuksesta ja raportoinnista.

Kunnille suunnatun tuen lisäksi seutukoordinaattori fasilitoi ehkäisevän päihdetyön tehostamiseen liittyviä kehittämisprosesseja kuntien omistaman Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymän palveluissa. Vuoden 2019 mittavin kehittämisprosessi oli alkoholin riskikäytön tunnistaminen, puheeksiotto ja hoitoonohjaus -toiminnan laajentaminen sekä siihen liittyvän, systemaattisen ja rakenteisen kirjaamisen käyttöönotto PHHyky:n avosairaanhoidossa, poliklinikoilla ja vuodeosastoilla. Seutukoordinaattori tuki osaamisellaan myös HUU-Ma-hankkeen tavoitteita, ja erityisesti koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa roolinsa tunnistamiseksi ehkäisevässä päihdetyössä sekä kehittämisprosessia ADSUME -nuorten päihdemittarin ja mini-intervention kirjaamisen käyttöönottamiseksi. Kirjaamisen kehittämisen avulla pyrittiin lisäämään ilmiöiden ja tehdyn ehkäisevän työn näkyvyyttä.

Kehittämistyön keskiössä on aina eri toimintaympäristöissä toimivien ammattilaisten osaaminen sekä asiakkaan riittävän ja oikean avun saaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ammattilaisten osaamista on tuettu ja vahvistettu myös järjestämällä vuoden aikana kaksi korkeatasoista, kaikille avointa ja maksutonta [koulutustilaisuutta](#).

Kuva 2. Ehkäisevän työn seutukoordinaattorin tehtäviä vuodelta 2019

II Painopistealue: Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveystieteiden tueksi

2. tavoite: Päihde-, mielen terveys- ja pelihaittakysymyksistä on saatavilla tietoa helpposti ja riittävästi.

Toimenpiteet:

Ehkäisevään työhön ei ole laadittu erillistä alueellista viestintäsuunnitelmaa. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (5§) velvoittaa kuntia seuraamaan päihdeoloja ja tiedottamaan niistä asiaan kuuluvalla tavalla. Laki velvoittaa kuntia myös huolehtimaan päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevan tiedon tarjoamisesta yksityisille henkilöille ja koko väestölle. Kunnat huolehtivat vastuustaan monin eri tavoin (kts. liitetiedostot).

Päihde- ja mielen terveysongelmista ja ongelmapelaamisesta (myös lähisuhdeväkivallasta), niiden riskitekijöistä, riski- ja ongelmailmiöistä sekä ilmiöiden yhteyksistä toisiinsa viestittiin monissa eri yhteyksissä. Vuoden aikana järjestettiin kaksi koulutusta, joista toisen aiheena oli ikääntyneiden parissa tehtävä ehkäisevä työ ja toisessa kiusaamisväkivallan ehkäisy. Koulutustilaisuuksien sisällöt käsittelivät ilmiöitä, niiden ajankohtaisia ilmenemismuotoja sekä keinoja riskien, ongelmien ja avuntarpeen varhaiseen tunnistamiseen sekä hoitoon tai palveluun ohjaamiseen. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä julkaisi kaksi ehkäisevän työn

pohjalta syntyneitä mediatiedotteita, joista toinen liittyi [alkoholin riskikäytön tunnistamisen ja mini-interventio -toimintamallin käyttöön ottoon](#) ja toinen [Päihdetilannekyselyn tuloksiin](#). Suorina viestintäkanavina käytettiin [Facebookia](#), [Twitteriä](#), [ehkäisevän työn verkostowikiä](#) ja sähköpostia.

III Painopistealue: Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

3. tavoite: Ammattilaiset tunnistavat päihtheisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa.

Toimenpiteet:

Tiedolla johtaminen

Ehkäisevän työn tekemisen ja toimenpiteiden tulee perustua tietoon satunnaisesti valittujen toimenpiteiden sijaan. Työn tietoperusteisuus on tärkeä osa ehkäisevän työn suunnittelua, tekemistä ja kehittämistä. Ehkäisevän työn tiedolla johtamista tulee kehittää ja tehostaa, jotta se tukisi tehtävää työtä ja sen vaikuttavuutta aikaisempaa paremmin.

Kulloisenkin valtuustokauden päättyessä julkaistava hyvinvointikertomus kuvaa valittujen indikaattoreiden valossa tietoa kunnan hyvinvoinnin tilasta. Sen on tällä hetkellä keskeisin hyte-tietojohdamisen väline. Hyvinvointikertomuksen tulee sisältää ehkäisevän työn tekemisen kannalta keskeiset päihdeavainindikaattorit. Alueellisen hyvinvointikertomuksen on arveltu voivan paikata kuntakohtaisen tiedon puuttumista, mutta Päijät-Hämeessä päätöstä sen laatimisesta ei oltu tehty vuoden 2019 loppuun mennessä. Alueellisen hyvinvointikertomuksen julkaisuaikataulu on yhdenmukainen kuntakohtaisten kertomusten kanssa.

Kunnat laativat hyvinvointikertomustensa pohjalta hyvinvointisuunnitelmiin liitetyn edistävän mielenterveystyön, ehkäisevän päihdetyön ja pelihaittojen ehkäisyn toimintasuunnitelman aina vuodeksi kerrallaan. Tavoitteiden toteutumista seurataan kuntien ehkäisevän päihdetyön toimielinten toimesta. Työn tarkempi raportointi tapahtuu kuntakohtaisesti, erikseen sovitulla tavalla. Tiedon pohjalta laadittu toimintasuunnitelma ja sen sisältämät tavoitteet kohdentavat ja ohjaavat ehkäisevän työn tekemistä kunnissa ja alueella yleisesti.

Hyvinvointikertomuksen ohella muita tietojohdamisen lähteitä ovat mm. erilaiset tutkimukset ja niistä syntyvät raportit. Eri lähteistä kertyvä tieto on helposti noukittavissa käyttöön mm. SotkaNetistä. Raportointitiedon heikkous on sen jälkijättöisyys; tieto saadaan toimijoiden käyttöön usein vasta kuukausien kuluttua itse tutkimustilanteesta, ja siten paikalliset ilmiöt ehtivät jopa vaihtua ennen tulosten julkaisemista. Vastanneeseen kohderyhmään vaikuttamisen osalta ollaan jo myöhässä.

Ajankohtaisemman tiedon hankkimiseksi toiminta-alueemme kunnat toteuttivat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatiman, ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaan sidoksissa

olevan, Päihdetilannekyselyn ajalla 9.9.-13.10.2019 yhteistyössä Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ja Hämeen poliisin kanssa. Tulokset julkaistiin pian kyselyn sulkeutumisen jälkeen. Kyselyyn vastasi yhteensä 4308 alueen asukasta, joista naisia oli 3014 ja miehiä 1206. Vastanneista 36 % oli alle 18-vuotiaita. Saatujen vastausten perusteella alueen asukkaat olivat huolissaan päihdeiden helpposta saatavuudesta sekä läheistensä päihdeiden käytöstä. Erityisesti nuoret vastaajat ilmaisivat huolensa läheistensä alkoholin käytöstä. Kyselyyn osallistuneiden mielestä päihde- ja peliongelmiin tulisi puuttua nykyistä enemmän ja ennaltaehkäisevään päihdetyöhön tulisi panostaa. Kunnat saivat käyttöönsä kyselyn vastaukset ja hyödyntävät niitä oman toimintansa kehittämässä ja toteuttamisessa.

Sosiaali- ja terveyspalveluista saatava tieto ehkäisevän työn tueksi on niin ikään ollut puutteellista. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän toimeenpanema kehittämisprosessi (vuosina 2018-2019) alkoholin riskikäytön tunnistamiseksi, mini-intervention tehostamiseksi ja systemaattisen kirjaamisen kehittämiseksi johti toiminnan painopisteen muutokseen sekä työn ja työstä saatavan tiedon näkyväksi tekemiseen. Toimintamalli kirjaaamiskäytäntöineen otettiin käyttöön syys-marraskuun aikana 2019. Ensimmäisessä aallossa mukaan lähti 15 avosairaanhoidon vastaanottoa, 20 poliklinikkaa ja 16 vuodeosastoa erikoissairaanhoidosta sekä Akuutti24. Toimintamallin ja systemaattisen kirjaamisen avulla saadaan jatkossa tietoa sotepalveluissa tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä sekä siihen liittyvästä alkoholin riskikäytöstä ilmiönä.

Osaamisen vahvistaminen ja lisääminen

Kun pyritään riskien ja ongelmien varhaiseen tunnistamiseen, on ammattilaisten tiedollinen, taidollinen ja asenteellinen osaaminen keskeisessä asemassa. Päijät-Hämeessä järjestettiin vuonna 2019 ainoastaan yksi päihde-, peli- ja mielenterveysaihetta käsittelevät koulutus: [Koko kylä huolehtii – vastuu ikääntyvistä kuuluu kaikille](#). Koulutukseen osallistui 42 alueen ammattilaista. Toisessa järjestetyssä koulutuksessa puhuttiin kiusaamisväkivallasta ja sen ehkäisystä. Jo jonkin aikaa vähentyneiden kysynnän ja osallistujamäärien vuoksi muita koulutuksia ei järjestetty.

Vuoden 2019 lokakuussa päättynyt, Sosiaalialan osaamiskeskus Verson hallinnoima *Neljän tuulen hanke* järjesti järjestyksessään viidennen Neljän tuulen seminaarin 26.9. Koulutuksen otsikkona ja sisältönä oli pArts – yhdessä olemme enemmän. Seminaarissa kuultiin yhteenveto hankkeesta ja sen tuotoksista sekä puheenvuoroja osallisuudesta ja yhteistyöstä monialaisessa ympäristössä. Seminaari kokosi Sibeliustaloon yhteensä 265 alueen ammattilaista ja osaajaa.

Riskien varhaisen tunnistamisen kehittäminen

Toimintamalli, minkä tarkoituksena on tunnistaa alkoholin riskikäyttö ja tehdä mini-interventio riskipisteet ylittäneelle potilaalle otettiin käyttöön Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän avosairaanhoidossa sekä erikoissairaanhoidon poliklinikoilla ja vuodeosastoilla syksyllä 2019. Toimintamalliin liitettiin myös rakenteinen ja systemaattinen kirjaaminen, jota kehitettiin osana THL:n kirjaamiskokeilua.

Toimintamallin ydin on tunnistaa alkoholin riskikäyttö [Audit C -mittarin](#) kolmen kysymyksen avulla. Mikäli potilaan riskipisteet ylittyvät, hoitajan tulee tehdä hänelle [mini-interventio](#). Mini-interventiolla tarkoitetaan lyhytneuvontaa motivoivan neuvonnan menetelmin. [Tutkimusten perusteella](#) tiedetään, että jo viisi minuuttia kestävä neuvonta vähentää alkoholin sekä riski-että haitallista käyttöä, ja on [hoitomuotona vaikuttava](#) riskikäytön kohdalla ennen riippuvuuden kehittymistä. Mahdollisen ongelmakäytön kohdalla potilaalle tulee tarjota myös mahdollisuus hakeutua päihdepalvelujen piiriin. Hoitoonohjaus tapahtuu varaamalla potilaalle puhelinaika päihdesairaanhoidajalle, joka soittaa potilaalle sovittuna päivänä.

Toiminta käynnistyi porrastetusti syys-marraskuun aikana. Ensimmäisen neljän kuukauden perusteella toimintamallin ja kirjaamisen käyttöönottoa voidaan pitää onnistuneena. Vuoden 2018 seurantatietoihin verrattuna seulontamäärät ja tehtyjen mini-interventioiden määrä moninkertaistui palveluissa: Alkoholin riskikäyttöä kartoitettiin Audit C -seulalla kesä-joulukuun, tosiasiallisesti syys-joulukuun, aikana yhteensä 4764 kertaa. Riskipisterajan ylitti 14 % seulotuista potilaista, joista mini-interventio tehtiin 53 %:lle. Vuonna 2018 mini-interventio tehtiin 7 %:lle riskipisteet ylittäneistä. Mini-interventioaktiivisuudessa oli jonkin verran vaihtelua eri toimintayksiköiden välillä.

	Miehet 18-64 v	Naiset 18-64 v	Miehet 65 v >	Naiset 65 v >
Tehdyt seulat yhteensä	1021	1083	1404	1256
Riskipisteet ylittyneet	311 (30 %)	158 (15 %)	153 (11 %)	55 (4 %)
Tehdyt mini-interventiot riskipisteet ylittäneille	164 (53 %)	77 (49 %)	91 (59 %)	30 (55 %)

Taulukko 10: Alkoholin riskikäytön seulonnassa riskipisteet ylittäneiden lukumäärä ja tehdyt mini-interventiot Avovastaanotoilla, poliklinikoilla, vuodeosastoilla ja Akuutti24:ssä ajalla 1.6.-31.12.2019.

Tehtyjen kirjausten ja olemassa olevan tutkimustiedon pohjalta voidaan todeta, että entistä useampi päijätämäläinen alkoholin riskikäyttäjäksi sai neuvontaa, ja se synnytti alkoholin riskikäyttöä vähentäviä toiminnallisia muutoksia joka kymmenennessä potilaassa. Jotta lyhytneuvontatoiminta olisi kuitenkin kansanterveydellisesti merkittävää, sen tulee olla kattavaa. Toiminnan kattavuuden toteamiseksi Hyvinvointikuntayhtymässä tulee edelleen vahvistaa ja lisätä ehkäisevän työn tekemistä kaikissa toimintamallin käyttöön ottaneissa yksilöissä. Toteutuessaan, pidemmällä aikajänteellä tarkasteltuna ja muutaman vuoden kuluttua voitaneen kuitenkin todeta alkoholin ongelmakäytöstä johtuvan laitoshoidon tarpeen vähentyneen.

Lisää toimintamallin ja kirjaamisen kehittämisestä seutukoordinaattorin kirjoittamassa 21.2.2020 julkaistussa raportissa [Mini-interventio arjessa näkyväksi – mini-intervention kirjaamisen kehittäminen Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymässä vuosina 2018-2019](#), Verson julkaisuja 1/2020.

IV Painopistealue: Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä

4. tavoite: Kuntien toimet sovitetään yhteen eri toimijoiden kanssa.

Toimenpiteet:

Pakka-toimintamalli on tutkittu ja vaikuttavaksi todettu sovellus päihdehaittoja ehkäisevälle paikalliselle työlle. Työn painopiste on alkoholin, tupakan ja rahapelien saatavuuteen puuttumisessa. Valtakunnallisesta koordinaatiosta vastaa THL, joka kokoaa Pakka-toimijoita verkostoyhteistyöhön. Seutukoordinaattori on osallistunut verkoston kokouksiin ajan salli-
missa puitteissa.

Kunnissa todettiin, ettei resursseja toimintamallin systemaattiseen käyttöönottoon, yksittäisiä toimenpiteitä lukuun ottamatta, ole. Pakka-toimintamalliin kytkeytyvä yhteisöinterventio-
ajattelu läpäisi kuitenkin lähes kaikkien kuntien ehkäisevän päihdetyön toiminnan.

Erilaiset tilaisuudet, tapahtumat ja tempaukset kunnissa tavoittivat lasten ja nuorten huoltaja
sekä muita kuntien asukkaita. Osallistujamäärät olivat yhteenlaskettuna tuhansia.

Yhteistyö järjestötoimijoiden kanssa oli aktiivista.

V Painopistealue: Ehkäisevä työ kuuluu kaikille

5. tavoite: Ehkäisevä työ kuuluu kaikille

Toimenpiteet:

Päijät-Hämeessä pitkään jatkunut, koordinoitu yhteistyö on tunnetusti laajaa ja monialaista,
joskin sitä voi vielä kehittää monilla eri tasoilla.

Alueellisesti yhteistyötä tehdään kuntien, sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden julkisten
sekä järjestötoimijoiden ja eri yhteisöjen kanssa. PETE-ryhmien rakennetta ja laajaa yhteis-
työtä kuvattiin tarkemmin tavoitteen 1 kohdalla. Sekä alueellinen että kuntien sisäinen yh-
teistyö ehkäisevän työn osalta on pääosin tavoitteellista, avointa ja asiantuntijuuksia kun-
nioittavaa. Parhaimmillaan se toteutuu kehittämisen ja erilaisten tilaisuuksien ja tapahtumien
järjestämisen muodossa. Yhteistyön koordinaatiolla on tässä keskeinen rooli.

Ehkäisevää työtä yhteistyössä

Hämeen poliisilla on käytössään menettely huumausaineen käyttörikosasioissa, minkä pe-
rusteella ensimmäistä kertaa kiinni jäänyt alle 18-vuotias puhutellaan poliisin toimesta ja
intervention vaikutusta seurataan poliisiyksikössä. Vuoden 2019 aikana Hämeen alueella
näitä puhutuksia ja esitutkintoja oli yhteensä 38. Päijäthämäläisille, 15-17-vuotiaille

ensikertalaisille nuorille jaettiin huomautuksia 29 kappaletta, joista yksi eteni syyttäjälle (kyseessä oli toinen käyttökerta). Kiinnijääneistä 8 henkilöä oli alle 15-vuotiaita.

Ankkuritoimintaan Päijät-Hämeessä ohjautui (kirjattu tulosy) huumausaineiden ja lääkkeiden vuoksi 34 nuorta ja päihteiden välittämisestä johtuen 7 nuorta (tilastot huhti-joulukuu 2019) aikana. Ankkurissa olleista asiakkaista 25 käytti huumeita, 11 oli pitänyt huumeita hallussaan, 6 oli välittänyt, 10 kokeillut ja 23 kertoi huumeiden käytöstä lähipiirissään ja tiesi, mistä aineita saa ostettua. Samalla henkilöllä saattoi olla samaan aikaan sekä käyttöä että välittämistä.

Ensimmäisellä kerralla huumausaineista kiinni jäävä lapsi puhutetaan ja hänelle annetaan huomautus (vain yli 15v). Toisella kiinnijäämiskerralla hänet saatetaan puhuttelun jälkeen syyttäjälle suulliseen neuvotteluun. Alle 15-vuotiaille ei rikosoikeudellista seuraamusta määrätä (Rikoslaki 3 luku 4§). Yli 15-vuotiailla suoritetaan tapauskohtainen harkinta, jotta seuraamus on kohtuullisessa suhteessa tekoon. Lasten ja nuorten huumausaineiden käytössä / päihdeongelmissa keskeisempää on tuen piiriin saattaminen ja hoitoon ohjaaminen kuin rikosoikeudellinen seuraamus.

Ankkuritiimissä lasta puhutettaessa on yleisimmin paikalla poliisin lisäksi sosiaalityöntekijä (Ankkurin ja / tai lapsen oma) ja nuorisotyöntekijä. Puhutuksen jälkeen harkinnan perusteella sovitaan jatkotoimista. Nuorisotyöntekijän kanssa tapaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Sosiaalityöntekijät harkitsevat osaltaan, onko tarvetta heidän toimenpiteilleen. Käytännössä jokaisesta ankkurin asiakkaasta tehdään lastensuojeluilmoitus, jos sitä ei ole vielä tehty kyseiseen asiaan liittyen.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän psykososiaalisen kuntoutuksen päihdehuollon palveluiden kahdella päihdetyöntekijällä oli rahapeliongelman vuoksi asiakkuudessa yhteensä 52 (miehiä 36 ja naisia 16) ihmistä. Asiakassuhde päättyi suunnitellusti 23:n pelaajan kanssa, ja asiakassuhteista 23 jatkui vuoden 2020 puolelle. Asiakkaista 20 oli mukana työelämässä, eläkkeellä / kuntoutustuella 11 ja työttöminä 6. Kymmenellä (10) asiakkaalla todettiin yhtäaikainen päihde- ja rahapeliongelma. Yhtäaikainen diagnosoitu psykiatrinen sairaus ja rahapeliongelma oli 21 asiakkaalla. Joillakin asiakkailla oli peliongelman lisäksi mm. somaattista toimintakykyä vaikeuttavia sairauksia ja kehitysvammoja. Asiakkuudessa oli myös maahanmuuttajia.

Laajan alkuarvioinnin jälkeen käynnistyvä työskentely pohjautuu kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan perustuvaan ”Rahapeliiriippuvuus hallintaan”- hoito-ohjelmaan, jota käytetään asiakkaiden kanssa joko strukturoidusti tai soveltaen. Menetelmän tukena käytetään tunnetyöskentelyä, ratkaisukeskeisiä menetelmiä, palveluohjausta ja ohjausta vertaisryhmiin. Vertaisryhmät toimivat Lahden alueella hyvin. Päihdepäivystyksen lääkärille asiakkaita ohjattiin tarvittaessa, esimerkiksi diagnoosin saamiseksi. Rahapeliongelmaisia asiakkaita (potilaita) otettiin vastaan myös päihdepäivystyksessä ja joidenkin asiakkaiden vastaanottoajoilla tehtiin yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalvelujen kesken. Asiakkuuksien kestot olivat pituudeltaan vaihtelevia, keskimäärin asiakassuhteen kesto on n. puoli vuotta. Pelaajien läheisiä vastaanotolla kävi noin kolmannes (17 asiakasta). Läheisten tavoittaminen oli edelleen haastavaa.

Mente Palvelujen toipumisorientaatiolle perustuvan kuntoutusohjelman tavoitteena on tukea ja ohjata asiakkaita heidän oman elämän haltuunotossa ja mahdollisimman itsenäisen elämän saavuttamisessa. Osana tätä tavoitetta asiakkaita ohjataan ja tuetaan löytämään heille sopivia selviytymis- ja hallintakeinoja erilaisiin päihteisiin ja riippuvuuksiin liittyen. Tuki ja

ohjaus tapahtuu erilaisten toiminnallisuuteen perustuvien yhteisöllisten ja ryhmämuotoisten sekä yksilölliseen ohjaukseen ja tukeen perustuvien menetelmien ja välineiden kautta. Kuntoutussuunnitelman laadinnassa käytetään Muutoksen ruori -itsearviointimittaria, jonka avulla kuntoutuja asettaa tavoitteita, määrittelee keinoja ja arvioi toipumistaan kahdeksalla eri toipumisen osa-alueella. Yksi toipumisen osa-alue on Riippuvuudet.

Asiakkaan Riippuvuudet osa-alueella asettamien tavoitteiden toteutumisen (päivittäinen) seuranta ja arviointi kirjataan Sofia-asiakastietojärjestelmässä olevaan kuntoutussuunnitelman Riippuvuudet osa-alueeseen. Tälle osa-alueelle kirjataan myös asiakkaan tietoisuus ongelmistaan tällä alueella ja arviointi asiakkaan keinoista vähentää näiden aiheuttamaa haittaa itselleen ja lähipiirille. Asiakastietojärjestelmän Päihdetyö-muistioon kirjataan päihdetyön interventiot, puheeksiotto ja väliintulokeskustelu.

Vuonna 2019 Mente-palveluissa kehitettiin päihde- ja riippuvuustyössä käytössä olevia välineitä ja malleja toipumisorientaation lähtökohdista. Menten yksiköissä tehtiin vuonna 2019 yhteensä 1012 kirjausta asiakastietojärjestelmään koskien asiakkaiden kanssa tehtävää päihde- ja riippuvuustyötä.

SosPed-säätiön Pelirajat'on-toiminta järjesti vuoden aikana kaksi vertaistukiryhmää ongelmallisesti pelaaville. Ryhmissä oli yhteensä 18 osallistujaa (9 miestä, 9 naista). Pelirajat'on-ryhmät kokoontuvat 12 kertaa ja niitä ohjaavat koulutetut vapaaehtoiset vertaisohjaajat. Jatkossa tavoitteena on saada myös läheisten vertaisryhmät pyörimään säännöllisesti.

Ryhmien lisäksi vertaistukea tarjottiin pelaajille ja läheisille vertaispuhelimen ja verkon välityksellä (yksilö- ja ryhmächatit). Näissä palveluissa oli tuettavia myös Päijät-Hämeen alueelta.

Ehkäisevä työ kunnissa, HuuMa-hankkeessa ja Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:ssä
(kts. Liitetiedostot 1-14.)

5. Toiminnan suuntaviivoja vuodelle 2020

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön kehittäminen ja toteutus jatkuu toimintasuunnitelman mukaisesti vuonna 2020.

Diagnosoidut ja hoitoon päätyneet nuorten mielenterveysongelmat (koulu-uupumus ja masennusoireet) ovat olleet kasvussa viimeisten vuosien aikana. Moni taho peräänkuuluttaa laaja-alaista yhteistyötä ongelmien vähentämiseksi. Poliisin hallinnoima Ankkuritoiminta nostaa esiin huolen ja korostaa psykiatrisen sairaanhoitajan tarvetta osana muutoinkin jo moniammatillista työtä. Psykiatrisen sairaanhoitajan tehtävää pidetään välttämättömänä, jotta nuorten tilanteisiin osattaisiin reagoilla tilanteiden vaatimalla tavalla ja nuoret saisivat tarvitsemansa avun mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Vastaavaa tarvetta on noussut esiin mm. kouluissa.

Nuorten huume- ja nuuskakokeilut ovat lisääntyvät merkittävästi. Perheiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja päihteiden käytön ehkäisyyn tulee panostaa tehostetusti alueemme kaikissa kunnissa. Työn tekemistä tuetaan seudullisesti mm. HUU-Ma-hankkeen toimin ja yhteistyössä PHHYKY:n kanssa.

Ehkäisevän työn tiedolla johtamisen kehittämistä jatketaan. Alkuyksystä 2020 julkaistavat päihdeavainindikaattorit otetaan käyttöön kuntakohtaisissa, mutta myös mahdollisessa alueellisessa hyvinvointikertomuksessa. Mittareista sovitaan yhteistyössä kuntien kanssa. Päihdeavainindikaattorit tukevat ehkäisevän työn painopisteiden tunnistamista ja työn tehostamista entistä vaikuttavammaksi, kattavammaksi ja kustannustehokkaammaksi. Hyvinvointikertomustyön ohella tunnistetaan myös muita mahdollisia tiedon lähteitä yhteistyössä HUU-Ma-hankkeen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa jatketaan rakenteisen kirjaamisen kehittämistä.

Ehkäisevään työhön liittyvää viestintää kehitetään edelleen. Kuntien ja Hyvinvointiyhtymän nettisivuilla tulee olla sekä kuntalaisille että ammattilaisille kohdennettua tietoa ja linkkejä paitsi hyvinvointia ja terveyttä edistävästä toimista, myös päihde- ja mielenterveyspalveluista (ml. ongelmapelaaminen) niitä tarvitseville läheiset huomioiden.

Kuntalaisten osallisuutta ehkäisevässä päihdetyössä tulee lisätä ehkäisevän työn kaikilla tasoilla. Laaja-alaista ja kattavaa yhteistyötä vahvistetaan edelleen.

Huomioidaan koronaepidemian ja sen jälkeisen ajan erityiskysymyksiä, kuten perhetilanteiden kriisiytyminen ja niiden ennakointi oikein kohdennettujen, matalakynnyksisten palvelujen keinoin. Etsitään uusia ihmisten tavoittamisen tapoja ja riskien tunnistamisen keinoja sekä vahvistetaan ammattilaisten osaamista. Huomioidaan neljän tuulen (päihteiden käyttö, ongelmapelaaminen, lähisuhdeväkivalta, mielenterveys ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi) näkökulma, ilmiöiden yhteys toisiinsa, työssä ja sen kehittämisessä.

Liitteet

Liite 1. Asikkala

Tavoitteet

Toimivat rakenteet ja yhteistyö, monipuolinen viestintä ja haittojen ehkäisy lähiyhteisössä.

Toimenpiteet

Asikkala on sitoutunut seudulliseen yhteistyöhön ja luonut kuntaan lakisääteisen ehkäisevän päihdetyön rakenteen. Ehkäisevä päihdetyö on osa neljän tuulen mallia, jonka toiminnalla ehkäistään lähisuhdeväkivaltaa, päihteistä ja rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja sekä edistetään mielenterveyttä. Kunnassa tehtävät toimenpiteet ovat ensisijaisesti kunta-laisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä.

Tuotokset ja tulokset

Koulukiusaamiseen liittyviä teemoja käsiteltiin kouluissa, mutta myös mm. luottamushenkilöille järjestetyssä seminaarissa. Lasten ja nuorten *tunne- ja vuorovaikutustaitojen* vahvistamiseksi kehitettiin toimintamalleja ja toteutettiin mm. tunnemittauksia. Länsi-Asikkalan koulu oli mukana *#paraskoulu*-hankkeessa. Koulut, opiskeluhoolto, nuorisotoimi, 4H ja seurakunta toteuttivat yhteistyössä 3. luokkien sekä 7. luokkien *ryhmytykset*. Nuorisotoimi toteutti lisäryhmytyksiä ja luokkakohtaista työskentelyä tarpeen vaatiessa ja järjesti erilaisia palkintotunteja. Kyläkouluilla järjestettiin nuorisotoimen, 4H:n ja seurakunnan toimesta kyläkoulupäiviä. Nuorisotoimi toteutti *katupartiointia* Anianpellon markkinoiden aikaan sekä syysloman päättyessä, jolloin partiointi toteutettiin yhteistyössä poliisin Ankkuri-tiimin kanssa.

EHYT ry:n Hubu® -*päihdekasvatustunnit* toteutettiin 7. - 9. luokkalaisille. 8. luokkalaisille. Toteutetut tunnit olivat osa maakunnallista HUU-MA -hanketta. Hubu® -tunnit haluttiin tarjota myös 7. ja 9. -luokkalaisille. Koulutettiin koulun henkilöstöä suojaavista tekijöistä Hubu®-tunteihin liittyen. Vanhempainillassa esiteltiin Hubu®-tunneilta kerättyjä tuloksia, annettiin ajankohtaista tietoa nuorten päihdeiden käytön tilanteesta ja tarkasteltiin ehkäisevää päihdetyötä nimenomaan *vanhemmuuden tukemisen* näkökulmasta.

Ehkäisevän päihdetyön viikolla järjestettiin yläkoulun, lukion ja Salpauksen auloissa toimintapisteitä ja tarjottiin tietoa kannabiksesta. Opiskeluhoolto toteutti lukion ja Salpauksen auloissa noin kerran kuukaudessa ehkäisevää työtä eri teemoihin liittyen *huoltoasema* -periaatteella. Etsivä nuorisotyöntekijä päivysti yläkoulun aulassa.

Viestintää toteutettiin mm. tekemällä lehtikirjoitus Päijät-Häme-lehteen ehkäisevän päihdetyön viikolla. Esitettiin kouluterveyskyselyn keskeisiä tuloksia hyvinvointilautakunnalle, kasvatus- ja opetuslautakunnalle sekä seuratoimijoille. Viestittiin sosiaalisen median kautta, ja todettiin se keskeiseksi väyläksi lasten ja nuorten tavoittamisessa. Työntekijöille ja vanhemmille järjestettiin info- ja koulutustilaisuuksia kannabiksesta ja rahapelaamisesta. Vääksyn yhteiskoulun opo ja terveydenhoitaja laativat täysi-ikäistyville nuorille kirjeen, jossa lueteltiin oikeudet ja velvollisuudet, joita nuori saa täysi-ikäiseksi tultuaan.

Liite 2. Hartola

Tavoitteet

Päivitetään kunnan sisäinen päihdeohjelma, palveluiden saatavuuden ja riittävyysarviointi, PAKKA -toimintamallin käyttöön ottamisen suunnittelu, koulutusten lisääminen, viestinnän parantaminen sekä esite saatavilla olevista kunnan tukipalveluista.

Toimenpiteet

Hartolassa toimii ehkäisevän päihdetyön toimielin sekä PETE -ryhmä. Ehkäisevän päihdetyön toimielin kokoontui vuoden aikana kolme kertaa ja PETE -ryhmä myös kolme kertaa.

Suunniteltiin PAKKA-toimintamallin käyttöönottoa, mutta se ei vielä kuluneena vuonna toteutunut.

Tuotokset ja tulokset

Toteutettiin huumeikysely kouluilla, jossa kerättiin tietoa huumeiden käytöstä ja saatavuudesta, tietoja käsiteltiin ehkäisevän päihdetyön ryhmässä. Myös kouluterveyskyselyn tulokset käsiteltiin ehkäisevän päihdetyön ryhmässä. Kunnassa toteutettiin Päijät-Hämeen alueen kuntien yhteinen päihdetilannekysely, ja sen tuloksia käsiteltiin yhdessä hyvinvointikoordinaattorin kanssa. Tarkoitus oli nostaa tärkeimpiä seikkoja osaksi laajempaa hyvinvointikertomusta sekä painottaa siinä nousseita asioita ehkäisevän päihdetyön toimielimen sekä PETE -ryhmän toimintasuunnitelmissa.

Tehtiin Hartolan Nuorten työpajalle sekä Hartolan kunnalle päihdeohjelmat, jotka vahvistettiin sivistystoimessa. Suunniteltiin myös kattavaa palvelunumero-opasta, Hartolan ”Helppi -vihkoa”, johon on koottu yhteystiedot alueen palvelunumeroista ja tukinumeroista, myös päihdetyön osalta.

Järjestettiin Turvallisuus ja huumeet Hartolassa -keskustelutilaisuus, jossa käsiteltiin esiin nousevia asioita kouluterveyskyselyyn sekä turvallisuuskyselyyn liittyen. Mukana oli Susanna Leimio Versosta sekä Anne-Marie Haavisto HUUMA -hankkeesta. Keskustelutilaisuuden jälkeen suunniteltiin jatkumona erilaisia toimia erityisesti nuorten päihteiden käyttöön liittyen, mm. tukikoulutusta koulun ja päivähoidon henkilöstölle (toteutui alkuvuodesta 2020), nuuska-agentti -koulutusta koululla, Juteltaisko? -koulutusta ja oppitunteja, Hubu-päihdekasvatustunteja 7. ja 8. luokkalaisille sekä henkilöstökoulutusta ja vanhempaintilaisuutta, Huuma -hankkeen vetämät, nuorten työpajat alkoivat suunnittelulla syksyllä 2019 ja toteutuvat alkuvuodesta 2020. Toteutettiin myös Hämeen poliisin huumeyksikön asiantuntijan vierailu ja koulutus nuorten parissa työskenteleville kunnan työntekijöille.

Järjestettyjä tilaisuuksia ja tapahtumia olivat myös PETE -ryhmän esittäytyminen ja päihdetilannekyselyn lanseeraus kunnan harrastemessuilla, PETE -ryhmän jalkautuminen markkinaperjantaina iltanuokulle ja kylälle syyskuun alussa, PETE -ryhmän mukana olo joulupöydällä sekä ehkäisevän päihdetyön mukana olo Nuorten työpajan ja Juttutuvan järjestämässä vanhusten viikon kohtaamiskahvilassa. Kunnan järjestämä Turvallisuusilta oli osittain myös ehkäisevän päihdetyön toimintaa käsittävä tilaisuus. Nuokku oli avoin nuorille koulun päätöspäivänä.

Liite 3. Heinola

Tavoitteet

Lasten ja nuorten tunnetaitojen vahvistaminen, kiusaamisen ehkäisy, Heinolassa sanotaan ”hei”, kävely- ja pyöräilyreittien kartoittaminen, työttömien kohtaamispaikkatoiminnan virittäminen, kampanjat ja harrastusmahdollisuuksista tiedottaminen.

Toimenpiteet

Heinola on sitoutunut seudulliseen yhteistyöhön ja noudattaa lakisääteistä ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevän päihdetyön toiminnalla ennalta ehkäistään lasten, nuorten ja perheiden sekä ikääntyneiden syrjäytymisen vaaraa, kehittämällä, kouluttamalla ja tarjoamalla erilaisia matalan kynnyksen palveluja. Terveysliikuntakaupunkina tavoitteena oli kaikkien ikäryhmien tasavertainen hyvinvointi ja terveyden edistäminen.

Tuotokset ja tulokset

Toteutettiin energijuomakampanja laajassa yhteistyössä kauppiaiden ja järjestöjen kanssa. Toteutettiin myös päihdetilannekysely yhteistyössä alueen muiden kuntien kanssa. Koulutettiin Heinolan ensimmäiset Nuuska-agentit vapaaehtoisista 8.-9. -luokkalaisista yhteistyössä EHYT ry kouluttajan kanssa. Järjestettiin alakoulun 6. luokille rahapeliteemainen Valintojen Virta.

Tarjottiin kaikille ja kaikenikäisille mahdollisuus liikkua vapaa-aikana. Tiedotettiin liikuntatarjonnasta nettisivuilla ja jaettiin koululaisille [Minun harrastukseni -vihkonen](#). Tuettiin vähävaraisia liikuntaharrastemaksuissa. Koulutettiin uusia liikuntakavereita 7.-9. -luokkalaisista. Toteutettiin [liikuntaneuvontaa](#) yhteistyössä soten kanssa.

Jaettiin Vanhustenviikolla julistemateriaalia kotihoitoon ja vanhuspalveluyksiköihin. Toteutettiin Vie vanhus ulos -tapahtuma, jossa haastettiin kunnan päättäjiä ulkoiluttamaan palvelutalon asukkaita.

Liite 4. Hollola

Tavoitteet

Lisätään terveystoimintapalveluita yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, panostetaan nuorten päihdehaittojen ehkäisyyn ja lisätään harrastusmahdollisuuksia eri ikäryhmille koko kunnan alueella.

Toimenpiteet

Lisättiin 4.-5. -luokkalaisten lasten ja 8.-9.-luokkalaisten nuorten mahdollisuuksia harrastaa jotakin.

Ehkäistiin 8.- ja 9. -luokkalaisten nuorten kannabiksen, marihuanan, nuuskan ja alkoholin kokeilua ja käyttöä.

Tuotokset ja tulokset

Perustettiin 10 uutta liikuntaryhmää, joista 4 sijoitettiin liikuntapalveluihin, toteutuu vuonna 2020.

Oltiin mukana HUU-Ma-hankkeessa ja toteutettiin HuBu-tunnit kaikille 8.-9.-luokkalaisille. Keväällä järjestettiin nuuska- ja kannabisaiheiset illat.

Kunnan vapaa-aikatoimi piti yllä yhteisöllistä kahvilaa pääkirjastossa ja Kalliolan kirjastossa. Niiden yhteydessä järjestettiin erilaisia tapahtumia ja tempauksia yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kunta järjesti myös koulujen loma-ajan toimintaa lapsille ja nuorille sekä työpaikkatreffit yhdessä paikallisten yrittäjien kanssa kesätyöpaikkojen löytämiseksi ja tarjoamiseksi nuorille kesätyöasetelin keinoin.

Toteutettiin THL:n Kouluterveyskysely ja käytiin sen tuloksia läpi yhdessä koulujen rehtoreiden kanssa. Toteutettiin seudullisesti yhteinen Päihdetilannekysely.

Liite 5. litti

Tavoitteet

Kunnan PETE-ryhmän toimintaan saattaminen siten, että eri alojen jäsenet ryhmässä saavat ryhmästä työkaluja työhönsä tai vastauksia askarruttaviin kysymyksiin. Tavoitteena kokouksille oli, että aina esille tulleiden haasteiden edessä pyydetään seuraavaan kokoukseen asiantuntija vastaamaan aiheeseen. Tavoitteena myös oli, että järjestetään tematiikkaan kuuluvaa ennaltaehkäisevää työtä erilaisin tapahtumin ja huomioidaan toiminnassa valtakunnalliset teemaviikot / -päivät, ym.

Toimenpiteet

Kokouksissa oli eri alojen asiantuntijoita kutsuttuna. Poliisi sitoutui työryhmään tuoden kokouksiin virkavallan näkemyksen ajankohtaisista aiheista. Pete-ryhmässä kävi edustajia ja asiantuntijoita mm. Huuma-hankkeesta, lasten- ja nuorten psykiatrisista palveluista, EHYT ry:stä sekä Päijät-Hämeen sosiaali- ja kriisipäivystyksestä.

litin PETE-ryhmä teki huolenilmauksen lisääntyneestä pillerikatukaupasta PHHyky:lle. Tämän vaikutuksia tarkasteltiin seuraavassa kokouksessa ja aikuissosiaalityön edustajat toteivat, että huolenilmauksella oli ollut vaikutuksia pillerikaupan vähenemiseen.

Tuotokset ja tulokset

Järjestettiin nuokulla kansainvälinen ilta, johon osallistui myös vaihtarinuoria Kouvolasta. Illan aikana kokkailtiin yhdessä. Mukana oli myös Nuorisokeskus Anjala. Lisäksi järjestettiin myös Liikenneilta yhteistyössä Liikenneturvan kanssa, Mocktail-baari ja päihdevalistusta yhdessä Kännikapina-hankkeen kanssa sekä koulun päättäjäisilta, jossa paistettiin makkaraa, kisailtiin ja ajettiin minimotocrossia. Avattiin Nuokku-katos, kirjoiteltiin hyvän mielen toivouksia sukkiin Asunnottomien yön keräykseen ja järjestettiin Hyvän mielen toritapahtuma yhdessä litin työpajan nuorten kanssa. Pidettiin Nuokun pikkujoulut ja saateltiin Nuokku joululomalle kuplavohveleiden voimin.

Toteutettiin seksuaalisuuden teemaviikko, jossa sisältöinä mm. Setan luento, tietokilpailu yläkoululaisille välituntisin sekä iltatapahtuma, jonka pääesiintyjä Aleksanteri Hakaniemi. Toteutettiin Yö laavulla -seikkailuretki yhdessä litin Latun kanssa. Toteutettiin Hubu-tunnit 8.-luokkalaisille sekä vanhempainilta.

Liite 6. Kärkölä

Tavoitteet

Kuuluminen seudulliseen koordinaatioryhmään, kunnan alueen toimijoiden välinen keskustelu-yhteys, työtä tekevät tietävät mistä saavat tarvittaessa lisätietoa, ammattilaiset tunnistavat päihteisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaa- vat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa ja käydään keskustelua muiden toimijoiden kanssa ehkäisevään työhön liittyen.

Toimenpiteet

Nimettiin jäsen ja varajäsen koordinaatioryhmään ja osallistuttiin sen toimintaan aktiivisesti. Koordinaatioryhmään osallistumalla pysyttiin perillä alueellisesti vallitsevasta tilanteesta. Integroitiin ehkäisevä työ osaksi kunnallisia työryhmiä. Laajennettiin verkostotyöryhmien kokoonpanoa tarpeiden mukaan. Toteutettiin Kunnan koulutukset poikkihallinnollisena yhteistyönä, mahdollistettiin työntekijöille myös organisaation ulkopuolisiin koulutuksiin osallistuminen. Aloitettiin keskustelu käytännön ehkäisevää työtä tekevien ryhmän perustamiseksi. Lisättiin kaikille kuntalaisille suunnattua, yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa. Toteutettiin kampanjoita ja jaettiin tietoa. Mahdollistettiin vapaaehtoistyön tekeminen.

Tuotokset ja tulokset

Yläkouluikäisille järjestettiin hyvinvointimessut, jossa esiteltiin erilaisia päihteettömiä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Ehkäisevän päihdetyön viikolla järjestettiin 7. -luokkalaisille ja heidän vanhemmilleen toiminnallinen vanhempainilta ”Survival Games”. Nuorisopalvelut jalkautuivat nuorten keskuuteen koulujen päättäjäsiltana, Valon ja musiikin iltana ja joinakin yksittäisinä viikonloppuina. Nuoriso-ohjaaja ja etsivän nuorisotyön palveluohjaaja kävivät rippileirillä pitämässä päihdekasvatustunnit. Nuorten työpajan toiminta käynnistyi ja sinne laadittiin päihdesuunnitelma. Hyvinvointipisteen toiminta käynnistyi koululla. Pisteellä voi tavata kuraattoria, terveydenhoitajaa, koulupsykologia ja nuoriso-ohjaajaa. Nuoriso-ohjaaja osallistui ”Onks tää normaalia” -Chat koulutukseen, Chat-päivystykseen omilla vuoroillaan. Lasten- nuorten- ja perheiden palveluverkoston moniammatillinen tiimi lähestyi perheitä ”huoli kirjeillä”. Toisen aiheena oli lasten- ja nuorten päihteiden käyttö ja toisessa kunnan kiinteistöihin kohdistunut ilkivalta.

Senioriohjaaja keskusteli ryhmissään ikääntyneiden päihteiden käytöstä. Savuttomuutta on nostettu esiin uusilla merkinnöillä (savuton alue). Kaikki kunnan tilaisuudet ja ryhmät ovat päihteettömiä ja tarvittava puheeksi ottaminen kuuluu jokaisen työnkuvaan.

Kärkölän kunta toteutti päihdetilannekyselyyn ja sai siihen 115 vastausta. Vastaukset käsiteltiin hyvinvointityöryhmässä ja sieltä pyrittiin nostamaan akuutteja tarpeita seuraavan vuoden suunnitteluun. Kouluterveyskyselyn tulokset olivat huolestuttavia, kyselyn tulosten perusteella tehtiin jatkoselvityksiä ja linjattiin toimenpiteitä vuodelle 2020.

Osallistuttiin HUU-Ma-hankkeen toimintaan järjestämällä työpajoja sekä ammattilaisille että nuorille. Niiden tarkoituksena oli muotoilla Kärkölän mallia, minkä tavoitteena on vanhemmuuden tukeminen ja perheiden yhteinen tekeminen.

Kunta oli mukana myös monissa kansallisissa kampanjoissa (Tipaton tammikuu, Älä välitä, Selvinpäin kesään ja Anna lapselle raitis jouluku). Lisäksi järjestettiin Ehyt ry:n Ensihuolikou- lutus yhteistyössä Ehyt ry:n kanssa ja vanhempainilta, jossa aiheena ”lapset ja nuoret so- messa, yhteistyössä MLL:n kanssa.

Liite 7. Lahti

Tavoitteet

Asukkaiden tieto päihdehaitoista ja niiden vähentämisestä sekä päihdetilanteesta lisääntyy. Päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaaminen lisääntyy kaikissa kaupungin tehtävissä ja ehkäisevän päihdetyön toimet kaupungin eri tehtävissä tulevat näkyviksi. Laaja-alaisen yhteistyön tekeminen muiden ehkäisevää työtä tekevien toimijoiden kanssa lisääntyy (eri viranomaiset, seurakunta, poliisi, yhdistykset, järjestöt ja yhteisöt).

Toimenpiteet

Perustettiin ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattorin toimi vuoden 2020 alusta alkaen. Määriteltiin ehkäisevän päihdetyön seurantamittarit ja indikaattorit, joiden avulla kohdennettiin toimenpiteitä tarkoituksenmukaisesti.

Tehtiin ehkäisevää päihdetyötä näkyväksi eri palvelualueilla, esim. opiskeluhuollossa kehittämiskohteina olivat poissaoloihin puuttuminen, oppilaiden kuulluksi tuleminen sekä koulu-yhteisön myönteisen vuorovaikutuskulttuurin ja osallisuuden lisääminen. Panostetaan päihdeiden käytön ehkäisemiseen ja käyttöön puuttumiseen sekä kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastaiseen työhön.

Tuotokset ja tulokset

Tapahtumat: Toteutettiin Päihdeputki kuudesluokkalaisille (teemoina digi- ja rahapelaaminen, energiajuomat, tupakkatuotteet, alkoholi ja huumeaineet). Tapahtuman aikana järjestettiin vanhempainilta kuudesluokkalaisten huoltajille. Toteutettiin 8.-luokkalaisille suunnattu teematapahtuma Järkeä vai ei? monialaisena yhteistyönä- Tapahtuman aiheina olivat seksuaalinen itsemääräämisoikeus, sosiaalinen media ja päihteet sekä näihin teemoihin liittyvät omat rajat, oikeudet ja velvollisuudet. Tarjoamalla kyyti (kuljetus, bussilippu) tapahtumaan mahdollistettiin tasa-arvoinen osallistumismahdollisuus oppilaille koulun sijainnista riippumatta. Tuettiin Kiusaamisen vaikutukset mielenterveyteen -luentotilaisuuden ja Pimeydestä valoon -tapahtuman toteuttamista. Osallistuttiin koko perheen ulkoilutapahtumaan (Joulumaa) Urheilukeskuksessa. Hyvän mielen viikolla draamapajan nuoret jalkautuivat torille ja kirjaston tuntumaan toivottamaan hyvää mieltä lahtelaisille. Oltiin mukana mm. Asunnottomien yö -tapahtumassa yhteistyössä monien eri toimijoiden kanssa. Varauduttiin koulujen päättämisyöjuhliin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Nuoria oli tavallista vähemmän liikkeellä. Ennaltaestävä toiminta oli ollut vaikuttavaa.

Koulutukset: Järjestettiin Ehyt ry:n toteuttama HUBU-koulutus kaikille yläkoulun 9. luokkalaisille osana HuuMa-hanketta.

Kampanjat ja tempaukset: Kampanjoitiin ja välitettiin tietoa ehkäisevän päihdetyön sisällöistä. Toteutettiin Tipaton tammikuu -julistekampanja ja jaettiin materiaalia PETE-kasseissa mm. erilaisissa messutapahtumissa. Tuettiin yhdistystoimijoita ehkäisevän päihdetyön tekemisessä, mm. Valopilkkujen #mä<3mua -kampanja koulukiusaamisen ehkäisemiseksi. Liikuntapalvelut olivat mukana A-klinikan valtakunnallisessa viestintäkampanjassa, jossa kaupungin kuntosalit julistautuvat dopingvapaiksi liikuntapaikoiksi. Kampanjan materiaalien näkyvyyttä lisättiin eri kohteissa.

Liite 8. Myrskylä

Tavoitteet

Luodaan ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön rakenteiden kuntaan, viestitään päihde- ja mielenterveys- ja pelihaitoista kaikille ikäryhmille ja kehitetään kunnan henkilöstön osaamista.

Toimenpiteet

Nimettiin Ehkäisevän päihdetyön toimielin. Perustettiin ehkäisevän päihdetyön työryhmä ja laadittiin toimintasuunnitelma, joka hyväksyttiin toimielimessä. Seurattiin kunnan päihdeoloja ja hankittiin tutkittua tietoa. Tiedotettiin niistä, toteutettiin kaikkiin ikäryhmiin kohdistuvaa viestintää ja tiedotettiin myös toimijoita palvelurakenteesta, yhteistyökumppaneista, keinoista ja menetelmistä. Koulutettiin ja ohjeistettiin kunnan ja seurakunnan henkilöstöä sekä vapaaehtoisia tunnistamaan päihde-, mielenterveys- ja peliongelmat sekä ottamaan ne puheeksi ja tarjoamaan niihin tukea varhaisessa vaiheessa.

Tuotokset ja tulokset

Myrskylän kunta nimesi ehkäisevän työn työryhmän sekä toimielimen vuoden 2019 aikana. Työryhmä kokoontui säännöllisesti 5 kertaa.

Kaikki työryhmän jäsenet tahoillaan tehostivat viestintää niin organisaatioiden sisällä kuin ulkopuolellakin. Seudullinen PETE-työryhmä järjesti syksyllä Päihdetilannekyselyn, johon Myrskylän osalta tuli 144 vastausta. Suurin vastaajaryhmä olivat alle 18-vuotiaat kuntalaiset. Päihdetilannekyselyn tulokset esiteltiin toimielimelle.

Henkilöstön koulutustarpeeseen vastattiin kattavalla koulutusiltapäivällä syyskuussa. Puhujina paikalla olivat PHHYKY:n edustajat lastensuojelusta ja psykiatrian palveluista, EHYT ry ja poliisi. Koulutukseen osallistui kattavasti kunnan, seurakunnan ja yhdistysten edustajia, sekä vapaaehtoisia.

Varhaiskasvatuksessa toteutettiin lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioivaa ja sitä edistävää varhaiskasvatusta. Kaikki vapaa-aikatoimen järjestämä ja organisoima toiminta oli päihdeetöntä. Nuoriso- ja liikuntapalvelut ja vapaa-aikatoimi oli aktiivisesti mukana kunnan järjestämissä tapahtumissa, ja tiedotti päihdeettömistä kampanjoista koko kunnan henkilöstöä. Päihdeettömiä kampanjoita markkinoitiin myös sosiaalisessa mediassa. Katupäivystystoiminta toteutui vapaaehtoisvoimin keväällä 2019, syksyllä vapaaehtoisia ei ollut riittävästi toiminnan käynnistämiseksi. Nuorisotilalla luotiin yhteiset pelisäännöt yhdessä nuorten kanssa, joiden noudattamista seurattu ja valvottu. Nuorisotilalla on järjestetty erilaisia teemailtoja päihdeettömyyteen liittyen. Etsivässä nuorisotyössä järjestettiin keväällä matkan kynnyksen palvelupiste nuorille ja heidän läheisilleen, jossa oli mahdollista saada yksilöllistä ohjausta eri osa-alueilla ja tarvittaessa ohjausta tarvittavan palvelun piiriin. Koulun opetuksessa sekä muussa toiminnassa on käytetty tunne- ja vuorovaikutustaitoja vahvistavia työ- tai toimintatapoja kuten yhteispelihankkeen materiaalia. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaan on seurattu kouluterveyskyselyllä. Myrskylän kuntouttavan työtoiminnan ryhmä aloitti toimintansa helmikuussa. Säännöllisen arjen, merkityksellisen tekemisen, yhteisöllisyyden, osallisuuden ja vertaistuen avulla pyritään ehkäisemään päihde- ja mielenterveysongelmia. Toimintakeskus on päihdeetön yksikkö.

Liite 9. Orimattila

Tavoitteet

Ammattilaiset tunnistavat päihteisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa, kunnan henkilöstö ohjeistetaan ja koulutetaan puuttumaan lähisuhdeväkivaltaan, hallintokuntien päätösten valmistelussa otetaan käyttöön lapsivaikutusten arviointi ja perhekeskustoimintamallia kehitetään eri toimijoiden yhteistyönä.

Toimenpiteet

Ehkäisevää päihdetyötä edistettiin osana normaalia arkityötä sekä esimerkiksi lasten ja nuorten palveluverkko-ohjausryhmän kautta, jossa mukana oli myös poliisin edustaja.

Tuotokset ja tulokset

Varhaiskasvatuksen perheohjausta tehtiin tavoitteellisesti. Kouluilla oli käytössään hyvinvointityön malli. Kokeiltiin kesällä alle kouluikäisten maksutonta kesäliikuntaa, kehitettiin kesätoimintaa yhteistyössä seurojen ja yhdistysten kanssa. Kaikki koulut olivat Liikkuvia kouluja. Koululaisille tarjottiin ilmaisia kerhoja. Opetushenkilöstöä koulutettiin Friends-ohjelmaan, KiVa-kouluun, Versoon ja LionsQuest-ohjelmaan. Avattiin ns. pienten nuokku alakoulun 3.-5.-luokkalaisille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Vapaaehtoistoiminnan verkosto aloitti toimintansa. Jatkettiin Orimattilan KOTO-hankkeen tekemää kiintiöpakolaisten elintapaohjausta osana kunnan kotouttamistyötä. Lisättiin liikuntaneuvontapäiviä. Käynnistettiin kaksi ammatillista työpajaa. Kehitettiin etsivää nuorisotyötä. Oltiin mukana maakunnallisessa ehkäisevässä työssä.

Toteutettiin THL:n kouluterveyskysely ja päihdetilannekysely, jotka vietiin ensi kerran tiedoksi myös päättäjille sekä valiokuntaan, kaupunginhallitukseen että valtuustolle. Kahteen viimeiseen ensimmäisen kerran.

Järjestettiin Huuma-hankkeen kautta koulutuksia ja oppitunteja henkilöstölle ja yläkouluikäisille nuorille. Koottiin tietoa ehkäisevän työn toimijoista, mutta todettiin, että usein päivitystä vaativan yhteystietolistan tekeminen on haasteellista. Tunnistettiin keskeiset toimijat.

Kehitettiin sosiaalisen median viestintäkanavia osana ehkäisevän työn tiedottamista. Avattiin ehkäisevälle työlle omat sivut osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kotisivuja.

Kaupungissa aloitti hyvinvointipäällikkö, jonka päätehtävä on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittäminen ja johtaminen. Kaupungin ensimmäinen hyvinvoinnin vuosiraportti (vuodelta 2018) valmistui.

Liite 10. Padasjoki

Tavoitteet

Järjestetään ehkäisevän päihdetyön teemavuosi. Tehdään ehkäisevä työ tutuksi kuntalaisille ja määritellään sen tekemisen rakenteet. Tunnistetaan pysyväksi soveltuvia toimintamalleja ja syvennetään yhteistyötä eri tahojen kanssa. Kiinnitetään huomiota parempaan tiedottamiseen. Teemavuosi kestää juhannuksesta – juhannukseen 2019-2020.

Toimenpiteet

Kaikki ehkäisevän päihdetyön toimielimeen kuuluvat tahot osallistuivat teemavuoden järjestämiseen. Teemavuosi suunnattiin kaikille kuntalaisille. Järjestämisen tukena käytettiin erilaisia, järjestöjen tuottamia, valmiita materiaaleja.

Kootaan teemavuoden pohjalta malli ehkäisevän työn toiminnalle: Valitaan käyttöön jäävät toimintamallit ja sovitaan mahdollisista muutoksista. Vahvistetaan tavoitteellista yhteistyötä.

Tuotokset ja tulokset

Toteutettiin päihdetilannekysely ja esiteltiin sen tuloksia hyte-ryhmälle. Kuntalaisille jaettiin tietoa tuloksista paikallisessa lehdessä ja anniskelupaikkoja tiedotettiin heitä koskevista tuloksista. Padasjoen sanomat julkaisi kuukausittain artikkelin edistävän ja ehkäisevän työn teemoihin liittyen. Järjestettiin julistekampanjoita mm. Savuton suomi, Tipaton tammikuu ja Anna lapselle raitis joulu.

Järjestettiin teemallisia tilaisuuksia ja teemapäiviä: Tieto- ja turvataitopäivä päiväkodissa, Juteltaisko? -tilaisuus Yhtenäiskoulun 5.-6. -luokkalaisille, HUU-Ma-luento kasiluokkalaisille, Ankkuri-tiimin tapaaminen kouluilla, päihde- ja mielenterveysteemaiset lauantai-illat nuorisotalolla (puhalla nolla), teemallinen yönuokku, mittareita ja faktatietoa päihdeistä Ehkäisevän päihdetyön viikolla ja nälkäpäivä, missä tehtiin yhdessä ruokaa ja tarjottiin sitä. Järjestettiin myös Vie vanhus ulos -päivä ja lapsille ilmaisia harrastuksia.

Nuokku piti ovet auki myös lauantai-iltaisina ja katupartio päivysti isoimpina juhlapyhinä. Työpajalla siirrettiin tupakkapaikka pois ovien läheisyydestä. Lisättiin vertaistukea mm. päihdeongelmista kärsiville. Pajalla puheeksiotto, varhainen puuttuminen ja ohjaus palveluihin on vakiintunut käytäntö. Päihdeettömyyden ja terveiden elämäntapojen tukeminen. Alle 65-vuotiaille eläkeläisille järjestettiin sosiaalisia kontakteja ja arjen vaihtelua tarjoavaa olkkaritointia työpajan tiloissa. Vanhus- ja vammaisjaosto järjesti vanhustenviikolla mm. yleisluennon ikääntyneiden palveluista, kuntoutuksesta ja päihdeistä. Päiväkoti kävi viihdyttämässä vanhuksia. Osallistuttiin Onks tää normaalia? -Chat -päivystykseen. Tehtiin yhteistyötä Ankkurin poliisien kanssa. Nuorisotoimi teki nivelvaihtelyä yhdessä koulunuorisotyön ja 4H-yhdistyksen sekä koulujen ja oppilaitosten kanssa.

Liite 11. Pukkila

Tavoitteet

Huolehditaan ehkäisevän päihdetyön ja pelihaittojen ehkäisyn tarpeen mukaisesta organisoinnista kunnassa ja sen toteuttamisesta eri toimijoiden kanssa, edistetään mielenterveys-työtä kunnassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja tuetaan kuntastrategian hyvinvoiva pukkilalainen -tavoitetta ja edistetään turvallista asuin- ja elinympäristöä sekä henkilökunnan terveyttä ja hyvinvointia.

Toimenpiteet

Nimettiin lakisääteinen toimielin. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattorina toimi nuoriso- ja vapaa-ajan toiminnanohjaaja. Toteutettiin Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelmaa. Oltiin mukana HUU-Ma-hankkeessa. Käynnistettiin ”Savuton kunta”- suunnittelutyö.

Tuotokset ja tulokset

Järjestettiin mm. hyvinvointiviikko alakoululla ja kaveriviikko yläkoululla sekä toukokuun liikuntakuu sisältäen esim. unelmien liikuntapäivän sekä Kevätfestarit alakoululla. Kevätfestareilla esiintyi kokemusasiantuntija Ville Nurminen.

Ehkäisevän päihdetyön- sekä pelikasvatusviikolla järjestettiin pelitapahtuma kirjastolla, päihdekasvatusilta 7.-luokkalaisille sekä Halloween-säbäturnaus. Yläkoululla vieraili kokemusasiantuntija Pasi Myllyvirta, johon osallistuivat myös Pukkilan nuorisotyöntekijät. Viikon kampanja aloitettiin järjestetyillä Hyvinvointimessuilla, jossa oli kunnan oma messuosasto yhdessä liikuntapalvelujen ja seurakunnan kanssa. Mahdollistettiin alakoulun 6.-lk:n osallistumisen päivään. Joulukuussa toteutettiin ”Elävä joulukalenteri”.

Osallistuttiin mm. ”Tipaton tammikuu”-, ”Selvin päin kesään”-, ”Savuton päivä”- ja ”Anna lapselle raitis joulu”- kampanjoihin. Jaettiin koulutus- ja kurssitietoa. Osallistuttiin ”Ehkäisevää päihdetyötä vai sirkushuveja? – tuloksia työhön, temppuja huveihin” ja HUU-Ma-hankkeen ”Kuinka puhua kannabiksesta”- koulutuksiin.

Toteutettiin päihdetilannekysely, jonka avulla parannetaan ehkäisevän päihdetyön suunnittelua ja tekemistä. Vastauksia saatiin yhteensä 129, joista n. 40 % tuli alle 18-vuotialta. Toimielin käsitteli kyselyn ja suunnitteli toimintaa kyselyssä nousseiden tarpeiden pohjalta. Tuloksia esiteltiin kuntalaisille, kunnan työntekijöille sekä ne toimitettiin kauppoille ja ravitsemusliikkeille tiedoksi.

Pukkilan kunnasta tuli vuonna 2019 ”Savuton kunta”. Nuorisotilalla, liikuntatiloissa eikä toiminnoissa sallita energiajuomia. Alakoulu sekä Askolan yläkoulu ovat Liikkuvia kouluja sekä KiVa-kouluja. Molemmilla kouluilla lisättiin koulunuorisotyötä. Alakoululla otettiin käyttöön 30 min pitkä välitunti/päivä. Nuoriso- ja liikuntapalvelujen työntekijät kävivät ohjaajamassa viikoittain yhden välitunnin. Varhaiskasvatus painotti lapsen etuun ja hyvinvointiin. Senioripalveluissa tarjottiin monipuolista maksutonta liikuntaa sekä kulttuuritoimintaa. Palkattiin määräraikainen jalkautuva seniorityöntekijä. Kunnan sekä yhdistysten lasten ja nuorten liikuntaryhmät olivat ilmaisia sekä nuorille luotiin mahdollisuuksia ilmaiseen omatoimiseen liikunnan harrastamiseen. Nuorisotilatoimintaa kehitettiin alkavaksi alakoululaisille heti koulupäivän jälkeen tarjoten terveellisen välipalan sekä pidettiin erilaisia hyvänmielen teemailtoja.

Liite 12. Sysmä

Tavoitteet

Tavoitteet vuodelle 2019 olivat: Seurataan ajankohtaisia trendejä Sysmässä ja jaetaan tietoa niistä, ehkäistään kiusaamista ottamalla rohkeasti käyttöön erilaisia toimintamalleja, toimijat ovat näkyvissä, osallistuvat ja jakavat tietoa erilaisissa tapahtumissa ja eri ikäryhmien keskuudessa. Järjestetään harrastemessut.

Toimenpiteet

Ehkäisevää työtä tekevät kunnassa monenlaiset tahot. Pete Sysmä kokoontui muutaman kerran vuoden aikana ja osallistui monenlaisiin tempauksiin, kampanjoi ehkäisevän työn puolesta ja järjesti tapahtumia. Viranomais- tai järjestötoimijoiden lisäksi mukana toteutuksessa oli eri elämäntilanteissa olevia kuntalaisia mm. työpajoilta.

Tuotokset ja tulokset

Jatkettiin KiVa-koulu -toimintaa, kehitettiin tukioppilastoimintaa ja tarjottiin kuraattorin oppitunteja sekä koulumummo- sekä koulukummitoimintaa koulukiusaamisen ehkäisemiseksi. Yläkoulun 7.-9.-luokkalaisille järjestettiin Wauhtimo-tapahtuma, aiheina liikenneturvallisuus, päihteiden käyttö ja sen seuraukset sekä ystävyys ja toisen ihmisen huomioonottaminen. Ikäihmisille ja työpaja-asiakkaille järjestettiin pyörätuoliralli, jossa ulkoilutettiin Hoivakoti Kaislan asukkaita. Oltiin mukana 4H-nuorten järjestämässä Beach Party tapahtumassa, aikuisena nuorten keskuudessa, valmiina keskustelemaan mm. päihteistä. Järjestettiin harrastemessut ”Hyvä harrastus ehkäisee monelta harmilta”-teemalla. Itä-Häme ja Lähilehti julkaisi artikkelin tapahtumasta. Osallistuttiin Joulupolulle. Peten luukulla jaettiin esitemateriaalia Anna lapselle raitis joulu -teemalla ja harjoiteltiin kannustamista ja tsemppaamista. Vanhempainyhdistys järjesti Kodin ja koulun päivän yhteisen aamupalan merkeissä. Yhdistys myös kutsui lastenpsykiatri Raisa Cacciatoren Sysmään puhumaan vanhemmuuden iloista ja haasteista yhteistyössä Osaan-hankkeen kanssa.

Toteutettiin päihdetilannekysely, johon saatiin 240 vastausta eri-ikäisiltä sysmälaisiltä. Vastaukset antoivat ajatuksia päihdetyön suunnitteluun mm. haittojen ehkäisyn näkökulmasta Tietoa hyödynnetään vuoden 2020 ehkäisevässä työssä.

Sysmä on mukana HuuMa, Huumeeton Maakunta -hankkeessa, ja toteutti Juteltaisko-päihdekasvatustunnit koululla ja kannabiskoulutusta sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen henkilöstölle.

Lisäksi toteutettiin mm. Tipaton tammikuu -julistekampanja, Smokefree-kampanja 7.–9. -luokille, ryhmätymispäiviä yhteistyössä koulun ja nuorisotyön kanssa, nuuskan vastainen julistekampanja + infoa nuuskasta ehkäisevän päihdetyön viikolla, juliste- ja materiaalinjakokampanja Anna lapselle raitis joulu -teemalla, Mielenterveyden Ensiapu 2 -koulutus, Pähee 2.0:n Vertaisvalmentajakoulutus, SRK:n etsivä diakoniatyö ja diakoniatyön kuntoiluryhmä syrjäytymisvaarassa oleville / päihteitä käyttäville naisille, nuorisotila sekä kaikki nuorisotoimen retket ja kerhot olivat savuttomia, päihteettömiä ja energiajuomattomia.

Liite 13. HuuMa – Päijät-Häme, huumeeton maakunta -hanke 2019-2021

Sosiaali- ja terveysministeriön Terveyden edistämisen määrärahalta toimiva HuuMa -hanke alkoi vuoden 2019 alussa. Kumppanuussopimuksen allekirjoittivat alueen kunnat, hyvinvointikuntayhtymä sekä laajasti eri järjestöt. Hankkeen osatoteuttajana toimi Lahden ammatti-korkeakoulu.

Tavoitteet

Nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen tähtäävässä hankkeessa muotoillaan konseptia kattavan, vaikuttavan ja kustannustehokkaan edistävän ja ehkäisevän työn tekemiseksi. Tätä varten kehitetään systemaattista tapaa muodostaa nuorilähtöistä tietoa ja hyödyntää sitä toiminnassa sekä kokeillaan ja arvioidaan eri toimintamalleja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja huumeidenkäytön ehkäisemiseksi.

Toimenpiteet

Ensimmäinen vuosi painottui hankkeen toiminnan suunnitteluun ja käynnistämiseen sekä asiakasymmärryksen keräämiseen mm. palvelumuotoilun keinoin. Palvelumuotoiluprosessista ja opiskelijayhteistyöstä vastasi LAMK. Ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa ja laajasti toimijoista koostuva muotoiluryhmä niin ikään kolme kertaa, nuorten työpajoja järjestettiin viisi, lisäksi palvelumuotoilun opiskelijat käyttivät erilaisia asiakasymmärryksen hankinnan tapoja. Vierailuja, puheenvuoroja tai kehittämisen fasilitointeja oli lähes jokaisessa kunnassa. Kunnan laajuiseen yhteisöpilotointiin lähti Kärkölan kunta. Yhdessä seudullisen koordinoitun ehkäisevän työn, alueellisesti koordinoitun hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen sekä LAPE-työn ja Kumppanuusverkoston kanssa suunniteltiin kunnille tarjottava systeemisen ajattelun ”Ilmiöpöytäkiertue”, joka mallinnetaan hankkeessa. Tarkoituksena on muodostaa yhdessä parempaa uutta tietoa valitusta lasten/nuorten hyvinvointiteemasta.

Hankkeessa tehtiin alkuselvytys ja arviointisuunnitelma. Alkuselvitykseen liitettiin tietoa kunnille tehdystä nuorilähtöisen tiedon selvityksestä, jonka teki hankkeelle työskentelevä alueellinen hyvinvointikoordinaattori sekä ehkäisevän työn seutukoordinaattoryhmän tekevästä vuoden 2019 Päihdetilannekyselystä.

EHYT ry:n toteuttamat Hubu-tunnit 8.luokille varattiin jokaiseen kuntaan. Alakoulun opettajille suunnatun Juteltaisko? -mallin ensimmäinen koulutus järjestettiin syyskuussa ja siihen liittyen osallistujien kouluille tarjottiin Juteltaisko? -tunteja myös EHYT ry:n vetämänä. MLL:n Jututtamo-koulutusta jouduttiin siirtämään, mutta pilottiin saatiin mukaan Hollolan kunta ja Orimattilan kaupunki vuodelle 2020. Seudun nuorisotyöntekijöille järjestettiin koulutuspäivä yhdessä seudullisen nuorisopalvelujen kehittämissuunnitelman ja Nuorisotalon osaamiskeskus Vahvistamon kanssa. Koulu- ja opiskeluterveydenhoitajat kävivät EHYT ry:n ja YAD:n yhteishankkeen järjestämän Kannabisinterventio-koulutuksen, jota suunniteltiin järjestettäväksi ja järjestettiin muuallakin Päijät-Hämeessä.

Hankkeelle työskentelevien ehkäisevän työn seutukoordinaattorin, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluesimiehen ja kahden terveydenhoitajan kanssa kehitettiin koulu- ja opiskeluterveydenhuollon roolia sekä kirjaamista ja tilastointia ehkäisevässä päihdetyössä.

Tuotokset ja tulokset

Hankkeessa saatiin ensimmäisenä vuonna valmiiksi jo luonnokset koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooleista ehkäisevässä päihdetyössä sekä ADSUME -päihdemittarin ja mini-intervention kirjaaminen ja sitä kautta tilastoituminen. Lisäksi palvelumuotoiluprosessissa valmistuivat asiakasprofiilit: nuori, asiantuntija ja yhteisö. Toimijoiden osaamista lisättiin eri koulutuksissa. Hyviä käytäntöjä kerättiin kunnista.

Liite 14. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Aluekoordinaattorin työn osalta. Päijät-Hämeessä on ollut muitakin EHYT:n toimintoja mm. koulutyön Hubu-, Juteltaisko, Päihdeilmiö-koulutukset, Kannabis-hanke, Lahden Elokolo ja aluetyöntekijän panos Lahden alueella, lisäksi valtakunnallisia mm. verkkokoulutuksia.

Tavoitteet

Tavoitteena oli, että kunnat ja maakunnat toteuttavat lakia ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä sekä ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaa resurssien siihen tarkoituksenmukaisesti ja hyödyntävät järjestölähtöistä ehkäisevän päihdetyön asiantuntemusta, eri alojen ammattilaisten ehkäisevän päihdetyön osaaminen vahvistuu ja he käyttävät EHYT:n menetelmiä ja tietopohjaa, ehkäisevän päihdetyön yhdistystoiminta ja -yhteistyö kasvaa, ehkäisevän päihdetyön vapaaehtoistoimintaan tulee mukaan uusia ihmisiä ja se vahvistuu ja alueellinen ja paikallinen vaikuttamistoiminta lisääntyy

Toimenpiteet

Järjestettiin koulutuksia, tilaisuuksia ja tapahtumia alueelta nousevien tarpeiden ja toiveiden mukaan. Tuettiin ammattilaisia ja lisättiin eri toimijoiden osaamista ehkäisevän päihdetyön aiheista ja menetelmistä. Osallistuttiin valtakunnallisiin ja paikallisiin kampanjoihin ja tapahtumiin tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Vaikutettiin maakunnallisesti kolmannen sektorin yhteistyön toimintaedellytyksiin ja pidettiin ehkäisevän työn asia esillä eri toiminnoissa.

Tuotokset ja tulokset

Koulutettiin kuntien ammattilaisia mm. Nuuska-agenttitoiminnasta (Heinola, Lahti, Hartola), ehkäisevän päihdetyön teemoista (Myrskylä) ja huolen puheeksiotosta (Ensihuoli-koulutus Kärkölä). Järjestettiin nuuska ja kannabis -aiheinen koulutuskahvila (Heinola). Tuettiin Lahden nuorisopalvelujen / Dominon toimintaa asiantuntijaosaamisella.

Toteutettiin Tipaton tammikuu -kampanjaa yhteistyössä Palvelubussin, Kumppanuusverkoston ja Lahden Elokolon kanssa ja Savuton Suomi -päivä 28.8. Päijät-Hämeen keskussairaalassa yhdessä Etelä-Suomen Syöpäyhdistyksen kanssa. Toteutettiin häkämittausta ja tarjottiin mocktaileja Elokolon 1-vuotisjuhlissa.

Osallistuttiin Päijät-Hämeen Yhdistysfoorumin suunnitteluryhmän, Päijät-Hämeen Järjestö 2.0-hankkeen aluetyöntekijöiden ryhmän ja Päijät-Hämeen mielenterveys- ja päihdejärjestöjen verkoston työskentelyyn sekä HuuMa-hankkeen palvelumuotoilutyöpajaan. Koottiin Päijät-Hämeen päihdejärjestöjen verkosto ja koordinoitiin alueellisten eduskunta- ja maakuntavaalitulaisuuksien järjestämistä. Rekrytoitiin vapaaehtoisia Ohjaamon Hyvinvointitahtumassa. Kirjoitettiin mielipidekirjoitus ennen koulujen kesälomia nuorten juhlintaan liittyen.

Kohdattujen lukumäärä 599 (naisia 424, miehiä 175).

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 19

PYLL- analyysissä esiin tulleisiin hyvinvointivajeisiin vastaaminen alueellisella yhteistyöprojektilla

D/685/00.04.02.02/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Erityisasiantuntija Pia Haverinen, puh. 050 398 7621
Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori Marja Mikola puh. 044 482 6378

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Jaosto päättää hyväksyä Lahden kaupungin ja Lahden Diakonialaitoksen yhteisen alueellisen projektin 1.8.2020-31.7.2021. Projektin aikana yhteisövalmennuksen ja muiden yhteisö- ja osallisuustoimintojen keinoin osallistetaan menetelmällisesti alueen asukkaita ja toimijoita hyvinvointikehittämistyöhön. Lahden rahoitusosuus maksetaan jäämistövaroista.

Perusteluosa

Ehkäistävissä olevat ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet -analyysi (PYLL - Potential Years Of Life Lost) valmistui marraskuussa 2019. Lahden PYLL-analyysi sisältää tulokset ennenaikaisesti menetetyistä elinvuosista kaupunginosittain ja kuolinsyryryhmittäin WHO:n kuolinsyyluokituksen mukaisesti. Analyysi perustuu tutkimusvuosiin 2013-2017.

PYLL-analyysi toimii työkaluna kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Analyysistä saatujen tulosten perusteella toimenpiteitä ja resursseja voidaan kohdentaa todettuihin ongelmakohtiin. Analyysi mahdollistaa myös aikaisemmin toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnin.

Lahden PYLL-analyysissä (v. 2013 - 2017) todettiin, että miehillä muutos on yleisesti ottaen mennyt parempaan suuntaan, mutta tapaturmiin ja itsemurhiin menetetään elinvuosia edelleen. Verenkiertoelinsairauksista, alkoholista ja syövästä aiheutuneet menetykset on saatu laskemaan, vaikka syövästä aiheutuukin edelleen menetyksiä. Naisten osalta syövästä, tapaturmista ja itsemurhista sekä alkoholista aiheutuneet menetykset ovat jatkaneet kasvuaan. Miesten tilanne on kokonaisuutena myös parempi verrattuna koko maan tasoon ja naisten osalta puolestaan tilanne on koko maan tasoa heikompi.

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 19

PYLL-analyysissä esiin tulleisiin hyvinvointivajeisiin ja elinvuosien menetyksiin voidaan vastata osallisuus- ja yhteisötyöllä. Lahden kaupunki ja Lahden Diakonialaitos lähtevät yhdessä toteuttamaan alueellista projektia, jonka aikana yhteisövalmennuksen ja muiden yhteisö- ja osallisuustoimintojen keinoin osallistetaan menetelmällisesti alueen asukkaita ja toimijoita hyvinvointikehittämistyöhön.

Projekti toteutetaan ajalla 1.8.2020 - 31.7.2021 ja sen tavoitteena ovat:

1. yhteisövalmennuksen keinoin tukea alueen asukkaita liittymään yhteisöihin ja edistää heidän elämänhallintaansa ja kokonaisvaltaista hyvinvointiaan,
2. yhteisövalmennuksesta saatujen tietojen pohjalta laatia pidempikestoinen projektirahoitussuunnitelma/-t osallisuuden, yhteisöllisyyden ja toimijuuden vahvistamiseksi alueella.

Rahoitussuunnitelma:

Lahden kaupunki 50 000 e

Lahden Diakoniasäätiö sr 10 000 e

Kaupungin rahoitusosuus maksetaan jäämistövaroista.

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus

Toimenpiteet

Pia Haverinen, Marja Mikola, Minna Vilen, Riitta Henttonen, Anna Rajala

Liitteenä

-

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 20

Valtuustoaloite: Lahden kaupunki tekee selvityksen siitä millä tapaa päihdeongelma on täysin hallinnassa

D/2350/00.02.00.00.03/2019

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja   Ehkäisevän mielenterveys -ja päihdetyön koordinaattori Marja Mikola
044 482 6378

Päätös   Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus   Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Jaosto päättää antaa kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle alla olevan vastauksenaan valtuustoaloitteeseen.

Perusteluosa   Valtuutettu Kalle Aaltonen ja 4 muuta valtuutettua tekivät 12.11.2019 valtuustoaloitteen (liite 1), jossa he pyytävät selvitystä, miten Lahden päihdeongelma on täysin hallinnassa, kuten mediassa kirjoitettiin. Todennäköisesti aloitteessa viitataan 9.11.2019 Etelä Suomen Sanomien artikkeliin Mukkulan koulun huumetilanteesta.

Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jolla ehkäistään ja vähennetään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä ja ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia haittoja. Työtä ohjaa ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskeva laki (EPT-laki 523/2015). Lain tavoitteena on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa varmistamalla ehkäisevän työn toimintaedellytykset sekä tukemalla erityisesti kunnissa ja alueilla tehtävän työn kehittämistä ja tehostamista. Ehkäisevä päihdetyö on osa kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävää. Tehokas haittojen ehkäisy edellyttää sekä kunnissa että alueilla sosiaali- ja terveys-, sivistys-, nuoriso- ja vapaa-ajantoimen, työpaikkojen sekä valvontaviranomaisten, järjestöjen ja elinkeinotoimijoiden työn yhteensovittamista.

Lahden kaupungissa tehdään monitoimijaista yhteistyötä päihdeongelmien ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelut tuottaa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. Kaupungin ehkäisevän päihdetyön toimielimenä toimii Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto. Sen tehtävänä on vastata suunnitelmallisesta ja pitkäjänteisestä ehkäisevästä päihdetyöstä ja sen liittämistä kunnan strategiseen suunnitteluun.

Lahden kaupungissa aloitti ehkäisevän mielenterveys -ja päihdetyön

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 20

koordinaattori tammikuussa 2020. Kaupungin ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma laaditaan vuoden 2020 aikana. Kaupungissa aloitti myös ehkäisevän päihdetyön ohjausryhmä, jossa on edustus Lahden kaupungilta, Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymästä, poliisista, seurakunnasta, yrittäjiltä ja järjestöistä. Ehkäisevän päihdetyön ohjausryhmän keskeisenä tehtävänä on tutustua Lahden päihdetyön nykytilanteeseen, vahvistaa eri toimijoiden yhdyspintatyötä sekä tehdä ehdotuksia ennaltaehkäisevän päihdetyön toimenpiteistä.

Näillä toimenpiteillä on tarkoituksena vahvistaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä päihdeongelmien vähentämiseksi.

Yhteenvetona todetaan, että ongelma on yhteinen suurissa kaupungeissa ja ehkäiseviä päihdetyön toimia tehdään, kehitetään ja toteutetaan monitoimijaisesti niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. Päihdeongelmat muuttuvat ja monipuolistuvat nykyisessä yhteiskunnassa, joten päihdeongelmien täydellinen hallintaan saaminen on haastava tavoite, mutta siihen pyritään yhdessä eri toimijoiden kanssa.

Muutoksenhaku	Muutoksenhakukielto
Toimenpiteet	Kh, kv
Liitteenä	Valtuustoaloite

3

LAHDEN KAUPUNKI
12.11.2019 11:53
2350/00.02.00.00.03/2019

Valtuustoaloite

11.11.2019

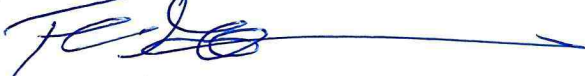
Valtuutetun aloiteoikeutta hyväksikäyttäen esitän, että Lahden kaupunki tekee selvityksen siitä millä tapaa päihdeongelma on täysin hallinnassa kuten saimme viikonloppuna lukea mediasta.

Kalle Aaltonen

Pertti Arvola

Pekka Aironen

Uutis Juhani

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 21

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston vuosiaavustukset järjestöille 2020

D/371/02.05.01.03.01/2020

Asian valmistelija / Lisätietojen antaja	Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen, puh. 044 482 0590
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Päätösehdotus	Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto päättää jakaa vuosiaavustukset liitteen 1. mukaisesti.
Käsittely	Puheenjohtaja Sirkku Hildén, jäsen Antti Holopainen ja jäsen Marju Markkanen ilmoittivat olevansa esteellisiä. Esteellisyys todettiin hallintolain 28 § 1 momentin 5 kohdan perusteella. Puheenjohtaja Hildén, jäsen Holopainen ja jäsen Markkanen poistuivat asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi. Puheenjohtajana tämän pykälän aikana toimi varapuheenjohtaja Juha Rostedt.
Perusteluosa	Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto on hyväksynyt 18.12.2019 § 41 vuosiaavustusten myöntämisperusteet. Lahden kaupungin osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto esittää kaupungin talousarvioon vuosittain määrärahan käytettäväksi voittoa tuottamattomien järjestöjen ja muiden yhteisöjen Lahdessa tapahtuvan yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen. Talousarvioon hyväksytty määräraha jaetaan järjestöjen ja muiden yhteisöjen käyttöön kirjallisiin hakemuksiin perustuen. Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto myöntää toiminta-avustuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä osallisuuden lisäämisen käyttötarkoituksiin. Avustettavien järjestöjen ja muiden yhteisöjen toimintojen lähtökohtana ja tavoitteena tulee olla asukkaiden tai toimintaan osallistuvien hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, haittoja ehkäisevä toiminta, päihteettömyyteen kannustaminen ja tukeminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen, vapaaehtoistoiminta ja vertaistuki ja osallisuuden lisääminen. Avustukset myöntää se toimielin, jonka toimialaan anojan pääasiallinen toiminta liittyy. Avustusten jakamiseen vaikuttavat

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 21

---

jaoston käytettävissä olevan määrärahan suuruus, hakemusten määrä ja jaoston harkinta tämän ohjeen puitteissa.

Yhteenveto avustushakemuksista on liitteenä 1, yhteensä 446 500,00 euroa.

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus

Toimenpiteet

Avustuksen hakijat, laskutustiimi

Liitteenä

1. yhteenveto avustushakemuksista vuodelle 2020

Yhteenveto avustuksista vuodelle 2020 / Yhdistyksen/toimijan nimi	Saatu vuodelle 2019	Haettavan vuosivastuksen määrä	Päätös vuodelle 2020	Mihin toimintaan / toimintoihin avustusta haetaan
Liipolan lähiöseura ry	600	600,00 €	500	Yhdistyksen tietokone/puhelinkuluihin ja kerhotoiminnan kehittämiseen.
ProAgria Etelä-Suomi ry / Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset		3 000,00 €	2000	Tavoitteena on järjestää Lahden alueella kuusi toiminnallista ravitsemustapahtumaa syksyn 2020 aikana. Yhden tapahtuman kesto on noin 1,5 tuntia ja siinä tavoitetaan 30-50 ikääntyvää. Tapahtumat järjestetään yhteistyössä eläkeläisyhdistysten, seurakuntien ja muiden ikääntyvien toimintaa järjestävien tahojen kanssa. Tilaisuudet ovat havainnollistavia ravitsemusinfoja, joissa on esillä useita havaintopisteitä. Pisteiden avulla ikääntyviä ohjataan terveellisiin, monipuolisiin ja säännöllisiin ruokavalintoihin konkreettisesti tavalla. Havaintopisteillä kiinnitetään huomio erityisesti ikääntyvien ravitsemuksen ongelmakohtiin ja niiden ennaltaehkäisyyn. Havaintopisteiden teemoja ovat muun muassa monipuolinen ruokavalio konkreettisten esimerkkien muodossa, kasvokset, kuidun, proteiinin ja rasvojen lähteet, Sydänmerkki-tuotteet sekä erilaiset elintarvikepakkaukset. Osallistujille jaetaan runsaasti aiheeseen liittyviä esitteitä ja reseptejä. Tapahtumissa kannustetaan myöskin nauttimaan ruuasta ja syömään yhdessä ystävien kanssa sekä liikkumaan päivittäin!
Suomen Kurkku- ja Suusyöpäyhdistys ry Päijät-Hämeen osasto	300	400,00 €	350	Vuotuisten toimintakulujen kattamiseen; tapahtuma-, retki- ja palaverikulut sekä muut juoksevat kulut.
Nastolan Reumayhdistys ry	700	950,00 €	700	4 kertaa (2 kevät- ja 2 syyskaudella) ohjatun lämmenvesivoimistelun järjestämiseen Kaarisillan altaalla (kustannukset yhteensä 850 eur) ja 1x/kk lempeän asahi-joogatunnin järjestämiseen ja 1/kk vertaistukiryhmän perustamiseen
Lahden Seudun Diabeetikot ry	600	1 500,00 €	800	Perhekerhon toimintaan 24.5.2020 Suomenlinna -retki
Päijät-Hämeen Monikkoperheet ry	800	1 500,00 €	900	Päijät-Hämeen Monikkoperheet ry hakee avustusta monikkoperheiden vertaistuen saannin vahvistamiseksi, monikkolasten tapaamisten mahdollistamiseksi sekä monikkoperheiden hyvinvoinnin ja jaksamisen edistämiseksi rankoissa ja vaativissa elämänvaiheissa.
Lahden Verkkopalloseura ry.		4 500,00 €	0	Tennis ja padel
Villälteen Kyläyhdistys Ry.	2900	3 500,00 €	1800	Kyläyhdistyksen yleishyödyllisen, sosiaalista kanssakäymistä ja fyysistä ja henkistä hyvinvointia lisäävän, maksuttoman ohjelman tarjoamiseen asukkailla Villälteellä ja lähiseudulla. Viikoittaista kaikille avointa liikunta-, musiikki- ja kerhotoimintaa ja kaikille avoin kyläkirjasto. Sekä yhdistyksen toimisto- ja tilakuluihin, asiantuntijoiden esitelmiin.
LaPark Lahden seudun Parkinson-yhdistys ry	500	1 500,00 €	700	Sisäliikuntavälineiden hankintaan: Boccia 400,- Sisäcurling 600,- Puhallustikka 100,- Tavallinen tikkataulu + tikat 50,- pelkkismailat ja pallot 150,- Sulkapallomailat + pallot 200,-
Lahden A-kilta ry	3000	3 000,00 €	3000	Päihteiden käytön lopettamisen toipumisen edistämiseen
Päijät-Hämeen Luustoterveys ry	700	1 000,00 €	800	Haemme avustusta osteoporoosia tai osteopeniaa sairastavien kaatumisen ennaltaehkäisevään liikuntaan, vertaistukeen, jäsentapahtumien järjestämiseen ja yleiseen vaikuttamistoimintaan.Mm. tiedottamiseen luustoterveyden tärkeydestä ja osallistumiseen hyvinvointikuntayhtymän potilasjärjestötoimintaan.
Mukkulan Toimintakeskuksen kannatusyhdistys ry		15 680,00 €	7 840,00	Asukattilan vuokraan,sähköön ja muihin juokseviin kuluihin. Saatua ennakkoa alkuvuodesta 7840 €.
Suomen Nivelyhdistys ry/Lahden nivelpiiri		1 000,00 €	600	Asahi-ryhmän viikottaisen kokoontumisen tilavuokriin kaudelle syksy 2020 ja kevät 2021. Vertaistukiryhmän yhteinen virkistystapahtuma (retki/teatteri/konsertti)
Virkistysyhdistys Mukkulan puuhapirtti/Marja Vilkama		4 900,00 €	4000	Vuokrakulut (elok.-jouluk.) Käsiyöpajamme (Ritaniemenk.10) alk.1.8.2020 1500 e Kankaankudonnan ja eri käsityötekniikoiden kursseja 2000 e (sisältää materiaalit ja opetuksen) Asukkaiden hyvinvointia lisäämme vielä järjestämällä: liikuntajuttuja, tarina- ja runopiirejä, keskustelupiirejä, virkistysretkiä ja luentoja eri alueilta ja teemoista 1400 e
Lahden Elokolon Ystävät ry	6000	8 000,00 €	8000	Avustusta haetaan ehkäisevän päihdetyön kohtaamispaikka-, vertais- ja vapaaehtoistoimintaan.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry	3900	6 000,00 €	4000	MLL:n Lahden yhdistys hakee avustusta vanhemmuutta tukeviin, matalankynnyksen palveluiden koordinointiin ja organisointiin. 1.MLL:n Lahden yhdistyksen lastenhoitajavälitys MLL:n Lahden yhdistyksen hoitajavälitys auttaa perheitä löytämään kotiin koulutetun lastenhoitajan. Koulutetun hoitajan voi saada kotiin kaikkina vuorokauden aikoina, melko nopeallakin aikataululla. Välityspalvelupuhelin on avoinna arkin klo 9-16. Heinäkuussa suljettu. Hoitajan voi tilata myös nettilomakkeella. Hoitajan voi tilata kotiin kun, vanhemmat haluavat hetken hengähtää, harrastaa tai viettää aikaa yhdessä, vanhemman sairastuessa, työmatkan tai kokouksen ajaksi sekä lapsen sairastuessa. Hoitopalvelun käyttäminen on perheille edullista, arkin 9-tunti. Perhe toimii perheessä työskentelevän lastenhoitajan työnantajana. Yhdistys ei saa tukea lastenhoitovälityspalvelun organisointiin ja ylläpitämiseen mistään muualta, eikä yhdistykselle kerry tästä minkäänlaista tuottoa. Yhdistyksellä on n. 25 aktiivista lastenhoitajaa lastenhoitajavälityksen piirissä. Heistä suurin osa seniori-ikäisiä, joten hoitoapua voidaan tarjota kaikkina vuorokauden aikoina. Hoitajille järjestetään yhteisiä tapaamisia kaksi kertaa vuodessa. Viime syksynä koulutettiin 14 uutta lastenhoitajaa ja koulutukseen sisältyi Lasten hätäensiapukoulutus ja siihen osallistui myös viisi aikaisemmin koulutettua lastenhoitajaa. Uusia lastenhoitoavun tilauksia kirjattiin 2019 123 kappaletta. Perheiden ja hoitajien välille muodostuu usein pitkäaikainen hoitosuhde. Tutun hoitajan ja perheen väliset hoitotilaukset eivät enää välity toimistomme kautta. Lastenhoitavälityksestäme on välitetty hoitajia myös Lahden Vastaanottokeskuksen ja Lahden yhden vanhemman perheet ry:n tarpeisiin. Osa lastenhoitajista osallistuu myös tilapäisen lastenhoitoavun tarjoamaan Mukava-parkki toimintaa. Lastenhoitajavälitys toiminnalla on myös työllistävä vaikutus. Lastenhoitoringissä on mukana opiskelijoita, pienituloisia ja eläkeläisiä, jotka voivat tehdä palkkatyötä lastenhoidon parissa vapaa-aikanaan. Aiempina vuosina yhdistykselle myönnetty avustus on ollut merkittävä apua ja se on mahdollistanut välitystoiminnan jatkamisen. 2.Perhekahvilatoiminnan koordinointi ja perhekahvilaverkoston ylläpitäminen MLL:n Lahden yhdistyksen perhekahvilat ovat kaikille avoimia kohtaamispaikkoja. Perhekahvilassa sekä aikuiset että lapset tapaavat toisiaan ja toimivat yhdessä. Mukaan ovat tervetulleita myös isovanhemmat ja muut lapselle läheiset aikuiset. Perhekahvilassa vanhemmat tutustuvat samassa elämäntilanteessa oleviin ja lapset saavat leikkiseuraa. Yhdistyksellä on tällä hetkellä seitsemän, kerran viikossa avoimena olevaa perhekahvilaa: keskusta, Saksala, Renkomäki, Metsäkangas, Villähde, Mukkula ja Liipola. Yhdistys huolehtii perhekahviloiden organisoimisesta, tilojen hankinnasta, vapaaehtoisten rekrytoinnista ja ohjauksesta, materiaalihankinnoista sekä muista tarvikkeista. Perhekahvilavapaaehtoisille järjestetään kaksi yhteistä tapaamista vuodessa. Yhdistys on hakenut perhekahvilatoimintaan Opintokeskus Siviksen vertaistukitoiminnan tukea, mutta päätöstä ei vielä ole ja toteutuessaan avustus on n. 1000 euroa. Perhekahvilat kokoontuivat 2019 yhteensä 223 kertaa ja tilastoituja kävijöitä 6000 MLL:n Lahden yhdistys hakee avustusta 7.2.2020 käynnistyneen Ystäväksi maahanmuuttajaidille -hankkeen omarahoitusosuuden kattamiseksi. Hankkeen tavoitteena on tukea maahanmuuttajaitien kotoutumista Lahteen ja suomen kielen oppimista sekä tutustuttaa heidät suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Kun suomen kielen taito karttuu, maahanmuuttajanaisten mahdollisuudet saada opiskelu- tai työpaikka kasvavat. Hankkeessa yhdistetään MLL:n Lahden yhdistyksen kouluttamia vapaaehtoisia naisia ystäviksi maahanmuuttajanaisille. Sekä vapaaehtoinen että maahanmuuttajaaity haastatellaan ja pyritään löytämään samoista asioista kiinnostunut tai samassa elämänvaiheessa oleva pari. Ystäväpari saa alkuohjauksen, jonka jälkeen he tapaavat kerran viikossa tai joka toinen viikko noin vuoden ajan. Pääpaino tapaamisissa on arkin yhdessäolo, tasavertaisuus ja aktiivinen keskustelu suomen kielellä. Ystävykset tekevät tavallisia asioita, kuten esimerkiksi lähtevät kävelylle, käyvät kirjastossa, kaupassa, uimahallissa tai kahvilassa. He voivat myös tehdä ruokaa yhdessä tai käydä elokuvissa. Lapset voi ottaa mukaan tapaamisiin. Hanke järjestää kaikille ystäväpareille perheineen toiminnallisia tapahtumia pari kertaa vuodessa. Toiminta on maksutonta siihen osallistuville. Vapaaehtoisille järjestetään tukea ja ohjausta sekä lisäkoulutusta tarpeen mukaan. Hanke toteutetaan laajassa yhteistyössä julkisen sektorin ja muiden toimijoiden kanssa. Maahanmuuttajaaityt ohjautuvat toimintaan suurelta osin sidosryhmiemme ohjaamina, esimerkiksi neuvola- ja perhekeskustoiminnan (PHHYKY), varhaiskasvatuksen, kielikurssien järjestäjien (Salpaus, Lahden kansanopisto), vastaanottokeskuksen, sosiaalitoimen ja maahanmuuttopalveluiden (Alibi) ohjaamina. Edellä mainittujen tahojen kanssa on käyty jo yhteistyöneuvottelut ja sovittu yhteistyömuodoista, sosiaalitoimea lukuun ottamatta.
Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry		6 670,00 €	6000	
Monon Side ry	40000	50 000,00 €	45 000,00	Haemme Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston vuosiaavusta yhdistyksemme toimintaedellytysten, hallinnon ja kehittämisen, päivystystoiminnan (viikoittainen huoltopäivystys, erityispäivystykset tapahtumissa), vapaaehtoistoiminnan ja kasvatuksellisen toiminnan (päihdekasvatus esim. kouluissa, toiminnallisissa vanhempainilloissa jne.) mahdollistamiseksi.
Lahden Reumayhdistys ry	4000	4 500,00 €	3000	Vertaistuen ja virkistystoiminnan pyörittämiseen -erilaisten kerhojen -virkistysretkien -liikunnan -tietoa ja ohjausta antavien luentojen ja neuvonnan järjestämiseen
Surunauha ry	1400	3 000,00 €	1500	Surunauha ry:n Lahden vertaistukitoimintaan itsemurhan tehneiden läheisille (ryhmät, tapaamiset, puhelin, verkko, tapahtumat/tilaisuudet)

Päijät-Hämeen mielenterveystyön tuki Miete ry	30000	30 000,00 €	28 000,00	Avustuksella tuotetaan matalan kynnyksen kohtaamispaikan palveluita Lahden mielenyterveyskuntoujille. Hennalassa sijaitsevassa kohtaamispaikassa kokoontuu viikossa yli 20 vertaistukiryhmää, arkisin on lounasmahdollisuus ja tila toimii myös isona yhteisenä olohuoneena. Kuntoutuja voi osallistua myös kuntouttavaan vapaaehtoistyöhön, erilaisiin koulutuksiin ja tapahtumiin saaden rytmiä ja mielekkyyttä arkeensa. Lisäksi toimipaikassamme alan opiskelijat suorittavat käytännön harjoittelujaksojaan ja yhdistyksemme toimii myös kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työpaikkana. Tämän lisäksi tuotamme palveluita myös verkossa chat toimintana.
Lahden Eläkeläiset ry		3 000,00 €	1500	Yhdistyksen toimintasuunnitelman mukaiseen kerhotoimintaan: Lauluryhmä, kuntopiiri, keskustekukerho, pelikerho, matkailijan Venäjä, luontoretkien ja kulttuuriretkien järjestämiseen, tanssikerhon tukeen, tiedottamiseen, kulttuuriohjelmien järjestämiseen vanhusten palvelutaloissa, kotisivujen ylläpitoon. Jäsenistöön kohdistettaviin asiointipalveluihin koronavirusepidemian aikana ja sen jälkeen.
Lahden Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry	15000	20 000,00 €	14 000,00	Lahtelaisten kehitysvammaisten sekä heidän omaistensa ja lähienkilöidensä osallisuuden ja hyvän elämän tukemiseen.
Lahden Kuurojen Yhdistys r.y.	900	4 000,00 €	1200	Vuokranmaksuun,perustelut alla. Yhdistyksemme täyttää 90 vuotta syksyllä ja siihen tarvittaviin menoihin,tilan vuokra,kahvitus,jäsenten kukitus.
LINK Lahden järjestökeskus ry	47000	59 000,00 €	48 500,00	Järjestökeskuksen toiminnan turvaamiseksi ja mahdollistamiseksi.
Lahden Kivikerho ry		4 500,00 €	1000	Haemme avustusta kerran vuodessa järjestämiimme kivimessuihin sekä vuokra- ja sähkökuluihin, jotta pystymme jatkossakin järjestämään kurssitoimintaa tiloissamme. Kurssilla käy viikottain 35-45 henkeä ikäjakaumalla 10-90 vuotiaita, kuitenkin enimmäkseen eläkeläisiä. Järjestämme kivenhionta-, hopeaketju- ja hopeatyökursseja sekä taulujen maalausta taideniirissä neljänä päivänä viikossa.
Lahden Seudun Yhden VANhemman Perheet Ry	1400	4 800,00 €	3140	Yhden vanhemman perheiden vertaistuelliseen toimintaan, Perheleirien järjestämiseen, perheiden koulutus toiminnan käynnistämiseen, sekä nuorten ruokaklubi toiminnan laajentamiseen.
Lahden Lastenliitto ry		3 000,00 €	2000	Alakoululaisten ja leikki-ikäisten harrastus- ja päiväleiritointaan. Tarjoamme harrastusmahdollisuuksia asuinalueilla lähellä lapsia edullisin osallistumismaksuin, jotta kaikkien olisi helppo päästä toimintaan osallisiksi.
Nastolan Eläkkeensaajat ry	400	1 000,00 €	700	Uudet välineet boccian pelaamiseen noin 500→ Pelihallin vuokrat 290→ Jäsenistön syysmatkan bussikulu 500→
Harjulan Settlementti ry		4 500,00 €	2500	Lahtelaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen uudella matalankynnyksen terveysliikuntakokonaisuudella. Avustusta käytetään kokonaisuuden suunnitteluun ja toteutukseen.
Päijät-Hämeen Mielenterveysseura ry / Lahden Seudun kriisikeskus		20 000,00 €	18000	Yleishyödylliseen, ehkäisevään ja mielenterveyttä tukevaan kriisiapuun.
Nastolan Helluntaiseurakunta	1900	3 500,00 €	1000	Avustusta haetaan seurakuntamme diakonitoimintaan.
Neuropsykiatrisen kirjon yhdistys-Nepsytic ry		1 000,00 €	600	* vertaisryhmien toiminta * retki - ja virkistystoiminta * muut tapahtumat
Päijät-Hämeen mielenterveysomaiset - FinFami ry	2900	3 000,00 €	3000	Yhdistyksen kaikkea toimintaa ohjaa ajatus, että olemme olemassa omaisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Toiminta on avointa kaikille, joiden lähipiirissä ilmenee mielenterveyshäiriöitä. Toiminta on pääsääntöisesti ilmaista ja vapaaehtoiset (10) toteuttavat osan toiminnoista henkilökunnan tukemana. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys järjestää omaisille yksilö- ja perheneuvontaa, ohjattuja teemakursseja, vertaistukiryhmiä ja virkistystoimintaa. Yleisesti mielenterveysasioissa yhdistys pyrkii vaikuttamaan myös Asiakasraatitoiminnan kautta. Päijät-Hämeen mielenterveysomaiset- Finfami ry on Päijät-Hämeen alueella ainoa suoraan mielenterveysomaisille kohdennettu palvelu.
Ankkurilahden asukasyhdistys ry	1000	3 200,00 €	1600	Yleisavustus. 19 vuotta toiminut yhdistyksemme on saanut vankan sijan alueellamme ja nyt katseemme ovat kohti 20. juhluvuotta 2021. Tällä hetkellä suljettuun Facebook-ryhmäämme kuuluu 409 henkilöä.

Eläkeliiton Lahden yhdistys	1000	3 000,00 €	1500 Jäsentapaamisiin, harrasteryhmien - ja vapaaehtoisten toimintaan. Vuorovaikutukseen muiden järjestöjen kanssa.
Lahden Frisbee Club ry		1 000,00 €	0 Koulutuksiin, hallivuoroihin (talvi kaudelle), radan kunnosapitoon ja valmennyksiin.
Päijät-Hämeen Sosiaali- ja terveysturva ry	1000	3 000,00 €	2000 Osallisuuden parantaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen yhdistystoiminnan avulla Yhdistyksen toiminnan mahdollistamiseksi haetaan kaupungin avustusta tilaisuuksien järjestämiseen sekä muuhun yhdistyksen perustoiminnan toteuttamiseen
Lahden Lähimmäispalvelu ry	3500	25 000,00 €	15 000,00 Kun koronaviruspandemia alkoi Lahdessa, yhdistyksemme ryhmätoiminta ajettiin alas, koska kohderyhmäläisemme, yli 75v.lahtelaiset, ovat suuressa sairastumisvaarassa. Ikääntyvät kokevat paljon yksinäisyyttä ja syrjäytymistä toimintakyvyn heikentyessä ja tapaamiset kaupunginosa ryhmissä ja erilaisissa tapahtumissa on koettu erittäin merkityksellisiksi osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemiseksi kunkin omassa elämässä. Nyt Kiinni elämässä 2020 - työskentelevät Jonna ja Helmi käynnistivät suunnittelun toiminnan edelleen kehittämiseksi ja siirtämiseksi myös nettiin. Haemme avustusta netissä toimivan Kaupunkikerhon kehittämiseksi. Osa avustuksesta tullaan käyttämään yhdistyksen hallintokuluihin, sillä toiminta vaatii myös hallinnointia onnistuneen lopputuloksen aikaansaamiseksi. Kohderyhmämme tavoittaminen vaatii sekä lehti-ilmoituksia että erilaisia painotuotteita
Päijät-Hämeen kilpirauhasyhdistys ry.	200	1 000,00 €	700 Lääkäriluento, tilavuokra ja materiaali.
Lahden Seudun Invalidit r.y.		4 900,00 €	3000 Avustusta haetaan hyvinvoinnin lisäämiseen järjestämällä ohjattuja tapahtumia erityisesti niille, joilla on esteellisyysden vuoksi heikoimmat edellytykset osallistua yhteiseen toimintaan: 1) Pyörätuolia ja rollaattoria käyttäville tanssikurssi 2) Yhteis/kuorolaulua kaikentaitoisille laulajille laulunopettajan johdolla (harjoitellaan esitys yhdistyksen joulujuhlaan) 3) Karaokeisännän johdolla iloisia iltapäiviä. Ryhmät toimivat kerhojen tavoin.
Päijät-Hämeen neuroyhdistys ry	500	1 200,00 €	800 Jäsenistöä virkistävään ja kuntouttavaan toimintaan sekä osa-aik.sihteerin palkkaukseen.
Päijät-Hämeen aivovammayhdistys ry	400	700,00 €	500 Hyvinvointia aivoille ruokavaliolla- luennon luennoitsijapalkkion, tilavuokran ja mainostuksen kuluihin
Nikkilän asukas- ja omakotiyhdistys ry		300,00 €	300 Asukasyhdistys hakee avustusta tukeakseen alueella järjestettävää puistotreeniä. Puistotreenit on tarkoitettu alueen kaiken ikäisille asukkailla ja ne on suunniteltu niin, että niihin voi osallistua iästä tai kunnosta riippumatta. Treenit järjestetään leikkipuistossa, jossa lapset voivat viettää aikaa treenin ajan. Treenit ohjaa ammattitaitoinen fysioterapeutti /ryhmäliikuntaohjaaja. Ohjeet liikkeistä julkaistaan treenikerran jälkeen facebookissa/instagramissa videoina. Treenejä on tavoitteena pitää kerran viikossa ainakin kesä-syyskuun välisenä aikana ja säiden salliessa pidempäänkin. Mikäli korona-epidemiasta johtuvat kokoontumiskiellot estävät puistotreenien pitämisen, tehdään treeneistä videot ohieineen. Videot iulkaistaan vhdistvksen facebook-sivuilla.
Päijät-Hämeen Potilastuki ry	1900	4 000,00 €	2000 Avustusta haetaan vertaistukitoimintaan, jonka kohteena ovat reumaa sairastavat lapset ja heidän perheensä. Tavoitteena on sekä henkisen että fyysisen hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen estäminen järjestämällä mm. vertaistuki-iltoja, virkistystoimintaa ja vesiliikuntaa. Lisäksi haemme tukea etävertaistukipalveluiden aloittamiseen.

Lahden ensi- ja turvakoti ry	80000	85 000,00 €	80 000,00 LAHDEN PERHETUPAAN Perhetupa on Lahden keskustassa sijaitseva vauva- ja pikkulapsiperheiden matalan kynnyksen kohtaamisen ja vertaistoiminnan paikka. Perhetuvan toiminta on suunnattu Päijät-Hämeen lapsiperheille, joilla on 0-6-vuotias lapsi. Perhetuvan toiminta on avoinna neljänä päivänä viikossa; TI, KE, PE KLO 9-14 JA TO klo 12-15. Perhetuvan toiminta on perheille maksutonta ja he voivat tulla anonyymisti. Vertaisryhmät voivat käyttää tiloja maksutta iltaisin ja viikonloppuisin. Tilapäinen lastenhoito on suunnattu 0-6 vuotiaille lapsille. Avoimeen toimintaan voivat tulla mukaan myös isovanhemmat, sisarukset, ystävät, tukihenkilö. Perhetuvan toiminta on ehkäisevää ja vahvistavaa lastensuojelutyötä, joka tukee lapsiperheiden hyvinvointia ja vahvistaa vanhempien jaksamista. Matalan kynnyksen toiminnalla mahdollistetaan vertaistuen ja yhteisöllisyyden toteutumista sekä tuetaan ihmisten osallisuutta. Tarkoituksena on vähentää vanhempien ja lasten yksinäisyyttä sekä vahvistaa sosiaalisia suhteita. Toiminta on kansalaistoimintaa ja perheille vapaaehtoista. Lapset ovat keskiössä ja heidät huomioidaan monin eri tavoin toiminnassa. Perhetupa on toiminut Lahdessa vuodesta 2006 eli 15 vuotta. Perhetupa on tehnyt pitkäjänteistä kehittämistyötä lahtelaisten lapsiperheiden osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Perhetupa on toiminut mallina matalan kynnyksen sekä monitoimijaisen kohtaamispaikkatoiminnan kehittämisessä jota myös muut toimijat ovat voineet hyödyntää. Perhetupa on vakiinnuttanut paikkansa muiden toimijoiden rinnalla sekä lapsiperheet ovat löytäneet toiminnan hyvin. Perhetuvan toiminta on kuntalaisia hyödyttävää ja muiden toimijoiden palveluja täydentävää vahvistavaa ja ennaltaehkäisevää perheiden kanssa tehtävää toimintaa. Perhetupa onkin tullut merkitykselliseksi toiminnaksi vauva- ja pikkulapsiperheiden hyvinvoinnin tukemisessa sekä vertaistoiminnan mahdollistajana. Vastaavaa toimintaa ei ole Lahdessa muilla toimijoilla. Perhetuvan toiminta eroaa perhekahvila toiminnasta monin tavoin. Se on aukioloajoiltaan laajempaa, ammattilaisten ylläpitämää ja perheiden kannalta tuetumpaa toimintaa. Perhetuvalla on monipuolinen vertaisuuden ja matalan kynnyksen toimintamalli, joka tarjoaa tukea perheiden erilaisiin elämäntilanteisiin. Yhdistyksen muut avopalvelut tukevat myös perheiden matalan kynnyksen avunsaantia. Perhetuvan toiminta on lisännyt merkittävästi monien vauva- ja pikkulapsiperheiden hyvinvointia sekä ehkäissyt vanhempien uupumista. Toiminta on myös lisännyt perheiden sosiaalisia kontakteja sekä turvaverkkoja. Toiminta koskettaa suurta määrää lahtelaisia lapsiperheitä ja heidän lähiverkostoaan. Perhetuvan toiminta palvelee kuntalaisia, mutta myös muita perhetoimijoita. Kumppanuus on näyttäytynyt erityisesti yhteisenä tekemisenä. Perhetupa on viitoittanut tietä perhekeskustoimintaan ja toiminut perhekeskusmaisesti kohtaamispaikkatoiminnan osalta jo ennen LAPE-hanketta. Perhetupa on osa Päijät-Hämeen perhekeskusverkostoa. Vastaava työntekijä toimii myös Päijät-Hämeen järjestöagenttina (50%) ja on mukana maakunnan perhekeskusten kehittämisessä. Perhetupa on mukana Päijät-Hämeen kohtaamispaikkaverkostossa (maakunnallinen ja valtakunnallinen kohtaamispaikkojen kehittämisessä). Perhetupa toimii aktiivisesti yhteistyössä eri sektoreiden
Lahden Bridgekerho	4 000,00 €	800	Lahden Bridgekerho anoo nyt vuosivastusta ensimmäisen kerran yli 60 !! vuotisen toimintansa aikana. Syynä on yhteiskunnallisten tapahtumien synnyttämä paine etänä tapahtuvaan toimintaan ja tekninen kehitys, jonka kokonaisvaltaisen käyttöönoton edellytys on tietokoneohjattu jakoeditori, jonka kustannus on pienen seuran resurssille muuten ylivoimainen. Jakoeditori on laite, joka tekee ja monistaa valmiita bridgen opetus, tai kilpailupelijakojia, sekä integroi jakodatan metatietona hyödynnettäväksi internet !! sivuilla, laskentaohjelmissa ja opetusohjelmistoissa. Laite turvaa bridgeharrastuksen elinvoimaisuuden Lahden alueella vuosiksi eteenpäin.
Kankurin Apu ry	4 500,00 €	2000	Yhdistyksen tarkoituksena on vaalia eri muodoissaan käsityötaidon säilyttämistä sekä edistää kaikin tavoin käsityöperinteen säilymistä ja siirtämistä nuoremmille sukupolville. Yhdistys järjestää käsityöperinteen säilyttämiseen liittyviä koulutus-, opastus- ja tiedotustilaisuuksia sekä järjestää että osallistuu käsityöalan näyttelyihin ja messuille jäsentensä valmistamilla tuotteilla. Ensisijaisesti avustuksella järjestetään erilaisia kädentaidon kursseja eri kohderyhmille. tuella järjestettäisiin esim. erilaisia kudonta- neulonta, makramee- ja muita kädentaitoihin liittyviä kursseja loppuvuoden 2020 aikana. Aiemmin suunnitellut alkuvuoden kurssit, toukokuun loppuun asti, olemme joutuneet perumaan. Koska korvaava kurssitoiminta painottuu syksyyn, joudumme käyttämään myös ulkopuolisia ohjaajia, korvausta vastaan. Yhdistys osallistuu Kätevä & Tekevä - tapahtumaan marraskuun alussa. Avustuksella voidaan kattaa osa näkistä kuluista ja osa avustuksesta ohjataan kurssien ja tapahtumien markkinointikuluihin ja toimitilavuokraan.

Lahden romanit ry	3000	3 500,00 €	2500	Haemme avustusta seuraaviin toimintoihin: 1)Työllistämisen mahdollisuudet Lahden romanit työllistää ja edistää romaniväestön työllisyyttä (palkkatuki, työkokeilu, peruskoulun loppuun saattamista, mahdolliset oppisopimuspaikat jne.). Työllisystavoitteet vuodelle 2020 Toimintavuonna tavoitteemme on työllistää palkkatuella noin 4-6 henkilöä. Mahdollistaa työkokeilu 5-8 henkilölle ja ohjata nuoria kesätyöpaikkaan. Toimintavuoden aikana palkkatuen sekä työkokeilujen piirissä on noin 10-15 henkilöä. Sen lisäksi tuemme nuorten koulun koulunkäyntiä myöntämällä pieniä avustuksia opiskeluun sekä harrasteisiin. Toimintavuonna tuemme noin 1000 eurolla nuorten opiskelua sekä harrasteita 2)Päiväkeskustoiminnan ylläpitäminen Päiväkeskustoimintaan osallistuu viikoittain eri toimintaryhmiä. Nikulan tilat tarjoa myös säännöllisen päiväkeskustoiminnan. Sen ylläpitäminen tarvitsee varoja (kahvitukset, ruokailu) mahdollistaakseen osallisuuden sekä palkkatuella palkatun henkilön vastaamaan toiminnasta. 3)Nuorten tavoittava toiminta Olemme aloittaneet jalkautuvan toiminnan nuorten parissa. Sovimme aikataulut ja menemme pareittain paikkoihin, joissa tunnetusti liikkuu alle 18-vuotiaita nuoria. Toiminta pyrkii ennaltaehkäisemään nuorten syrjäytymistä ja osoittamaan nuorille, että heistä välitetään ja ollaan huolissaan. Nuoria on tavoitettu mm. Trio-kauppakeskuksessa ja tavoitteena on tuoda heidät Nikulan toimintataloon viettämään aikaa turvallisessa ympäristössä. 4)Ruokapankki toiminnan ylläpitäminen Nikulasta on mahdollista hakea ruokaa kahtena päivänä viikossa (tiistai ja perjantai). Tämä on ollut tärkeä apua vähävaraisille romaniperheille. Tämä toteutetaan yhteistyössä Lahden Baptistilähetyksen kanssa. Sen lisäksi olemme myös vieneet ruokaa Nikulan alueella olevan asumispalveluyksikköön. Näin olemme huomioineet myös lähinaapureita. Ruokapankkitoiminnasta vastaa Henry Theslund. 5)Naisten ompelutoiminta !!työllistävänä tukitoimena Romaninaisten ompelusopeista olemme saaneet hyviä kokemuksia työkokeilun mahdollistamiseksi niin Lahdessa (Nikula), Nastolassa sekä Orimattilassa. Orimattilan toiminta on käynnistynyt syksyllä 2019 ja jatkamme sitä hyvää yhteistyötä heidän kanssaan. 6)Fentide Diives - Harrasteiden tukeminen Toimintavuonna tuemme romanilasten ja nuorten harrastetoimintaa Fentide Diives !!hankkeen kautta. Olemme hakeneet AVI:lta lasten- ja nuorten kerhotoimintaan rahoitusta ajalle 1.6.2019-31.5.2020 ja saaneet 1 000 euroa tähän toimintaan. 7)Romanikulttuurin kehittäminen ja kulttuuriluennot Nikulassa on mahdollisuus järjestää erilaisia tapahtumia niin romani- kuin valtaväestöllekin. Valtaväestölle järjestetään koulutusiltoja romanikulttuurin merkeissä, vierailaan kouluissa sekä eri järjestöissä (jos mahdollisuuksia avautuu). 8)Kielipesätoiminta Romanikieli on osa romanikulttuuria. Moni romani ei kuitenkaan osaa puhua ja kirjoittaa omaa äidinkieltään. On arvioitu, että Suomen 12 000 romanista vain noin 3-4 000 osaa jollakin tasolla romanikieltä. Harvempi kuin joka kolmas romani arvioi romanikielen taitonsa vähintään hyväksi. Tästä syystä Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unesco luokittelee Suomen romanikielen uhanalaiseksi. Sen tähden käynnistämme kielipesätoiminnan vapaaehtoisvoimin kaksi kertaa kuukaudessa Nikulan toimintatalossa. Näin tahdomme omalta osaltamme olla elvyttämässä romanikieltä ja vahvistaa romanikulttuuria. 9)Vanhusten
Lahden Helluntaiseurakunta		3 000,00 €	2000	Avustusta haetaan "Hyvällä Sydämellä" - toimintoihin: 1) Ruokapankki-toimintaan (80 x 40 = 3 200 kontaktikrt) 2) Lahti laulaa - yhteislaulutapahtumiin (80 x 8 = 640 kontaktikrt) 3) Afgaaniryhmän kokoontumisiin (15 x 40 = 600 kontaktikrt) 4) Leiripäiviin (80 x 2 = 160 kontaktikrt) Lisätietoa liitteenä olevasta suunnitelmasta.
Päijät-Hämeen Allergia ja Astmayhdistys ry	5000	10 000,00 €	5500	Perustoiminnan ylläpitämiseen ja jalkautumiseen Päijät-Hämeen alueella, koordinaattorin palkkakuluihin, ennaltaehkäisevien toimenpiteiden toteuttamiseen alueellamme sekä tupakanvieroituskurssien kulujen kattamiseen.
Imetyksen tuki ry		1 800,00 €	800	Avustusta haetaan Imetyksen tuki ry:n Lahden imetystukiryhmien toimintaan. Imetyksen tuki ry:n kouluttamat lahtelaiset imetystukiäidit ohjaavat imetystukiryhmiä kaksi kertaa kuukaudessa sekä tekevät säännöllisiä vierailuja perheiden tueksi synnytysairaalaan lapsivuodeosastolle. (Keväällä 2020 koronaviruksen vuoksi ryhmät ovat tauolla 12.3-31.5. välisen ajan.) Haettava avustus jakautuu seuraavasti: - Tarjoilut imetystukiryhmissä (2 ryhmää): 100 -/vuosi - Opetus/ryhmätoiminnan välineet: 100 - - Imetysviikon tai Vauvan päivän tapahtuma: 100 - - Flyereiden ja imetystietomateriaalin painattaminen: 300 - (Voidaan jakaa myös kaupungin neuvoloille, jotka Imetyksen tuki ry:n materiaaleja kovasti toivovat työnsä tueksi). - Lahdessa toimivien vapaaehtoisten imetystukiäitien täydennyskoulutus: 1 000 - - vapaaehtoisten keskinäinen tuki ja yhteinen suunnittelu: 200 - Yhteensä: 1 800 -
Päijät-Hämeen Omaishoitajat ry		4 900,00 €	3900	Nuorten hoivaajien valtakunnallinen tapahtuma Helsingissä 22.8.2020 Bussi 650- Linnanmäki sisäänpääsy 42-x 30hlöä = 1260- Erityslapsiperheiden ja omaishoitajien asema alueellamme - seminaari Lahden kaupunginkirjaston vuokra 600- Kahvitarjoilu 100 hlöä Luennoitsijapalkkio
	313 341,00	446 500,00 €	341 530,00	

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 22

Tiedoksi merkittävät asiat

D/9/07.01.03.00.02/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen, puh. 044 482 0590

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Jaosto merkitsee asiat tiedoksi.

Perusteluosa Jaostolle tuodaan tiedoksi seuraavat asiat:

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANEn kirje kunnille 12.2.2020: Vammaisten henkilöiden osallistaminen kunnalliseen päätöksentekoon
D/453/07.01.03.00.02/2020

Erityisavustushakemus 2.3.2020 Opetus- ja kulttuuriministeriölle maahanmuuttajien osaamiskeskustoimintaan.
D/463/00.01.05.02/2020

Nastolan aluejohtokunnan pöytäkirja 10.3.2020
D/2458/00.02.03.00.00/2019

Tavoitteena turvallisuus – Päijät-Hämeen perhe- ja lähisuhdeväkival-
lan ehkäisyn toimintakertomukset vuodelta 2019
D/3663/00.01.02.01.01/2016

Asiakirjat ovat nähtävillä luottamushenkilöiden extrassa.

Muutoksenhaku Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet -

Liitteenä -

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
29.04.2020 § 23

Muut asiat

D/13/00.02.03.00.00/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja -

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Puheenjohtaja
Jaosto merkitsee asiat tiedoksi.

Perusteluosa Hyvinvointijohtajan ajankohtaiset asiat

Muutoksenhaku -

Toimenpiteet

Liitteenä -

OIKAISUVAATIMUSOHJEET JA VALITUSOSOITUS

Liitetään pöytäkirjaan

Lahden kaupunki
Toimielin:
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Kunnallisasiat
Kokouspäivämäärä:
29.04.2020

MUUTOKSENHAKUKIELLOT

Kieltojen perusteet	Seuraavista päätöksistä ei saa tehdä kuntalain 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. Pykälät: 15, 18, 20, 22, 23
	Hallintolainkäyttölaki 5 § 1 mom. /muun lainsäädännön mukaan seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla. Pykälät ja valituskieltojen perusteet Pöytäkirjan §:n osalta muutoksenhakuoikeus on siten rajoitettu, että kunnallisen virkaehtosopimuslain 26 §:n mukaan viranhaltija ei saa valittamalla hakea muutosta viranomaisen päätökseen tai saattaa sitä oikaisuvaatimuksin tai hallintovalitusasiana käsiteltäväksi siltä osin kuin päätös koskee viranhaltijan palvelussuhteen ehtoja, jos hänellä tai viranhaltijayhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa.

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Oikaisuvaatimusviranomaisen ja -aika	Kuntalain 89 §:n 1 mom. mukaan päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla, mikäli niistä voidaan tehdä kirjallinen oikaisuvaatimus. Seuraaviin päätöksiin tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.
	Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, ja sen yhteystiedot: Toimielin: Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto Postiosoite: PL 202, 15101 Lahti Käyntiosoite: Lahden Palvelutori, Lahti-Piste, Kauppakeskus Trio, 2. krs, Aleksanterinkatu 18 Puh.: (03) 814 11 Faksi: (03) 814 2244 Sähköpostiosoite: kirjaamo@lahti.fi Aukioloaika: klo 9-18 Pykälät: 13, 14, 16, 17, 19, 21 Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valituksen teko on oikeutetun katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Oikaisuvaatimusaika taloudellisin ja tuotannollisin perustein tehdystä irtisanomista koskevasta päätöksestä alkaa kulua vasta irtisanomisajan päättymisestä.
Oikaisuvaatimuksen sisältö	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen sekä sen tekijä ja yhteystiedot.

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomaisen ja valin	Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kunnallisvalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen
-------------------------------------	---

tusaika	hakea muutosta kunnallisvalituksin myös asianosainen sekä kunnan jäsen.	
	<p>Valitusviranomaisen ja sen yhteystiedot</p> <p>Hämeenlinnan hallinto-oikeus www.oikeus.fi/hao/hameenlinna Raatihuoneenkatu 1 13100 Hämeenlinna 029 56 42200 Telekopio 029 56 42269 hameenlinna.hao(at)oikeus.fi <i>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa</i> https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet</p> <p>Kunnallisvalitus, pykälät:</p>	Valitusaika: 30 päivää
	<p>Valitusviranomaisen ja sen yhteystiedot:</p> <p>Hämeenlinnan hallinto-oikeus www.oikeus.fi/hao/hameenlinna Raatihuoneenkatu 1 13100 Hämeenlinna 029 56 42200 Telekopio 029 56 42269 hameenlinna.hao(at)oikeus.fi <i>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa</i> https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet</p> <p>Hallintovalitus, pykälät:</p>	Valitusaika: 30 päivää
	Valitusaika alkaa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnallisvalituksen tekoon oikeutetun katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun.	
Valituskirjelmä	<p>Valitus tehdään kirjallisesti. Valituskirjelmässä, joka on osoitettava valitusviranomaiselle, on ilmoitettava</p> <ul style="list-style-type: none"> - päätös, johon haetaan muutosta - miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi; sekä - perusteet, joilla muutosta vaaditaan. <p>Valituskirjelmässä on ilmoitettava valittajan tai kirjelmän muun laatijan nimi ja kotikunta sekä postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa.</p> <p>Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.</p> <p>Valituskirjelmään on liitettävä</p> <ul style="list-style-type: none"> - päätös, johon haetaan muutosta, alkuperäisenä tai jäljennöksenä - todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta - asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle. <p>Asiamiehen on tarvittaessa esitettävä valtakirja (HLL 21 §).</p>	
Valitusasiakirjojen toimittaminen	<p>Valitusasiakirjat on toimitettava valitusviranomaiselle valitusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valitusasiakirjat toimittaa ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.</p> <p>Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.</p>	
Tuomiois-	Tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §:n mukaan peritään hallinto-oikeudessa ja markkinaoi-	

3 (3)

tuinmaksut	keudessa oikeudenkäyntimaksuja ja hakemusmaksuja korvauksena asian käsittelystä ja suorite- tuista toimenpiteistä tuomioistuimissa 4 ja 5 §:n poikkeuksia lukuun ottamatta. Valituksen käsitte- lyn maksullisuudesta saa tietoja valitusviranomaiselta.
Lisätiedot	Yksityiskohtainen oikaisuvaatimusohje / valitusosoitus liitetään pöytäkirjanotteeseen. Hankinta-asioita (pykälät) koskeva oikaisuohje ja valitusosoitus on pöytäkirjan erillisenä liitteenä.